

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

01 1069 7836 UB AMSTERDAM

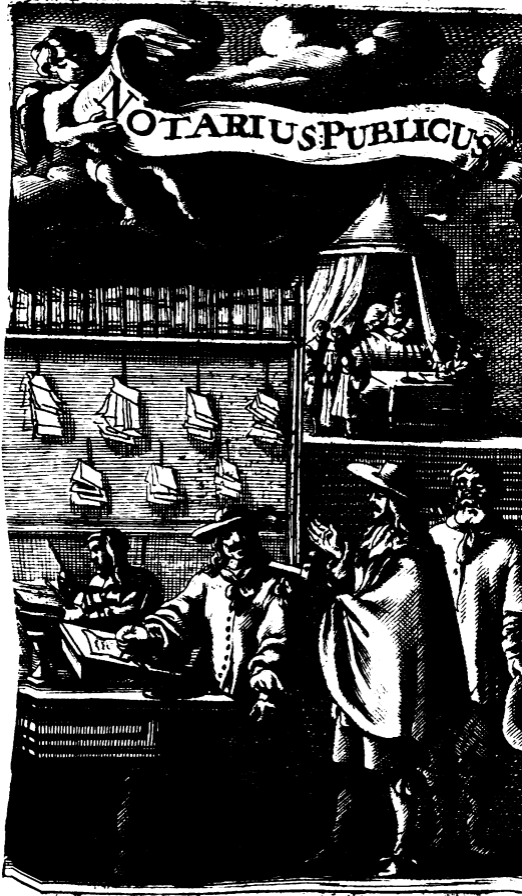

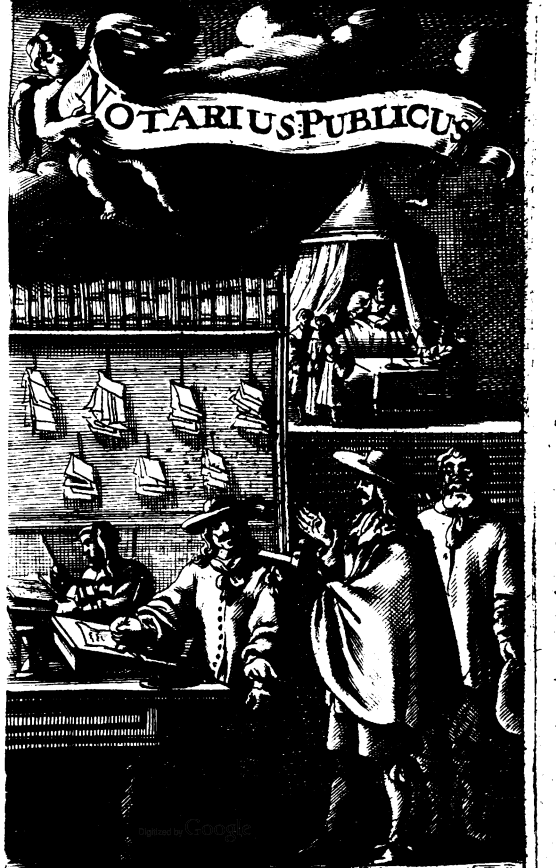
OTARIUS PUBLICUS

NOTARIUS PUBLICUS

NOTARIUS PUBLICUS

Dat is:

DE PRACTYCKE

Ende Oeffeninge der
NOTARISSEN.

Waer inne

By maniere van Examinatie voorgesteld ende verhandelt wert, alle het gunt een Notaris, soo in de generale wetenschap ende kennisse van de natuyr ende eygenschap van allerhande Contracten ende handelinghe, soo in de maniere van erffenisse ende besterffenisse, als in de instellinge van allerhande instrumenten, volgens onse dagelijcksche stijl ende practijcke, heeft aen te mercken, ende nootsakelijck waer te nemen.

Daer by-geboeght

Een Woorden-boeck, waer inne allerhande konst-ende bastaert-woorden, tot de Practijcque des Notarischaps en andere Rechts-oeffeninge behoorende, uyt Hugo de Groot, Hooft, Huygens, Vondel, ende andere, soo oude als nieuwe Taelschriften, op 't macuwkeurighste werden vertaelt, ende met alle andere Woorden-boecken vergeleken, het ondienstige achtergelaten, ende het gebreeckige vervult.

Door

Mr. SIMON VAN LEEUWEN, Adt.

Den vierden Druk van nieuws oversien/
verbetert / ende vermeerdert.

TOT DORDRECHT,

By Jacob Rijfferz. Boeck-verkooper by de
Wijch-marckt/in 't Vergulde A/B/C. 1665.

VOOR-REDE N.

Edert dat ick my in
het onderfoecken
van de costumiere
ende dagelijexfche Rechts-
handelingē befigh hebbe ge-
houden, ben ick oock, on-
der anderen, door de fom-
mige aengemaent, mijn ſpe-
culatie te willen laten gaen,
over dat Deel, het welcke
de Wetenschap ende Oeffe-
ninge van een Notaris be-
treft, ende haer daer inne
eenige aenwijfinge te doen,
daer mede ſy haer als een
fundament ende grondt-leg-
ginge in haer verder Practijc-

V O O R R E D E N .

ke soude kunnen dienen: Daer toe my ter handen gestekt zijnde een seecker Boecxken , geintituleert *Ars Notariatus* , nu by d' een ende dan by d' ander gedrukt , herdrukt , gevifiteert ende uytgegeven ; hebbe bevonden dat geen van allen in het rechte fundament ende grondt-legginge van het gunt de Wetenschap van een Notaris betreft , yet bysonders hebbē bygebracht , immers indien daer yet goets in mochte wesen , alles confusc , sonder ordre , ende door malkanderen gezaeyt : Daer door

V O O R - R E D E N :

door ick my hebbe laten bewegen, yets by maniere van examinatie, als een korte inleydinge tot de verder Oeffeninge ende Practijcke der Notariffen, by gefchifte te stellen, ende eyndelijcken by my geresumeert en oversien zijnde, door den Druck gemeen te maken. Waer inne ick met voordacht niet allerhande Formulieren ofte Voorschriften van ingestelde Instrumenten hebbe willen voorschrijven, daer mede den geseyden *Ars Notariatus* het meeste papier bekladt heeft, alst' eene-

A 4 mael

V O O R R E D E N.

mael ondienstigh ende onnut bevonden, ende waer door vele misleyt werden, dat sy veel, volgende den blooten stijl en de simpele instellinge van hare Comptoir-meesters, ende weynigh onderfoeckende wat het verstandt ende eygenschap daer van is, onwetende, ende alleen uyt de memorie van 't gene sy gewoon zijn na te schrijven, vele dingen qualijck stellen, dickwils het eene voor het ander, ende een ding driemael, daer het al te samen opgehoopt niet half wel is: De kunst bestaet daer in,

VOOR-REDE N.

in, dat men veel stof met weynigh woorden begrijpt, maer niet veel woorden met weynigh stof, ofte sin: De stijl ende manier van schrijven leert de oeffeninge; de woorden alleen en de stijl van schrijven van sijn Meester al te veel aen te hangen, is seer periculeus. Daer door krijgen vele foodanige waenwijse opinien van haer selven, dat soo haest sy maer soo veel onthouden, dat sy het eene Instrument of het ander kunnen na-schrijven, duncken dat sy al genoegh

A 5

ge-

VOOR-REDE N.

geleert ende onderfocht hebben om een Notaris te wesen. Daer ter contrarie de waerdigheyt ende nootfaeckelijckheyt van het Notaris-ampt getuygen, dat de wetsenschap van een Notaris soo veel ende meer onderfoeck ende studie vereyscht, als eenige andere, als door de noodtsaeckelijckheydt ingevoert, om de goede Luyden door de selve te onderrichten wat van haer-luyder Recht is, wat handelingen? ende hoe dat die bestaen mogen ofte niet, ende de selve
tegens

VOOR-REDE N.

tegens haer weder-parthye met een wel geclausuleert bedingh in het gunt gedaen ofte verhandelt wert, te verseeckeren, alles volkomen kracht ende geloof te geven, ende soodanigh te bewaren, dat sy daer over geen questie ofte dispuyt sullen hebben te wachten. Daer toe heb ick, soo veel als de noot-saeckelijcke clausulen ende maniere van instellinge vereycht, in 't korte mede wel aengewesen hoe ende op wat manier alles op het sekerste moet werdé ingestelt, met een

A 6   klare

V O O R - R E D E N .

klare ontledingge wat de selve inhouden, ende waer toe de selve dienen : Maer de verder manier van stellinge yemandt voor te schrijven, heb ick niet alleen onnoo- digh, maer selfs schadelijk geoordeelt, als bestaende in al te grooten overvloedt ende confusie van woorden, ende veelderhande manieren van spreecken, de welcke in sich selven dickwils geene substantie en begriipen. Daer mede ick hope te sul- len leeren, dat het met wey- nigh wel te verstaen, ge- noegh

VOOR-REDE N.

noegh ende seecker is. Hebbe hier mede by gedaen een Woorden-boeck; daer inne allerhande Kunst-woorden, tot de Practijcque dienende, midtsgaders alle andere Bastardt-woorden, de welke uyt andere Talen als eygen by ons zijn ingesloopen; inmers daer voor gemeenlijk gebruyckt werden; nauwkeurighlijk werden vertaelt. Welckers beduydt voor de onkunde dickwils meer swarigheydt schijnt, als het begrip van de saecke, die daer door beteyckent wert; de

V O O R - R E D E N .

dewelcke wel in vele woorden soude kunnen, ende behooren te werden vermijdt; Aengesien onse Tale van alles rijck genoegh is, ende alles wel bequamelijck met eygen woorden op 't seeckerste, ende dickwils beter, ende met meerder luyster kan uytgebeelt werden, ten ware het selve door de als noch overheerschende gewoonte belet wiert. Daer inne den Heere *Hugo de Groot*, in sijn Inleydinge tot de Hollandtsche Rechts-geleertheyt, onberispelijcken betoont heeft, dat

V O O R - R E D E N .

dat alles in onse oorspronckelijcke Tale eygentlijcke gestelt ende gebruyckt kan werden; Dat by vele sedert sijn tijdt foodanigh in achtting genomen ende in gebruyck gebracht is, dat schoon het selve ten eersten gedwongen ende hardt scheen, als nu voortreffelijk gekeurt, ende in alles met grooten luyster van onse Tale naergevolght wert; sulcks wy oock in desen onse vlijt ende naerstigheydt hebben gedaen, van der selver gevonden ende heropgehaelde eygen Tale by een te ver-

VOORREDE N.

vergaderen, ende in dese vertalinge doorgaens de eerste plaets te geven; daer van wy vertrouwen het gebruyck van 't selve, een nut ende dienstigh onderscheydt te fullen geven, tusschen dese ende andere Woorden-boecken, voor desen op 't papier gestelt, ende buyten mijn kennisse achter dit Tractaetjen bygevoeght, in het welke, behalven de onordentlijcke letter-stellinge, vele vremde, en onbekende, immers met de Practijcque geen gemeenschap hebbende,

woor-

VOOR-REDE N.

woorden gevonden werden ,
ende ontallijcke , daer toe
meest behoorende , zijn over-
geslagen , ende vele niet wel
vertaelt. Het welck my meest
bewogen heeft de penne op 't
papier te setten , ende 't sel-
ve alsoo te redresseren dat
het een volkomen Woorden-
boeck mocht worden ; Im-
mers soo veel als de Practijc-
que aengaet. Verhopende
dat 't selve aenleydinge sal
geven om oock in dese sake
de oorspronckelijcke Tale in
alles (voor soo veel des mo-
gelyck is) plaets te geven ;
Im-

VOOR-REDE N.

Immers de onkunde daer uyt
den rechten sin van alle de
tot noch toe ingedrongen
Bastardt - woorden sonder
moeyten sullen kunnen ver-
staen.

Vaert wel.

N. O.

NOTARIUS PUBLICUS,

Dat is:

De Practijcke ende Oeffeninge
der Notarissen.

HET EERSTE DEEL.

CAP. I.

Van het Notaris-Ampt ende Officie.

Vraag: Wat is het Notaris-Ampt?

Antw. Het Notaris-ampt is een algemeenen dienst / daer by alderhande saken / ende handelingen der menschen / tot volkomen geloof / ende eeuwigge geheugenisse van 't gene gepasseert ende gehandelt is / in geschrifte wert gestelt.

Vraag. Wat is een Notaris?

Antw. Een Notaris is die tot sulcken eenen dienst ende Ampt van de Landt-Oberhept / dat is / de Staten van Holland / naer voozgaende ondersoek ende examinatie van het Hof Provinciael / over sijn bequaemheyt / op de voozstellinge ende nominatie van de Steden ofte Gerechten daer hy dese practijcque wil oeffenen / aengenomen ende gemachtigt is. Siet Placc. van den 20. Martij 1524. Ende

Ende den soodanigen wert hy ons be-
neffens twee geloofwaerdige Getuygen
volkomen geloof gegeven / ende werdt
booz wettelich gehouden al wat booz hem
behoozlich wert bekrachticht ende gepas-
seert.

Worch staet daer op wel te letten / dat sy
bupten de plaetse ofte 't gebiedt van 't ge-
rechte / op welkers nominatie sy aenge-
nommen zijn / haer bedieninge niet en mo-
gen doen. Resolutie van de Staten van Hol-
lant van den 27. Novemb. 1608. alhoewel
het gepasseerde juist daerom niet van on-
waerden en is. Siet Rooms-Hollandts-
Recht, het 2. Boeck, het 1. Deel, cap. 12.
num. 11.

Wrag. Waer in bestaet het Officie van
een Notaris?

Antw. Het Officie van een Notaris
bestaet voornamentlich daer in:

1. Dat hy een goet Register ende Pro-
thocol moet houden van alle de Instru-
menten / Contracten / &c. de welke booz
hem werden gepasseert / ende de principale
minute / inhoudende 't Jaer / dagh / ende
plaets / by hem / de comperanten ende de
getuygen geteykent / naerstelich bewaert
ende gade staet / Placc. van den 4. October
1540. Art. 13.

2. Dat hy de luyden / by hem komen-
de

de om pety te doen beschrijven / naerstellieken onderbzaeght / haer meeninge wel verstaet / het selve ordentlick in geschrifte gestelt hebbende / haer met goede ordze boozleest / in 't gunt sy niet wel en mochten begrippen / van alles wel onderrecht.

3. Dat hy in 't passeeren van alle Instrumenten wel let op de substantie / ende materie / ende booznamentlick op de noodzakeliche requisiten ende solemnitepten van dien / op dat hy gebzeke van de selve / het instrument van geene nullitept en werde aengebochten ; als hy boozbeelt / hy moet letten wat hoedanige ende hoe veel getuppen van nooden zyn ; of eenige renunciatie / cautie of borze berepscht wert. Item / of de Persoonen sonder assistentie van Wynden / Booghden / of andere / Et. haer selven mogen verbinden / ende diergelijcke / waer van hier naer bzeeder.

4. Dat hy sijn Instrument met sijn eygen hant / minutere ofte pzothocollere / ende met sijn gewoonliche hant-tepcheninge / ondertepkent.

5. Dat hy van alle acten ende Instrumenten een principael geschrifte aen elck der partijen contrahenten / van woorde tot woorde / met sijne gepasseerde ende getepchende minute / ende pzothocol accordeerde / met sijn Signature bebesticht /

upt.

uptgeeft sonder meer / ende aen andere / des
 van noode hebbende / simpele of geauthen-
 tiseerde copie van 't selve.

6. Dat hy / of ten minsten de getuygen /
 de personen die wat booz hem doen pas-
 sieren / wel kennen / dat sy de selve zijn daer
 sy haer booz uptgeben / ende 't selve in het
 instrument uptzucke / Placc. van den 4.
 Octob. 1540. Art. 13.

Vrag. Waer in bestaet de wetenschap van
 een Notaris?

Antw. De kennisse ende wetenschap
 van een Notaris bestaet booznamentlick /
 in een oprechte kennisse van de natuer en-
 de eysenschap: Eerst / van alderhande
 handelingen / ende contracten: Ten twee-
 den / van successien ende erffnisse / soo wel
 die by testament / als van haer selfs / ende
 ab intestato aenhomen: Ende ten derden /
 in een goede instellinge van alderhande in-
 strumenten.

C A P. I I.

Van contracten of handelingen
 in 't gemeen.

Vraag: Wat is een contract ofte han-
 delinge?

Antw. Is een overkomst / daer by
 twee of meer / een tusschen-beyde staende
 saeck

saech eens werden / l. 1. §. 1. ff. de pact. daer upt den een op den ander recht be-
komt om hem te doen volbrengen het gene
bedongen is ; het zy dat het selve in doen /
geven / ofte ergens anders in bestaet ;
Goed. de verb. significat. in l. 7. num. 5. &
ibid. Alciat. ende wert dat breeder verhan-
delt in 't Rooms-Hollants-Recht, l. 4. het
I. Deel, cap. 3. in fin. ende cap. 4.

Vrag. Hoe werden de Contracten ofte
Handelingen verdeelt ?

Antw. In geschreven/ende ongeschre-
ven.

Vrag. Wat is beschreven handeling ?

Antw. De welke alleen dooz het schrift
wert bekrachticht / ende niet eer vooz vol-
trocken gehouden / vooz dat van het ge-
handelde by een Notaris / ten oberstaen
van twee geloofwaerdige getuppen / een
openbaer geschrift is gemaecht / ende het
selve opgelesen / by de handelaers / benef-
sens den Notaris ende getuppen / onder-
teyckent / l. 4. ff. de sine Instrumentor. & l. 4.
ff. de pignorb.

Vrag. Wat is onbeschreven handeling ?

Antw. De welke oock sonder schrift
bestaet ; waer van mede wel dickwils aen-
teyckeninge gehouden wert om de geheu-
genisse / maer niet upt soodanige oorzsaech
dat het schrift een wesentlich deel van de
Jan-

handelinghe / ofte de handelinghe sonder dien van onwaerden soude zijn / gelijk als wel van de beschreben handelinghe geseyt wert. Siet hier van breeder Rooms-Hollants-recht, lib. 4. het 1. Deel, cap. 10.

Q2a. Hoe veelderhande soorten van Contracten of handelingen zijnder?

Antw. Veelderhande / ende by naer soo veel als de materpen ende voorbalende saken / daer toe de selve werden gebruycht.

Q2ag. Welck zijn daer van de voornaemste?

Antw. I. Dese zijn andere / de welcke sonder obergifte van de saken selfs die in de handelinghe komen/niet en bestaen ; als zijn / pant, bewaergeving, verbruyck-leen, ende bruyck-leen.

II. Andere / de welcke ter goeder trouwen geschieden / sonder dat tot betrachtinge van dien de obergifte / van het gunt in de handelinghe komt / van nooden is ; als zijn / koop, huyr, maetschap of gemeenschap, trouw ofte houwelick, ende vooghdye, &c.

III. Andere / die by lastgeving voo een ander / ofte by maniere van medeschult beneffens een ander / ofte by maniere van borgh-tochte, ten behoeve van een ander geschieden.

Q2ag.

Vrag. Wie mogen Contracten ende Handelingen aengaen?

Antw. Alle die gene/ betwelcke het van sich selfs niet belet / ofte dooz de Wet niet verboden werdt.

Vrag. Wie wert van sich selfs belet Handelingen ofte Contracten aen te gaen?

Antw. Alle Sinneloose / dat is/ dolle/ malle / stomme/ ende doof-geboozne.

Vrag. Wie wert het handelen ende contracteren door de Wet verboden?

Antw. I. Alle Quist-goederen ofte Stadts-hinderen/ lib. 1. in pr. ff. de curat. furios. lib. 10. ff. cod.

II. Alle Minder-jartige sonder kennisse ofte consent van hare Ouders / ofte Dooghden / lib. 1. & tot. tit. ff. & Cod. ad Senatus c. Macedon. & tot. tit. Instit. & ff. de autoritate Tutor.

III. Alle getrouwode Vrouwen/sonder kennisse ende toestaen van hare Mans. Grot. Juleyd. lib. 1. c. 5. num. 35. Rooms-Hollandts-Recht, lib. 1. het 2. Deel, cap. 1. & ibi notata. Als alleen dat een Vrouwe/ doende openbare koopmanschappen/ ofte neeringe / vermogh te handelen in saken/ hare neeringe ofte koopmanschap betreffende. Grot. aldaer. Costumen van Antwerp. cap. 41. art. 13. 34. 40. 42. Sands lib. 2. tit. 4. defin. 4.

Vrag. Wie zijn Stadts-kinderen ofte Quist-goederen?

Antw. Die by openbare af-kundiging by het Hof / ofte de Stadt harer residentie / de regereinge van hare goederen om quade minagie is verboden / **Grout. Inleyd. lib. 1. het 2. Deel, cap. 2. num. 3. 4. 5.**

Vrag. Wie zijn Minder-jarige?

Antw. Alle ongetrouwde personen die geen vijf-en-twintigh jaren oudt en sijn / soo wel Dochters als Jongmans / sonder onderschepdt. **Ziet Rooms-Hollandts-Recht, lib. 1. het 2. Deel, cap. 2. num. 6.**

Vrag. Waerom ongetrouwde personen?

Antw. Om dat oock het **Huwelÿck** een Minder-jarige **Wondigh** ende sijn eigen **Meester** maecht / **6. ult. Infit. de patr. potestat. Grout. Inleyd. lib. 1. het 10. Deel, num. 3.** uytgesondert altoen in de **Steden** daer expzeffelijck anders by **Keuren** is gestatueert / insonderheyt ten reguarde van die de **Wees-kamer** subject sijn ; **Ziet Rooms-Hollandts-Recht, het 1. Boeck, het 2. Deel, cap. 2. num. 4.**

C A P. I I I.

Van Pandt ende Hypotheecq.

V **Vrage:** Wat is Pandt-geving?

Antw. Een overkomste daer by men

men yemant eenigh goedt tot sijn schuld
bersekering in handen geeft/ §. fin Instit.
Quibus mod. re contr. oblig. l. 238. ff. de
Verbor. Significat. & ibid. D. D.

Vrag. Hoe veelderhande Pandt is 'er?

Antw. Het werdt onderscheyden in
Pandt ende Hypoteecq / of bezegelt hepdt /
ende is te verstaen / dat Pandt van roe-
tende ende Hypoteecq / van onroerende
goedt gesepdt werdt.

Vrag. Hoedanigh wert Pandt ende Hy-
poteecq verkregen?

Antw. Ofte by Contract ende over-
komste / ofte stil-swijgende dooz de Wet /
vulgo, conventioneel ofte legael.

Vrag. Wat onderscheydt is 'er tusschen
legael ende conventioneel Hypoteecq aen-
gaende 't Recht?

Antw. Dat ouder legael Hypoteecq
het welck de Wet yemandt vergunt / dooz
alle jonger gaet / ende soo veel Recht heeft
als speciael.

Vrag. Welcke zijn legale Verbanden
ende Hypoteecquen die yemant by de Wet-
ten gegeven werden?

Antw. Veelderhande : Alsoo werden /
I. dooz de Wet sonder boozgaende beding
gepæfereert booz alle andere schulden / de
doodt-schulden / lib. 14. §. 1. l. 45. ff. de
Religios. & sumpt. funer.

I I. De Hups - hupzen ofte Landt-
hupzen / op de goederen / in de Hupsen
ofte op de Landen gebracht ende bebou-
den / lib. 2. cum seq. ff. in quib. caus. pign.
vel Hypothec. tacite contrah. **Wag.** Inleyd.
lib. 2. tit. 48. num. 21.

III. Het gemeene Landt / op de goe-
deren van die gene de welke eenigh be-
wint van des Gemeen-Landts midde-
len hebben gehad / **Sande** lib. 3. tit. 12.
defin. 1.

IV. De Wees-kinderen / op de Goede-
ren van hare Vooghten / ober het gunt
het bewint van hare Goederen aengaet /
ende meer andere / waer van breeder te
sien Rooms-Hollandts-Recht lib. 4. het
1. Deel, cap. 8.

Wag. Wat Recht gebruycken de selve
onder malkanderen?

Antw. Als 'er vele legale Verbanden
te samen komen / gaet altijd de oudste
voor / par regulam: qui prior est tempore,
potior est Jure, lib. 2. 4. ff. qui potioris in
pignore.

Wag. Conventioneel Hypoteecq hoe
veelderhande is het?

Antw. Speciael ende Generael: an-
ders in 't bysonder ofte algemeen.

Wag. Wat is Speciael of Generael Hy-
potheecq?

Antw.

Antw. Generael Hypotheecq is van alderhande goet / ende speciael van dit of dat goet / in 't bysonder.

Vrag. Hoe geschiet speciael hypotheecq van onroerend goet.

Antw. Niet alleen dooz oberkomste / maer moet by de Magistraet van de plaets daer het goet gelegen is / schriftelijck gepasseert / bezegelt / ende aldaer in een publijck Register ende Protocol aengeteykent werden / ende daer-en-boven den heertighsten Penning van 't gunt daer boren het belast ende veronderpant wert / ten behoeven van het Gemeene-landt betaelt werden; Placaet van den 9. May 1529. ende Placaet van den 40. Penning, -art. 10. 11. Grot. Inleyd. l. 2. c. 45. num. 36. 37.

Vrag. Hoe geschiedt Generael Hypotheecq?

Antw. Daer dooz is genoegh dat het maer dooz een Gerecht in de Provincie van Hollandt geschiet / sonder onderschepdt / Politic. Ordonn. art. 35. Grot. aldaer / num. 28. uptgesondert alleen tot Amsterdamm / alwaer generael hypotheecq dooz een ander gerecht / ofte Magistraet / gevest / aengaende de onroerende goederen aldaer gelegen / van onwaerden is; Octroy van den 8. Maert 1594. Grot. Inleyd. lib. 2. cap. 48. num. 48.

Vrag. Mogen dan de Notariffen geen passeringe ofte verbant van onroerende goederen doen?

Antw. ~~Neen~~; ende is de stipulatie/onder verbant van persoon ende goederen, roerende ende onroerende, geen uytgesondert, &c. die sp gewoon zijn in haer Obligatiën te gebzupchen / booz soo veel krachteloos / om dat het by de boozberhaelde Placcaten updruckelich is verboden/ anders / als volgens het gestatueerde / de onroerende goederen te mogen verbinden, op peine van nulliteyt.

Vrag. Wat onderscheydt is'er in het Recht van generael of speciael hypotheecq?

Antw. Dat jonger speciael hypotheecq gepreferaert wert booz generael / schoon het ouder is / Polit. Ordon. art. 35. Maect onder meer speciale of generale verbanden die gelijk recht hebben / ende op een ende het selve goet gebest zijn / gaet het outste altijt booz / volgens den regel: Die eerst komt, die eerst maect. 1. 2. 4. 7. 8. 11. ff. qui pot. in pignore.

Edoch en heeft dese distinctie binnen Amstelredam geen plaets / om dat aldaer niet anders als generale verbanden werden gepasseert / de welcke effect hebben van speciael / ende gaet aldaer d'outste booz de jongste / ende zijn de selve / in faueur van de

De negotie/ by hypotheque by van den beerrighsten penning / des dat de selve booz de Magistraet aldaer moeten gepasseert zijn als boren.

Wrag. Hoedanigh wert pant, dat is, verbant ende sekerheyt van roerende goederen, verkregen?

Antw. By oorkomste ofte toefegginge by geschryfte / het zy onder de hand / ende simpelich onder teykent booz Notaris ende getuppen / ofte andersints als een publick instrument gepasseert.

Wrag. Wat onderscheyde is tusschen de selve?

Antw. Dat een Notariale Obligatie / ofte anders een publick geschryfte (daer onder oock een obligatie / by ende in de tegenwoordighheyt van drie getuppen gesteykent / gereekent wert) op de roerende goederen booz simpele handtschryft gaet / ende son veel recht heeft op de roerende goederen / als speciael hypotheeq op de onroerende goederen / l. 1 i. Cod. qui. potior. in pignor. ende onder meer van de selve / die gelijk recht hebben / gaet de oudste mede booz. Siet boozts Rooms-Holl.-Recht, het 4. Boeck, het 1. Deel, cap. 8, nam. 7.

Van Bewaer-geving.

Vraag: Wat is Bewaer-geving?

Antw. Is een handeling waer by pemandt eens anders goedt te bewaeren aenneemt / om het selve t'allen tijden wederom te geben / l. i. ff. depositi.

Vraag. Hoe veelderhande is Bewaer-geving?

Antw. Tweederhande / andere de welke epgentlich Bewaer-geving werdt genoemt / ende simpelich toegaet ; andere die men Onderrechtlegginge noemt.

Vraag. Wat is Onderrechtlegginge?

Antw. Een versekeringe van een twijffelachtige of dingh-plichtige sake onder den rechter.

Vraag. Hoe veelderhande is Onderrechtlegginge?

Antw. Willige / ofte onwillige.

Vraag. Wat is willige Onderrechtlegginge: hoe wert de selve gedaen?

Antw. Willige Onderrechtlegginge is: soo wanneer mijn Schult-epffcher het geen ich hem schuldigh den / niet en wil ontfangen op soodanige manier als ich het hem geben wil: ende ich hem 'tselbe / om daer dooz den Intrest te ontgaen / wettelijck dooz een Berichts-bode / of dooz

door een Notaris ende twee Getuygen/
met opene Beurse ende klinkenden Gels-
de gepresenteert hebbende / op kosten van
ongelyck / onder den Rechter bzenge / vul-
gō. Consignatie. l. 1. §. ult. l. 7. ff. & l. 6.
l. 19. Cod. de Usuris.

Ontwillige is / soo wanneer de Onder-
rechtlegginge by prohibisie pemandt door
sententie van den Rechter woert opgelept /
l. unic. Cod. de Sequestrat. pecun.

C A P. V.

Van Verbruyck-leen.

Vrage: Wat is Verbruyck-leen?

Antw. Verbruyck-leen is : daer
by pets dat met het verbruycken vergaet /
aen pemandt met foodanigen sin woert over-
gegeven / dat die gene die 't selve ontfangt /
soo veel / van gelijcke slaghe ende gelijcke
deught / wederomme sal geven / het zy dat
het selve om winst / dat is / als men / behal-
ven het geleende van gelijcke soorten ende
deught weder te ontfangen / daer en-bo-
ven noch bedinght soo veel als men door
het ontbeeren van dat goet te hoer hom /
ofte dat het ter minne geschiet / l. 2. ff. de
reb. Credit. pr. Instit. quib. mod. re con-
trah. oblig.

Vrag. Waer in bestaet Verbruyck-leen?

Antw. Meest in meetbaer / telbaer / of-

te weegbaer goet / doch wel meest in geleent gelt ; l. 34. §. 1. de Usuris l. 3. Cod. Si certum petatur.

Vrag. Wat ende hoe veel gewin ofte Interest magh men voor geleent gelt bedingen ?

Antw. Niet hooger als acht ten hondert in 't Jaer / l. 26. Cod. de Usuris. Placc. van den 4. October 1540. Ende is 't sake dat wel interest bedongen was / doch niet begrootet hoe veel / ofte dooz ver supin van betalingh / naer behoorzlichen gemaent te zijn / behoorden betaelt te werden / wert de selve selfs onder de Koopluyden niet hooger genomen als jegens den Penning seftien / ofte twintigh in 't Jaer / of minder / naer gemeene cours / als alleen in de Bank van Leening / dat is / de Lombardt / Bodemerpe / ende Assurantie / daer in den interest boven de gemeene cours wert toegelaten : ende soo veel de Bodemerpe ofte Assurantie aengaet / wel tot twintigh ofte meer ten hondert / naer dat het perijchel groot is. Siet van dese materie breeder by Hugo de Groot / Inleyd. lib. 1. cap. 10. Rooms-Hollandts-Recht lib. 4. het 1. Deel, cap. 5, num. 3.

C A P. V I.

Van Bruyck-leen.

Vrage: Wat is Bruyck-leen ?

Antw. Bruyck-leen is / daer by
pets

pers ter minne ende sonder eenigh winst-
 beding geleent werdt / met conditien dat
 het selve soo goet en quaet wederom sal ge-
 geben werden / lib. 1. ff. Commodati.
 sulchs dat het ongeluck ofte schade dat
 aen sulck Goet by misbruyck of versump
 van den Leen-ontfanger wierde veroorz-
 aekt / hy soude moeten vergoeden / §. 1.
 Instit. quib. mod. re. contrah. oblig. lib. 5.
 §. 2. ff. commodati. Siet mede van dese
 materie Hugo de Groot in syn Inleyd.
 lib. 3. cap. 9.

C A P. V I I.

Van Koop.

Vrage: Wat is Koop?

Antw. Koop is handelinge / daer
 by bedongen werdt den eygendom van
 het Goedt voor sekere somme gelt te le-
 ren ende ontfangen / ende werdt de han-
 delinge voor voltrocken gehouden / soo
 haest als de prijs vast gestelt is / al is 't
 dat 'er noch gelt gegeven / noch des saecks
 over-gifte is geschiedt / lib. 2. §. 1. ff. de
 contrah. empt. ende van die tijdt af ver-
 magh den Kooper om de Koop-schat /
 ende den Verkooper om de Leberinge
 van het verkochte Goedt aengesproken
 werden : ten ware dat wtdzuchelijcken
 was bedongen / wanneer dat de aenbaer-

dinge van het gekochte Goedt / ofte oock
wanneer de betalinge van den bedongens
prijs soude geschieden.

Opag. Wat effect ende onderscheyd heeft
het dat de betalinge ofte leveringing op dagh
ende op seeckeren tijdt bedongea werdt te
geschieden ofte niet?

Antw. Dat / indien de koop simpe-
lijck toegeet / als dan het verkochte goedt /
staet tot bate / schade / ende perijckel van
den Kooper / §. 3. Instit. de empt. & vendit.
lib. 10. 11. ff. de periculo & commodo rei
vend. ofte andersints / indien daer sekeren
tijt van aenbaerdinge ende leveringing was
gestelt / soude de schade ende perijckel ko-
men tot lasten van den Verkooper / d. 5.
Instit. ende aengaende de betalinge van
den bedongens prijs / indien de koop sim-
pelijck was geschiedt / wert verstaen dat
het om contant / ofte gereet gelbt geschiet /
ende sulcks den eygendom van het ver-
kochte goedt / oock na de leveringing / ver-
staen werdt den Verkooper eygen te blij-
uen / soo lange den bedongens prijs niet en
is volbaen / ende hi altijd sin goet be-
quade betalinge / wederom soude mogen
halen indien het noch in weeten was. maer
indien de koopmanschap op dagh was
geschiedt / ende sulcks eenigen tijdt van
betalinge was gestelt / als dan soude der
eygen

eggendom met de leberinge overgaen / ende verstaen werden dat de koopmanschap den hooper toebetrouwt was / §. 41. Instit. de rer. divis. l. 19. ff. de contrah. empt. Siet hier van verder 't Rooms-holl-recht, l. 4. het 1. Deel, cap. 12. num. 3. ende volgende.

Vrag. Hoe ende wanneer geschiedt de leveringende eygeningh van het verkochte goet?

Antw. Soo veel aengaet de roerende goederen / werden booz gelevert ende voldaan gehouden met de overleberinge van dien / §. per traditionem 40. Instit. de rer. divis.

Maer den eegendom van de onroerende goederen gaet niet eer aen den koopverber / booz dat hem daer van de wettelike opdrachte van de Magistraet van de plaets daer het goet gelegen is / wert gedaen / ende den veertighsten penning daer van is betaelt; Placcaet van den 9. Mey 1529. Placcaet van den veertighsten penning, art. 11.

Vrag. Wie mogen koopen ende verkoopen?

Antw. Alle de gene die handelen ende haer selven krachtelicken verbinden kunnen / waer van hier booz geseyt is.

Vra. Wat voor bedingen ende conditien magh men by koop aengaen? **Antw.**

Antw. Alle ende soodantige als de handelaers willen / die maer eerlick / behoorlick / ende met de gemeene onderhoudinge over-een-komen / §. 24. Instit. de inutilib. stipulat. waer van sommige de koopmanschap als eppen sijn / ende elck in sijn soozte. Stet daer van ende van dese materie / Rooms-hollandts-recht, lib. 4. het 1. Deel, cap. 12. ende 13.

C A P. V I I I.

Van Huyr.

Vrage: Wat is huyr?

Antw. Huyr is een handelinghe daer by het gebuyck van seker goet / vooz een sekeren tijt / om seker geldt wert toegelaten ende aengenomen.

Vrag. Van welck goet handelt men meest by huyr?

Antw. Van alderhande goet / ende wel meest van huysen ofte landen.

Vrag. Hoe werden de verhuyrde huysen ofte landen gebruyckt?

Ant. Volgens de condittien ende vooz waerden daer van gemaecht / mondeling ofte schriftelick; maer van landen werden schriftelicke condittien bereyscht; plac. van den derden December 1524. politic. Ordonn. art. 30. 31.

Ende

Ende daer geen expresse conditien wegens het gebuyck zyn gemaect / moet den huyder het gehuyde naer behooren / ende op gelijke wijsen als men 't selve gewoon is / gebuycken. Sulcks indien yemant een stuck weplant hadde gehuyt / soude het selve niet beteelen nochte insteeken mogen / arg. l. 35. §. 1. ff. locati. Siet de consult. ende advijs. het 1. Deel, conf. 215.

Wrag. Magh men het gehuyrde aen een ander wel over-doen?

Antw. Ja / ende sulcks geschiet dagelijks / ten ware dat anders was bedongen / l. 6. Cod. locati. siet mede van dese materie verder 't Rooms-holl-recht, lib. 4. het 1. Deel, cap. 14. num. 3.

C A P. IX.

Van maetschap ende gemeenschap.

Vraag: Wat is maetschap?

Antw. Is een handelling daer by den een met den ander gemeenschap van goet ofte van dienst aengaet / om winst te doen / het zy in 't geheel / ofte deel / ende in sulcker voegen als by de handelaers wert bedongen.

Wrag. Wat is gemeenschap?

Antw. Gemeenschap is eygentlich als sulcks

fulckis stilswijgende sonder bedingh ende metter daet geschiedt.

Alsoo wert by ons tusschen Man ende Vrouw stilswijgende Gemeenschap getroffen van alle goederen / sonder eenigh onderschept / ten waer het selve met contrarie bedingh vooz het aengaen ende voltrecken van het Huwelijck by Huwelijckse Doozwaerden was bepaelt / ofte wech genomen / het welck soo in het tweede ende verder / als in het eerste Huwelijck plaets heeft. Siet mede hier van breeder Rooms-Hollandts-Recht, lib. 4. het 1. Deel, cap. 15.

C A P. X.

Van trouw ende Huwelijck.

Vrage: Wat is een Huwelijck?

Antw. Een Huwelijck is een onberozehelijcke & samen-doegtinge ende ondeplbare Gemeenschap van Man ende Vrouw.

Vrag. Wie mogen Huwelijck-aengaen?

Antw. Alle Personen die het dooz haer selfs / ofte dooz de Wet niet verboden en is handelinge aert te gaen / mits dat de Jongmans boven de 14. ende de dochters boven de 12. jaren out zyn / ende de Jongmans beneden de 25. ende de dochters beneden de 20. Jaren / hebben daer

toe consent van hare Ouders van nooden /
 de welke het selve naer haren wille mo-
 gen toelaten ofte wepgeren ; maer ha-
 re kinderen boden de boozschreben jaren
 gekomen zijnde / 't welck in stuck van 't
 Huwelijck booz Meerder-jarigheyt wert
 gerekent / mogen sy het selve sonder wetti-
 ge redenen niet wepgeren. Siet de Po-
 litijcq. Ordonn. art 3.

Wrag. Moeten oock de Wees-kinderen,
 die geen ouders en hebben , tot het voltrec-
 ken van haer Huwelick, het consent van ha-
 re Vooghden hebben , gelijk andere van ha-
 re Ouders ?

Antw. Haer-luyder consent wert meer
 om eerbarrhepdis wille als upt nootsake-
 lijckhepdt verepcht / sulcks dat sy het
 selve sonder wettige redenen / ter arbitra-
 gie van de Magistraten daer toe gestelt/
 nimmermeer en mogen wepgeren ; doch
 hier van zijn in sommige Steden expresse
 Keuren / dat haer luyder consent oock
 nootsakelijck is. Siet hier van Rooms-
 hollands-recht, het 4. Boeck , het 1. Deel,
 cap. 17. num. 6.

Wrag. Welcke zijn wettelijke redenen
 dewelcke de voortganck van een Huwelijck
 beletten ?

Antw. 't Selve staet veel aen de be-
 schepdentheyt van de Magistraten daer
 over

oer gefelt ; doch zijn daer van de prin-
cipaelste : boozgaende trouw-beloften met
een ander / ofte te na-maeghschap : daer
van de oudste beloften soude moeten booz-
gaen / l. 18. Cod. ad leg. Jul. de adulter. Po-
lit. Ordonn. art. 14. 15. & seq. ende te na-
maeghschap het huwelijcken met 'er daet
verbiedt / waer van de Polit. Ordonn. art.
5. junct. l. 2. Cod. de incest. nupt.

Vrag. Wat is te na-maeghschap om met
een ander te mogen trouwen ?

Antw. Alle opgaende ende nedergaen-
de magen sonder eyndt / ende tusschen
zijde-magen / tot in het vierde lidt / het sel-
ve uptgesondert / sulchs dat Susters en-
de Broeders-kinderen / als bestaende den
anderen in het vierde lidt / de eerste zijn die
een den anderen mogen trouwen.

Wat verder tot het solemniseren van
een huwelijck bereyscht werdt / is te sien
in het 3. Artijckel van de Politijcke Ordon-
nantie. Siet mede Rooms-hollandts-recht,
lib. 4. het 1. Deel, cap. 17.

C A P. X I.

Van Vooghdye ende Vooghden.

Vrag: Wat zijn Vooghden ?

Antw. Begeerders ofte Coesien-
ders van Weesen.

Vrag. Wie zijn Weesen ?

Antw.

Antw. Kinderen die geen Ouders en hebben / ende beneden de 25. jaren oudt zijn / soo wel dochters als jongmans / sonder onderschept. .

Vrag. Hoe veelderhanden Vooghden zijnder?

Antw. Tweederhande : Testamentaire / ofte Wettige.

Vrag. Wie zijn Testamentaire Vooghden?

Antw. Die by uiterste wille werden gestelt tot Regeerders ende toestenders oer de Persoon / ofte het goet van minder-jarige / Vaderloose of Moederloose Kinderen / het zy in 't geheel of vooz een gedeelte.

Vrag. Wie zijn wettige Vooghden?

Antw. Die / by gebreck van Testamentaire Vooghden / by de Magistrat van de plaets daer het Sterf-hups is geballen / naer gedane ondersoek / werden gestelt / ende wert op het stellen van dien regard genomen op de naeste Bloed-bzienden / indien die bequaem zijn / alles onder de Opper-vooghdpe van de selve Magistraten / anders Wees-meesteren.

Vrag. Wat is het Officie van een Voogd?

Antw. Al-er hy in de regeeringe van de minder-jarige Weesen hare goederen treedt /

creedt / moet hy perfecten Inventaris en beschrijvinge maken van alle der Weesen goederen ende inkomsten / ende jaerlijchs of om de twee jaren behoorlicke rekeninge doen van sijn bewindt / aen der Weesen andere Bzunden / ofte aen het gerecht / moeten oock de Penningen der Weesen ten meesten oorboit beleggen / ende voorts alles doen wat een Vader ende getrouwe besorger van sijne Kinderen schuldigh is.

Vrag. Wanneer eyndicht de Voogdye?

Antw. I. Met de vijf-en-twintigh jaren der Weesen / soo wel dochters als jongmans / sonder onderschept.

II. Met het huwelich / naer voorgaende consent / wille ende toelatinge der voogden / anders indien het huwelijck tegens wil / ende consent van de voogden was aengegaen / soude de voogden de regering van het goedt tot de vijf-en-twintigh jaren aen haer kunnen behouden / indien se willen.

III. Werden sommige Weesen / om bysondere redenen / met kennisse ende advies van voogden / oock beneden hare jaren door veniam ætatis by de Staten tot de regeringe van hare goederen toegelaten / het welcke hoe dat het geschiet / ende wat voorts in de materie van voogdye

Dye te passe komt/ Stet Rooms-hollandts-recht, lib. 1. het 2. Deel, cap. 3. num. 7, ende deurgæns/ Grot. Inleyd. lib. 1. cap. 8. 9. 10.

C A P. X I I.

Van last-gevingh.

V RAGE: Wat is last-gevingh?

Antw. Is een handelinghe daer by jemand aenneemt pets booz een ander te verrichten.

Vrag. Hoedanigh geschiet Last-gevingh?

Antw. Maandelingsh of Schriftelijck/ dat is/ by Procuratie.

Vrag. Hoe veelderhande soorte van last-gevingh by Procuratie is'er?

Antw. Tweederhande / Procuratie ad lites, ofte Procuratie ad negotia.

Vrag. Wat is Procuratie ad lites?

Antw. Daer by jemandt last gegeven wort om een proces te verholgen.

Vrag. Wat is Procuratie ad negotia?

Antw. Daer by men jemandt last geeft pets te handelen / doen / ofte ontfangen.

Vrag. Die Procuratie ad lites ofte negotia heeft, magh die den selven last oock aen een ander over-doen?

Antw. Neen/ ten zy de Procuratie inhoudt de Clause van Substitutie / dat is/

is / speciale last om een of meer in sijn plaetse te substitueren.

Vrag. Wat voor saecken magh men yemandt belasten voor hem te doen ende uyt te voeren?

Antw. Alderhande / die maer eerlijck ende geoozloft zijn / l. 6. §. 3, l. 22. §. 6. ff. mandat. Siet van dese materie breeder **Ort.** Inleyding, lib. 3. cap. 12. Rooms-hollandts-recht, lib. 4. het 1. Deel, cap. 16.

C A P. X I I I.

Van medeschult ende borghtochte.

Vrage: Wat is medeschult?

Antw. Medeschult is soo waanneer meer personen haer te gelijk als principale schuldenaren verbinden / cot. tit. ff. de duob. aut plurib. reis.

Vrag. Hoe verre zijn de selve gehouden?

Antw. Mogen alijts volstaen midts betalende elckis haer portie in de schult / ende wert het selve genoemt het Beneficie de duobus aut pluribus reis debendi. l. 11. ff. de duob. reis auri. hoc ita. Cod. eod. Novell. 99. cap. 1. **Ort.** Inleyd. lib. 3. cap. 3. num. 12. **Reofstad.** suprem. cur. decis. 98. Ten ware hem weder sonderlinge ende elckis een booz al ende in solidum verbonden hadde / **Ort.** aldaer num. 54. ende daer en boven het Beneficie de duobus aut pluribus reis

I. Deel. der Notarissen. *cap. 13.* 29
reis debendi, expresse was gerenuncieert/
ofte dat de andere mede p̄ncipalen notof-
re waren insolvent ofte uptlandigh / auct.
praesenti. Cod. de fidejuss. Rooms-hollandts-
recht, lib. 4. het I. Deel. cap. 16. num. 1.

Wrag. Wat is borghtochte?

Antw. Daer by p̄emant sich booz een
ander p̄ncipael schuldenaer tot meerder
versekerthejdt verbindt / pr. Instit. de
fidejussor.

Wrag. Waer inne ende hoe verre zijn de
selye gehouden?

Antw. Dat sy booz den p̄ncipalen
schuldenaer moeten betalen / midts dat sy
eerst uptgewonnen ende ge-excuteert sy /
upt kracht van het Beneficie Ordinis &
Excussionis, ende indien daer meer bozgen
sijn / elchs booz sijn gedeelte in het gunt
dat 'er te hoze komt / upt kracht van het
Beneficie Divisiones den bozgen compete-
rende: Ten ware de bozgen haer selven
hadden gestelt / booz bozgen als mede
p̄ncipalen / elchs een booz al ende in soli-
dum, ende expresse de Beneficien Ordinis
Divisionis & Excussionis hadden gerenun-
cieert ende afftant gedaen.

Wrag. Wie mogen borgen zijn, wie niet?

Antw. Al die haer selvenkrachtelich
verbinden kunnen / uptgesondert Wrou-
wen / de wietche upt sonderlinge redenen
by

by het beneficie Senatus-consult. Vellejani is bergunt / dat haer gedane bozghtochte haer niet verbinden en sal / l. ult. §. 1. 2. ff. ad Senatuscons. Vellejan. ende sonderlinge niet / dooz de bozghtochte booz haer mans schult gedaen / uyt krachte van het Beneficte Authenticae, si qua Mulier, Cod. ad Senatusconsult. Vellejan. ten ware sy de selbe Beneficte expreffelich hadden gere-nunciert.

Q2a. Hoe moeten soodanige renunciatiën werden gedaen?

Antw. Expreffelich / ende soo duyde-lich / dat daer van moet blijcken / dat die gene die de renunciatie doet / de krachten van dien wel verstaen heeft / ende daer van wel onderrecht is. Siet boozts van dese materie Rooms-hollants-recht, het 4. Boeck, het 1. Deel, cap. 2.

HET TWEEDE DEEL,

Handelende van erffenisse, soo by uytterste-willen, als *ab intestato*.

C A P. I.

Van erffenisse by uytterste-wille.

Vraag: Wat is Erffeninge by uytterste-wille?

Antw.

Antw. Is een verklaringe van het gene men pement upt sijn achtergelaten goederen wil doen hebben.

Wrag. Hoe veelderhande is erf-latinge ?

Antw. Erf-latinge / ofte makinge.

Wrag. Wat is erf-latinge alsoo gesejdt ?

Antw. Wanneer het selve by tijtel van erfgenaem ofte institutie geschiedt.

Wrag. Wat is makinge ?

Antw. Wanneer pement simpelich pets gemaecht wert sonder tijtel van institutie / ofte erfgenaem / anders legatet ofte legateren.

Wrag. Waer in bestaet het onderscheyde van erf-latinge ende makinge ?

Antw. Het principaelste is dat een erfgenaem / het 3^e in 't geheel ofte booz een gedeelte / in alles het recht van den overleden verkrijght / soo wel van boozdeel als nadeel / ende de Making-beurder / anders legataris , met het gemaechte simpelich moet afstaen / des dat hy wederom in de lasten des boedels niet gehouden en is / §. 1. Instit. de hered. qualit. & differ. l. ult. Cod. de hered. act. §. 1. instit. de legat. junct. l. 13. Cod de hered. instituend.

Wrag. Hoe veelderhande is institucie ofte erf-latinge ?

Antw. Institucie wert verdeelt in byse / waer mede men sijn byse wille in
C alles

alles magh doen / ofte verbonden / anders
fideicommiss.

Dye erf-latinge geschiet wederom en-
kiel / met een lidt / ofte met verbere leden /
by Substitutie.

C A P. I I.

Van institutie legitime ende falcidie
portie.

Vrag. Wat is institutie eygentlick ge-
noemt ?

Antw. Is een erf-latinge daer by den
Erf-beerder recht kuyght / omme in ende
over het gunt daer inne by geïnstituert
wert / te komen in de plaets van den
Overleden / ende sijnen boedel met vollen
rechte van eygendom aen te vaerden.

Wra. Wie mogen tot erfgenamen gestelt
werden ?

Antw. Het stellen van erfgenamen is
byn ende onbedwongen / ende magh men
tot sijn erfgenaem stellen wie dat men wil /
uytgesondert dat ouders hare kinderen /
en kinderen hare ouders ; Item / broeders
en susters malkanderen / soo wannest
oneerliche personen booz haer werden ge-
stelt / in 't geheel niet mogen booz by gaen
ofte onterben / maer de selve moeten haer
gerechtigheyt als een nootsaechelick erf-
deel

Deel genieten / vulgò, legitime portie / ten
waer om wettige redenen.

Vrag. Wat ende hoe veel is de legitime
portie ?

Antw. In de kinderen de welke byf-
ofte meer zijn in 't getal / de helft ; ende
in vier of minder / het gerechte derdendeel ;
ende in de ouders / broeders ende susters /
in cas oneerliche personen vooz haer zijn
gesteld / insgelijcks een derdendeel van het
gunt sp andersints by versterf souden heb-
ben moeten erben / Novell. 18. cap. 1.

Vrag. Waer in moet de legitime portie
bestaen ?

Antw. In een vollen ende bypen eppen-
dom / sonder dat daer in eenige belastinge
ofte beswaernisse plaets heeft / Novell. 18.
cap. 3. l. 21. Cod. de inoffic. testam. ten
waer soodanige beswaernisse strechte tot
hoozdeel van de kinderen selfs / ende het
selve geschiede upt goeden insichten ende
om besten wille / sonder dat de kinderen
daer mede wierden berongelijcht / gelijk
of permant sijne kinderen goederen hadde
verbonden / ende gewilt dat hy hem met
de vuchten soude te vreden houden / om
dat de schuldenaren hem het selve niet en
souden ontrecken. Siet Sande lib. 4. tit. 2.
defin. 3. Rooms-hollants-recht, het 3. Boeck,
het 3. Deel, cap. 3. num. 12.

Vrag. Wat ende hoedanigh recht verkrijght een erfgenaem op den boedel ende goederen van den overleden?

Antw. Dat hy in alles de persoon van den overleden reprefenteert / ende dat hy de lasten des boedels ende de wechgemachte legaten voldaan hebbende / voorsz. alles als syn eegen naer hem neemt / in dien hy alleen genoemt is; ende indien meer erfgenamen beneffens hem genoemt zijn / met gelijcke of met soodanige portien als den testateur heeft uptgedrucht / §. 1. Instit. de hered. qual. & differ. l. 8. ff. de acquir. heredit. l. 24. ff. de Verb. Significat. l. 59. l. 62. ff. de Reg. Jur.

Vrag. Indien de schulden ende lasten des boedels soo veel of nieerder waren als de effecten ende voordeelen, soude den erfgenaem alle de selve moeten voldoen?

Antw. Ja; doch heeft dit remedie / dat hy voorsz. de aenbaerdinge van de erfgeniffe van den Hoogen raedt / in den name van de H: Oberigheyt / magh versoeken Beneficie van Inventaris. het welcke hem recht geeft dat hy met de effecten van den boedel magh volstaen / ende in 't verder niet gehouden is; Waer van byzeder te sien / Rooms-hollants-recht, l. 3. het 3. Deel, cap. 4. num. 3.

Vrag. Maer indien alle ofte de meeste
goe-

goederen boven de lasten by legaten waren wech-gemaect, soude hy die alle moeten voldoen?

Antw. Neen hy; maer soude mogert volstaen midts behoudende booz hem een vierde-part van de overschietende goederen / ende de reste distrebuerende onder de Legatarissen / elcx pro rato, ende soo verze het mochte strecken / het welke gesnoemt wozt quarta falcidiae pr. Instit. & tot. tit. ff. ad leg. falcid. ten ware de detractie van de falcidie by den Testateur wtdzuchtelick was verboden / Nuth. sed quum testator. Cod. eod.

Wrag. Wat moet den Erfgenaem doen, die hem met de detractie van de falcidie wil behelpen?

Antw. Hy moet binnen behoozlijcken tijdt perfecten staet ende Inventaris doen maecken van den boedel / of hadde hy sichselven in den Boedel gestelt / ende eenige acten hereditair gepleeght sonder 't selve gedaen te hebben / soude daer van verstaen zijn.

Wrag. Welcke zijn de wettelijcke oorsaken, daerom de kinderen van hare ouders, ende de ouders van hare kinderen mogen onterft werden?

Antw. Verschepden / de welke tot sekerere soozten werden gebracht.

Vrag. Welcke zijn die?

Antw. De oorſake daerom de ouders hare kinderen mogen onderben / zijn deſe :

1. Indien een kindt ſijn ouders geſlagen heeft. 2. Beiujurteert. 3. Naer 't leven van deſelbe geſtaen. 4. De ſelbe om ſchuld gebangen; bupten ſinnen ofte in armoede zijnde / niet geadiſteert. 5. Criminelick beſchuldicht. 6. Van den vrant gebangen / niet geloft. 7. Grootte merckelicke ſchade gedaen. 8. Belet Teſtament te maken. 9. Sijn ouders bedde beblecht. 10. Een ketter. 11. Een hoere. 12. Een gupchelaer. 13. Een kamer-speelder. 14. Den vranden des landts ofte ander quaet geſelſchap gevolght. 15. Ende ten laetſten / volgens het Placcaet van den Keſer / te huwelijcken bupten conſent van hare ouders / noch minder-jarigh zijnde / Novell. 115. cap. 3. en diergelycke.

De oorſaecke waerom de ouders van hare kinderen mogen werden onderft / zijn:

1. Indien de ouders hare kinderen ter doodt hebben beſchuldicht. 2. Naer 't leven geſtaen. 3. Indien de vader ſijns ſoons wiſf ofte vpsit ontdeekt. 4. Belet teſtament te maken. 5. Indien een van de ouders naer des anders leven heeft geſtaen. 6. Hare kinderen met raserne be-

van

vangen / verwaerlooft. 7. By de byanden gebangen / niet na vermogen getracht te loffen. 8. Tot ketterpe of wangeloof verballen / ende gelijcke ofte swaerder oorzaken / Novell. 115. cap. 4.

Vrag. Hoedanigh moet de onterffenisse geschieden?

Antw. De selve of gelijcke oorzaken moeten by uptterste-wille uptgedrupcht werden / by den Rechter booz wettigh verklart / ende by den erfgenaem waer gemaect ende bewesen werden. Siet Grot. Inleyd. lib. 2. cap. 18. vers. doch daer zijn. Rooms-holl.-recht, lib. 3. het 3. Deel, cap. 3. num. II.

C A P. III.

Van substitutie.

V Vrage: Wat is substitutie?

Antw. Daer by dat by gebzike ofte booz oberlijden van d'een of d'ander van de gestelde erfgenamen / een derde in sijn plaets wert gestelt / aldus: Indien Jan mijn erfgenaem niet en is / ofte dat by beneden sijn 25. jaren / of sonder kinderen / &c. komt te oberlijden / sal Pieter in sijn plaets mijn erfgenaem wesen.

Vrag. Hoe veelderhande is substitutie?

Antw. Substitutie was van oudts veelderhande / andere directe, de welke

by maniere van erffenisse/andere indirecte ende oblique, de welke by manier van fideicommiss toegeet.

Dese wert wederom verdeelt in vulgairre, pupillair. quasi pupillare, ofte exemplare, ende militare.

Wrag. Wat is *vulgare substitutio*?

Antw. Is een gemeene soorte van substitutie / daer by permaene generalijcken wert gesubstitueert / in sulchen cas / indien den gestelden erfgenaem geen erfgenaem en is / het is dat by geen erfgenaem wesen en kan / of dat by geen erfgenaem wesen en wil / ofte hoe dat het soude mogen geschieden / dat by geen erfgenaem en is / sonder onderscheydt / pr. Instit. de vulgar. substit. l. i. §. i. ff. eod.

Wrag. Wat is *substitutio pupillaris*, ende *quasi pupillaris*, ofte *exemplaris*.

Antw. Pupillare substitutie is / daer by een vader booz sijn jonge kindt / dat noch geen testament maken mocht / indien by beneden sijn jaren quam te overlijden / een erfgenaem stelde / quasi pupillaris ofte exemplaris, daer by een vader booz sijn dol / mal / of zinneloos kindt / een erfgenaem verhoos / l. ult. Instit. substitutione. Doch beyde dese en hebben by ons geen plaets. Siet Rooms-holl.-recht, hb. 3. het 3. Deel, cap. 3. num. 6.

Wrag.

Vrag. Wat is *substitutio militair*?

Antw. *Substitutio militaris*, anders compendiose, of brevilouqua genaemt / is / daer by onder eene maniere van spreken / verschepde boozballen ende conditien werden gestelt daer by *Substitutio* plaets sal hebben / lib. 15. ff. de vulg. & pupill. lib. 8. Cod. de Impub. & aliis Substit. Als by boozbeelt / indien ick sepde : Ich stels Jan tot mijn Erfgenaem / maer indien hy beneden sijn 25. Jaren / ongetrouwt / of sonder kinderen komt te sterben / sal Peter in sijn plaets mijn Erfgenaem zijn / of diergelijke : soo moet Peter in een derselver geballen / in de plaetse van Jan / mijn Erfgenaem worden.

C A P. IV.

Van Verbonden ende *Fideicommissaire* Erffenisse, Lijfstochte, ende *Trebellianique* Portie.

Vrage: Wat is *Fideicommiss*, of verbonden Erffenisse?

Antw. Daer by den Erfgenaem belast wordt de Erffenisse naer sijn doot / ofte naer sekeren tydt / of by seker gebal / aen een ander ober te laten gaen / anders genaemt *Erf-latinge* ober de handt / om dat het van d'eene handt in d'ander gaet / ende dat soo menighmael als de uptge-

**Dzuchte wille van den Maechter dat ber-
epscht.**

Vrag. Indien den Maker gefeydt hadde : ick wil dat mijne Goederen niet uyt mijn Geslacht ofte mijnen Bloede sullen vervremden , sonder te seggen hoe lange dat soodanigh verbandt sal duyren , ofte in wat ordre de Goederen sullen werden gedeelt , hoe sal men het selve verstaen ?

Antw. Werdt verstaen dat soodanigh verbandt niet verder plaets en heeft als tot het vierde lidt toe *Inclups* / dat is / het selve daer binnen gerekent / *Novell. 159. cap. 2. vers. quod autem ; in verbis , post quatuor Generationes.* Ende gaet de Erfsentisse niet volgens de successie van den Testateur / maer van de laetste besitter die van des Testateurs linie gekomen is. *Siet Rooms-Hollandts-Recht , lib. 3. het 3. Deel , cap. 3. num. 8.*

Vrag. Wat voordeel competeert een fideicommissairen Erfgenaem voor soodanigh verbandt ende beswaernisse ?

Antw. Dat hy beneffens de obergifte van dien / een vierde-part van de selve goederen booz hem by magh afrechen / het welck genaemt werdt *Trebellianique portie. §. 6. Instit. de fideicom. & tot. tit. ff. ad Senatusconsult. Trebellian. ten ware de selve afreckinge van de Trebellianique*

que portie by den Testateur upbzuchte-
lijck was verboden. authent. Sed quum,
Cod. ad Senatusconsult. Trebellian. Ende
midts dat in het selve vierde-part mede
werden gerekent de bzuchten midder wij-
len by hem genoten / l. 22. §. 2. ff. eod.

Vrag. Of foodanigh verbodt van de-
tractie van de Trebellianique portie, ende
imputatie van de vruchten in 't vierendeel,
altijdt ende in alle perfoonen magh geschie-
den?

Antw. Neen: Maer magh foodanigh
verbodt van detractie ende imputatie van
de bzuchten geen plaets hebben in ende je-
gens kinderen van het eerste lidt / dat is/
Sonen ende Dochters / l. 6. Cod. ad Se-
natusconsult Trebellian.

Vrag. Wat is Lijftochte?

Antw. Daer by een Testateur permant
sijn leven lang ofte booz sekeren tijdt ver-
gunt ende bespreekt het bzucht-gebzucht
ende genot van sekere goederen / daer van
by den epgendom aen een ander maecht.

Vrag. Wat moet een Fideicommissaris
ende Lijftochtenaer doen voor het aenvaer-
den van de verbonden ende wech-gemaeck-
te Goederen?

Antw. Pertinenten Staet ende In-
ventaris maken van alle de goederen on-
der haer te berusten / ende daer beneffens

Stellen suffisante Cautie / den Fideicommissaris booz de restitutie van de selve / ende den Lijftochtenaer van de goederen foo te gebuycken / dat de Lijftochte geepndicht zijnde / de Goederen den Erfgenaer ongeschent sullen overgelevert werden / l. 1. §. 6. cum seq. ff. Ut legator. seu. fideicommiss. nomine.

Vrag. Magh den Testateur het maecken van Inventaris, ende stellen van Cautie, verbieden ende remitteren?

Antw. Neen; ende als hy het al schoon dede / soude het van geender waerden zyn / fos verre daer pemandt by geinteresseert was / arg. l. 7. ff. de ann. legat. & lib. 10. Cod. de confirmand. tut. **Prostad.** decis. suprem. Cur. 33. & 92. **Consult.** ende **Advijf.** het 1. Deel, conf. 30.

Vrag. Wat remedie kan men gebruyken indien yemandt geinteresseert zijnde jegens een fideicommissaire Erfgenaem of Lijftochtenaer, niet tegenstaende remissie ende verbodt, Staet ende Inventaris begeert, ende den Fideicommissairen Erfgenaem of Lijftochtenaer grootelijcks daer aen gelegen is, dat de gelegenthoyt ende Staet van den Boedel niet en werde geopenbaert?

Antw. Dat den selven presentere perfecten Staet ende Inventaris / gesloten / toe-gezegelt / ende den innehouden met eede

eede gestercht / onder een onpartijdige te
 leberen / om aldaer / alsoo gesloten / ter
 gelegener tijdt te werden bewaert / sonder
 verdere communicatie / ende is alsoo ver-
 scheidene malen verstaen.

C A P. V.

Van de Successie *ab intestato*, dat is,
 Versterf-recht.

Vraag: Hoedanigh wert het Hollant-
 sche Versterf-recht gereguleert?

Antw. Op tweederley wijze/ende wert:
 onderscheiden in het Gemeene-Landt-
 Recht, waer van by de Politijcke Ordon-
 nantie van den Jare 1580. ende het Recht
 van de particuliere Steden / ten wotens-
 versoecke is ge-emaneert het Placcaet op
 de Successie *ab intestato*, van den 18. Decem-
 ber 1599.

Vraag. Welcke zijn de Steden de welke
 haer reguleren naer het Placcaet?

Antw. Haerlem / Leyden / Amster-
 dam / Alkmaer / Hoozn / Enckhuyzen/
 Edam / Woerden/ Raerden/ Monicken-
 dam/ Muiden/ ende Burmerent ; midt-
 gaders het Dijk-graeffschap van Rhyn-
 landt/ het Lant van Woerden be-Oosten/
 ende be-Noorden Rhijnlandt/ende 't Lant
 van Woerden / uytbesondert Waddings-
 veen/

been / Kewijck / Boscoop / Sluyptwijck /
Blommendael / ende Middelburgh.

Vrag. Welcke zijn de andere Steden ende Plaetsen die haer naer de Politijcke Ordonnantie reguleren, ende sulcks het Gemeene-Landts-Recht?

Antw. Alle andere Steden ende Plaetsen in Hollandt ende West-Overijssel.

Vrag. Wat is de ordre van het Versterf-recht, ende Successie *ab intestato*, volgens Gemeen-Landts-Recht, ende volgens de Politijcke Ordonnantie.

Antw. I. De eerste ende naefte tot de Erfenisse *ab intestato*, zijn peders kinderen / kindts-kinderen / en verdere neder-gaende Afkomelingen by representatie / Politijcke Ordonnantie, art. 20.

II. Deselve ontbrekende / komen Vader ende Moeder / beyde noch in 't leven zijnde / art. 21. in de goederen van hare kinderen / maer een van beyde ontbrekende / gaet het goet in 't geheel aen de bestozen zijde / art. 27. met dese ordze:

III. Eerst aen de broeders ende susters / art. 22. soo wel heele als halve / peder eben veel / ende op der selver kinderen ende kindts-kinderen by representatie / dat is / aen Staechen ; Verklaringe op de Politijcke Ordonnant. van den 13. Mey 1594. vers. des dat de seleden

den overleden van de bestoꝝbens zijde be-
staen.

Vader ende Moeder beyde ontzeken-
de / wert de erffenisse gelept aen twee ge-
lyjche deelen / ende gaet d'eene helft aen
's Vaders zijde / ende d'ander helft aen
's Moeders zijde / mede eerst aen de broe-
ders ende susters / heele ende halbe / hare
kinderen ende kindts-kinderen by repze-
sentatie als vozen ; Soo nochtans dat de
halbe susters ende broeders hare kinde-
ren ende kindts-kinderen segens de volle
broeders ende susters hare kinderen en
kints-kinderen maer met een halbe hant
en deelen.

Volle broeders ontzekende / wert de
erffenisse tusschen de halbe susters ende
broeders van 's Vaders zijde / ende de
halbe susters ende broeders van 's Moe-
ders zijde / half ende half gedeelt / Polit.
Ordonn. art. 22.

Ende waren daer maer halbe broeders
ende susters aen d'een zijde / souden desel-
ve met de naefte bloedtverwanten van
d'ander zijde gelyck moeten deelen.

I V. Nedergaende af-komelingen / va-
der ende moeder / ofte een van beyden/
broeders ende susters / heele ende halbe/
der selver kinderen ende kints-kinderen
ontzekende / volgen de naefte afkome-
lin-

lingen van broeders ende susters kinders-
kinderen / zijnde bupten het vierde lidt/
hoofst vooz hoofst / Polit. Ordonnantie art.
24. 28.

V. De nakomelingen van broeders
ende susters kinders-kinderen mede ontbze-
kende / komen des overledens goederen
op de Groot-vader ende Groot-moeder
van beyde zijden / ende beyde noch in 't le-
ven zijnde / art. 25. 26. maer een der selver
ontbzekende / komt desselfs portie op die
gene die den overleden van sijn vooz-over-
leden Groot-vader ofte Groot-moeders
zijde naest bestaet / dat is / eerst op de So-
men ende Moepen van den overleden / en-
de hare kinderen by representatie / art. 24.
28. ende soo voozts / des dat die gene die
maer van den halve bedde bestaen / maer
met een halve hant komen deelen / art. 23.

VI. Dese mede ontbzekende / succede-
ren alle verdere Collaterale bünden /
den overleden naest in grade bestaende /
met uptsfluptinge van andere / ende evert
na zijnde / hoofst vooz hoofst / Polit. Or-
don. art. 28.

Wag. Hoe wert de Successie *ab intestato*
ende het versterf-recht in de steden die haer
aen 't Placcaet van den jare 1599. houden
gereguleert ?

Antw. I. De eerste ende naeste tot de
erfse

erffenisse zijn mede de kinderen / kindts-
kinderen / ende verdere afkomelingen van
de selve by representatie / Placc. art. 4.

II. By gebzrch van nedergaende /
komt mede de erffenisse op Vader ende
Moeder / beyde noch in levende lijve zija-
de ; art. 2. Maer het bedde gescheurt zija-
de / ende een van beyde / Vader of Moe-
der / ontzehende / soo deelt de langhst-
levende Vader ofte Moeder de erffenisse
met des overledens broeders ende susters /
heele ende halve / ende der selver kinde-
ren ende kindts-kinderen by represen-
tatie / met twee gelijke deelen / de langhst-
levende vader ofte moeder d'eene helft /
ende de broeders en susters t'samen / de
ander helft ; Placc. art. 3. midts dat de
halve broeders ende susters den overledent
van de bestorven zijde bestaen / daer inne
onderschept gemaecht wert in het derde
Artijckel ; waer van de Interpretatie in
't lange te sien is in 't Rooms-hollandts-
recht, het 3. Boeck, het 3. Deel, cap. 4.
num. 5.

III. De langst-levende vader of moe-
der mede gebzehende / komen broeders
ende susters / heele ende halve / hare kin-
deren ende kindts-kinderen by represen-
tatie ; met het selve onderschept / dat die
gene die maer van een halve zijde komen /
maer

maer met een halve hant en deelen/ Place.
art. 4.

Wolte broeders ende susters ontbzekende / wert de erffenisse tusschen de halve susters en broeders van 's Vaders ende van 's Moeders zijde hare kinderen ende kindts-kinderen als vozen gelijkelijck gedeelt. Placc. art. 5.

Maer warendes maer alleen halve broeders ende susters hare kinderen ende kindts-kinderen van eene zijde / souden de selve / als vozen / met twee gelijcke deelen komen beneffens groot-vader of grootmoeder / of hooger opgaende / den overleden van die zijde naest bestaende ; sulcx dat de halve susters ende broeders / hare kinderen en kindts-kinderen van d'eene zijde de eene helft / ende de naeste opgaende van de andere zijde de weder-helft moeten erven/ Place. art. 6.

IV. Kinderen / kindts-kinderen / vader ende moeder / broeders ende susters / heele ende halve / hare kinderen ende kindts-kinderen ontbzekende / komen de goederen in 't geheel op de naeste opgaende ascendenten hooft vooz hooft / Placc. art. 7.

V. De opgaende mede ontbzekende / komen de naeste af-komelingen van broeders of susters kindts-kinderen / hooft vooz

voorz hoofst / met uitsluitinge van alle anderen / ende sonder onderschepdt van heelen of van halben bedde / Placc. art. 8.

VI. Daer de afkomelingen van broeders ende susters kindts-kinderen / komen des overledens Oomen ende Moepen / mitsgaders hare kinderen by representatie / Placc. art. 9.

VII. De Oomen ende Moepen ontbrekende / komen hunne kinderen hoofst voorz hoofst / beneffens Out-oomen ende Oudt-moepen / soo daer eenige zijn / Placc. art. 10. mede sonder onderschepdt.

VIII. Voorts / volgen de naeste in bloede.

Welcke tweederhande manieren van Successie met dese volgende wepnuigh-regulen kunnen werden onderschepden / de welke volkomen zijn / om t'allen tijden sonder moeyten van de naderheyt in de Successie ab intestato sekerlick te kunnen oordeelen.

I. Dat in het gemeen Lands-recht / het welke gereguleert wert na de Politijcque Ordonnantie / het bedde gescheurt zijnde / het goet althijt moet gaen aen de bestorven zijde / ende nimmermeer opklint ofte te rugge gaet. Polit. Ordonn. art. 27.

II. Dat de naeste afkomelingen van
broeders

broeders ende susters kindts-kinderen gaen
 booz Groot-vader ende Groot-moeder /
 beyde noch in 't leven zijnde / Polit. Ordon.
 art. 24. 28.

III. Dat / volgens het placc. aen de
 particuliere Steden vergunt / de selve af-
 komelingen van broeders ende susters
 kinderen gaen booz Gomen ende Moepen /
 Placc. art. 8.

IV. Dat in beyde / ende sulchs sonder
 onderscheydt / representatie van de kin-
 deren / in plaets van haer ouders / in on-
 gelijcke graden plaets heeft / tot broeders
 ende susters kindts-kinderen/ende Gomen
 ende Moepen kinderen / Polit. Ordonn. art.
 28. Placc. art. 11.

V. Dat boozts de naefte in graad booz-
 gaet / ende die eben na sijn hooft booz hooft
 moeten erben / confozm de beschreven
 rechten.

Wrag. Wat is representatie?

Antw. Wanneer de kinderen in haer
 ouders ofte booz-ouders plaetse komen te
 erben / gelijk ende beneffens hare Gomen /
 ofte andere vrienden die den overleden
 naeft in grade bestaen.

Wrag. Wanneer ende hoe verre heeft re-
 presentatie plaets?

Antw. In de neder gaende linie ende
 onder kinderen ende kindts-kinderen al-
 tijdt.

tijdt ende sonder eynde ; maer in de zijden-
 magen / ende collaterale linie niet ver der
 als tot den vierden graed inclusus / dat is /
 tot susters ende broeders kints-kinderen /
 ende Oomen / en Moepen kinderen de selbe
 binnen gerekent / ende niet anders dan
 soo wanneer den gemeenen stam in 't le-
 ven is / daer beneffens de selbe moeten er-
 ben / maer niet soo wanneer alle die tot de
 erffenisse komen / den overleden eben na
 in grade bestaen.

Wrag. Hoedanigh werden de leden ende
 graden van maeghschap getelt ?

Antw. Eerst van sich selven af / op-
 klimmende tot den gemeenen stam / diese
 alle voortgebacht heeft / ende van daer
 wederom nederdalende tot de gene die
 overleden is / ofte van wiens maeghschap
 kwert gebzaeght door desen regel : Soo veer
 personen soo veel graden, uytgesondert een :
 dat is / de gemeene stam / de welke niet
 mede en telt ; als by voorbeeld : om te we-
 ten hoe na dat my mijn broeders kindts-
 kindt bestaet / sal ick soo tellen : Ick /
 mijn vader / (die ons alle voortgebacht
 heeft) mijn broeder / mijn broeders kindt /
 mijn broeders kindts-kindt / zijn vijf per-
 sonen / afgetrocken den gemeenen stam /
 blijft vier personen / ergo verschillen wy
 van den anderen vier graden ; Ende in
 Des

het exempel van mijn ooms kinderen als
 dus: Ich / mijn vader / mijn groot-vader
 (die ons alle booztgebacht heeft)
 mijn oom / mijn neef / zijn vijf personen/
 afgetrocken mijn groot-vader / als den
 gemeenen stam / blijven vier personen/
 ergo vershillen wy van den anderen vier
 graden; ende soo boozts in alle booz-bal-
 len; de welke / booz die gene die met het
 sellen van de graden van maeghschap
 niet wel en weten om te gaen / by Hugo
 de Groot / in sijn Inlepdinge / lib. 2.
 cap. 27. van de een tot d'ander nauken-
 righ worden beschreven ende genoemt/ende
 daer van een perfect boozbeelt / met des
 selfs benaminge / is ingelijft in het Rooms-
 hollants-recht, lib. 3. het 3. Deel, cap. 4. daer
 van sich een pder sonder moepten lichte-
 lijck kan dienen.

HET DERDE DEEL,
 Handelende van het instellen
 van alderhande contracten
 ende handelingen.

C A P. I.

Van instrumenten in 't generael.

Vrage: Wat is een instrument?
 Antw. Is een geschrifte / dienende
 tot

tot het bewijs van het gunt by pement of te tusschen eenige personen gedaen ende gehandelt is.

Vrag. Hoe veelderhande instrumenten zijnder?

Antw. Principalschen van tweederhande soorte / te weten / acten / ende contracten / onder den lebenden / ende uptterste-willen.

Vrag. Wat Raet in het passeren van de instrumenten voornamentlijk te letten ende waer te nemen voor een Notaris?

Antw. I. Moet hy wel op de eyschenschap ende de natuer van de handeling letten / wat de selve upt sich selven mede byengt / ende wat daer inne nootsakeelick moet waergenomen werden.

I I. Moet hy letten op de personen der contrahenten / of sy / ten aensien van hare jaren / verstant / of andersints machtigh zijn haer selven te verbinden / of sonder assistentie van pement anders / handeling te doen.

I I I. Op de saeck die in de handeling komt / of de selve oock krachtelijck kan verbonden ofte verhandelt worden.

I V. Indien de ordonnantien / keuren / ofte costumpen van het landt of plaats mede byengen eenige clausulen daer inne te stellen / dat hy die wel waer neemt / op dat /

dat / door het versum van dien / geen nul-
lstept en werde begaen.

V. Dat hy / of ten minsten de getup-
gen / de personen die pets door hem laten
passeren / wel kennen de selve te zijn / die sy
haer selven noemen / ende daer sy haer
door optgeben / Placc. vanden 4. October,
1540. art. 12.

VI. Eyndelijck / dat hy in 't passeren
van de instrumenten wel let op de noodt-
sakenlike requisiten ende solemniteyten die
slike handelinghe mede brengen.

Vrag. Wat solemniteyten ende requisiten
werden in het passeren van instrumenten ver-
cyscht ?

Antw. Dat / beneffens den Notaris /
daer ober staen ende kennisse dragen twee
geloofwaardige getuppen ; dat het instru-
ment inhoudt / jaer / maent / dagh / wan-
neer ende waer / op wat plaetse het ge-
passeert wort / de updzuchtinge ende no-
minatie van die personen die het instru-
ment passeren / ende waer sy woonach-
tig zijn / van den Notaris ende getup-
pen / door wien het verleeden wort ; dat
de berlijders / beneffens den Notaris en-
de getuppen / de minute van het instru-
ment onderrepenen ; ende andere / waer
van elck in 't bysonder.

C A P.

C A P. I I.

Van Contracten ende Acten onder den
Levenden in 't Generael.

Vraag: Wat onderscheyd is'er tusschen
Acten ende Contracten?

Antw. Dat Contracten tusschen twee
of meer / ende Acten by een Persoon al-
leen / verleden werden.

Vraag. Wat is een Contract onder den
levenden?

Antw. Is een Instrument door No-
taris ende twee Getuygen gepasseert / tot
bewijs van een overkomst daer twee of te
meer een tusschen beyde staende saeck door
onderlinge toe-segginge soodanigh be-
krachtigen / dat den een op den ander
daer upt Recht kright om te doen vol-
bringen 't gene bedongen is.

Vraag. Wie mogen Contracten onder
den levenden maken, ende daer van Instru-
menten verlijden?

Antw. Alle die gene die haer selven
verbinden kunnen / ende haer eygen mee-
ster zijn / ofte onder de Vooghdye van een
ander niet en staen.

Vraag. Wie zijn die gene die haer selven
niet verbinden en kunnen, die haer eygen
meester niet en zijn, ofte onder de Voogh-
dye van andere staen?

D

Antw.

Antw. Getrouwde Vrouwen staen onder de Hooghde van hare Mans / minder-jarige Kinderen / Dolle / Malle / en Quist-goederen onder de hooghde van hare Ouders / Hoogheden / ende Curateurs.

Vrag. Mogen getrouwde Vrouwen nimmermeer Contracten ende Instrumenten maken?

Antw. Ja / soo wanneer sy by hare Mannen daer toe zijn geauthoriseert. Item / soo wanneer sy openbaer Koopmanschap doen / in saken haren Koophandel betreffende: *Grot. Inleyd. lib. 1. c. 5. num. 35. Costumen van Antwerpen, cap. 41. art. 13. 34. 42. Sande / lib. 2. tit. 4. defin. 4. Rooms-Hollants-Recht, lib. 1. het 2. Deel, cap. 1. num. 2.*

Vrag. Mogen getrouwde Vrouwen, by authorisatie van hare Mans, ofte in saken haver Koop-handel betreffende, alle Contracten aengaen, ende daer van Instrumenten passeren?

Antw. Ja sy; uytgesondert dat sy mede / gelijck als andere Vrouwen / haer booz andere niet komen verbinden by maniere van Boghtochte / waer tegens sy haer selven behelpen met het *Beneficium Senatusconsult. Vellejan. ende Authenticae: si qua Mulier. Cod. ad Senatusconsult. Vellejan.*

Vrag.

Wrag. Wat kracht heeft het Beneficium *Senatusconsult. Vellejani*?

Antw. Dat de Vrouwen / haer booz andere verbonden hebbende ende Bozge gebleven zijnde / haer met het selve Beneficium behelpende / niet gehouden en zijn te betalen.

Wrag. Wat brenghet het Beneficium *Authentica: si qua Mulier. Cod. ad Senatusconsult. Vellejan. mede*?

Antw. Dat gehuwelijckte Vrouwen / haer booz haer Mans verbindende ofte Bozge blijvende / ongehouden zijn haer verbandt ofte beloften naer te komen.

Wra. Mogen de ongetrouwde Vrouwen haer op allerley manieren verbinden?

Antw. Ja sp / mits dat sp Meerder-jarig zijn / ende de booz-berhaelde Beneficien uptdrukelijck hebben gerenunciéert ende afstandt gedaen / naer dat sp van de kracht / en de effecten van dien / wel onderrecht waren / ende het selve in de Instrumenten uptgedrukt wert.

Wrag. Hebben dan de Meerder-jarige ongetrouwde Vrouwen tot het passeren van hare Instrumenten geen Voogden ofte adfistentie van yemant van nooden?

Antw. Neen / ende neemt den Notaris en de Getuygen alle quaet bedencken wech / sulchs dat de clause de welke

noch somtijts by de Notariffen gebuyrecht wert: geadfisteert met N: als haer gekoren Vooght in desen, &c. vooz deselve niet noodigh en is. Siet Bzot. Inleyd. lib. 1. het 4. Deel, in fin.

Wrag. Wat Beneficien zijnder buyten dien daer mede haer de gehe die haer voor andere verbinden mogen behelpen?

Antw. De Beneficien Ordinis, Divisionis, & Excussionis.

Wrag. Wat kracht heeft het Beneficie Ordinis?

Antw. Dat men den Bzogh niet aensprecken magh nochte in Rechten betrekken / vooz ende al-eer men den principalen Schuldnaer in Rechten overwonnen heeft.

Wrag. Wat is het Beneficie Divisionis?

Antw. Dat de schulden daer over twee ofte meer persoonen sich als principalen of Bzorgen hebben verbonden / met gelijcke portien mogen werden verdeelt; ende elck / midts hooft vooz hooft dragende sijn aenpart / magh volstaen.

Wrag. Wat is het Beneficie Excussionis?

Antw. Dat den principalen Schuldnaer eerst ten vollen ge-executeert / ende alle sijne goederen ten iyttersten by execute tie verkocht moeten zijn / eer de Bzorgen mogen aengesproken of ge-executeert werden.

Wrag.

Vra. Mogen alle Contracten ende Acten onder den levenden, voor Notaris ende Getuygen gepasseert werden?

Antw. Ja / by soo verre daer inne gehandelt wort van eerlijcke ende geozlofde saken / ende die niet wtdruckelijck verboden zijn.

Vrag. Welcke Acten ende Instrumenten zijn de Notarissen verboden te passeren?

Antw. Alle Transporten ende Opdrachten van Hupsen ende Landen/rente-brieven / Erf-brieven / ende andere Hypothecuatien ende verbanden van onroerende Goederen; Placcaet van den Keyser, Anno 1529. Ordonnantie van de Staten van den veertighsten penning.

Vrag. Hoe veelderhande Acten ofte Contracten onder den levenden zijnder?

Antw. Veelderhande / ende by naer soo veelderhande als de materpen ende stoffen daer inne te verhandelen / de welke nochtans tot seckere soorten zijn gebracht / ende zijn wel de principaelste / Koophandel, Transporten, ende Cessien, Hypothecuatien, ende Veronderpandingen, Contract van Huyf, Obligatien, Borghtochten, Procuratien, Attestatien, Contracten van Gemeenschap, Huwelijxse Voorwaerden, Transactien, ende Compromissen; Contracten van ~~Bev~~achtige, ofte

ofte Certe parthye, Affurantien, Bodemerye, Byl-brieven, Wissel-brieven, Insnuatien, ende protesten.

Vrag. Wat is'er voorts in het passeeren ende instellen van de contracten ende aeten, bysonderlijk aen te mercken?

Antw. De qualiteyt van de personen die de Handelinghe doet/ of sp sulchs upt haer eppen Name epgentlijck/ ende simpelijck/ ofte booz ofte uptten name van een ander/ als Dooght/ als Erfgenaem/ ofte het recht van een ander verkregen hebbende/ dan of sp sulchs doet/ als gemachticht van pemant anders/ ofte pemandt in het selve Contract verhangen/ ofte daer booz sterck maken; of sp oock haer eppen selfs/ ende tot sulche jaren zijn/ dat sp mogen/ buyten consent van hare Ouders/ Vrienden/ ofte Dooghtden/ Handelinghe aengaen/ ende haer selven verbinden; ende of sp tot haer Jaren zijnde/ oock haer verstant machtigh zijn; boozts soodanigh/ dat sp haer selven krachtigh kunnen verbinden; wat boozts daer in waer te nemen staet/ is de Handelinghe selfs/ de welcke hangt aen de overkomst van de Handelaers.

Vrag. Indien yemant hem als Voogt verbindt, wat staet daer in te letten?

Antw. Dat sijne qualiteyt perfect uptge-

gedzucht werdt / ende boozts / onder verband van sijn gequalificeerde Persoon / ende der Wees- kinderen Goederen.

Wrag. Indien den Contrahent yets doet als last hebbende van een ander, wat staet daer in aen te mercken?

Antw. Soo dient in den Contracte gestelt de volmacht ofte Procuratie / boozwie ende waermeer die gepasseert is / ende moet oock op de procuratie gelet werden of die gepasseert is naer behooren / tenminsten booz Notaris ende twee Getuygen. Ende het verbandt / om de sekerhepdt / aldus gestelt: Onder verbandt van sijn gequalificeerde persoon ende der Constanten Goederen, &c.

Alhoewel anders naer Rechten verstaen wert / dat booz Booghd / Curateur / of die upt last van een ander yets doet / genoegh is / dat waer in het Instrument sijne qualitept wert uptgedzucht / ende upt wiens of upt welchen last dat hy het doet; sulchs dat alwaer dan daer by gestelt: Onder verbandt van sijn persoon ende Goederen, den selven echter niet verder als racione officij, ende niet in sijn eygen persoon of Goederen verbonden is. l. ult. Si quis caution. in iudicio sistend. caus. fact. non obtem per. & l. r. Cod. quando ex facto Tutor. vel Curat. & ibi D. D.

Wrag. Indien hem yemant sterck maeckt voor een ander, ende *de rato* caveert, wat staet daer in bysonderlick aen te mercken?

Antw. Zoo dient in het instrument gestelt ende uytgedrucht te werden / dat by soodanigen contract ende onderhandelinghe beloofst door sijn Medegenooten te doen ratificeren, 't zy dan op peyne van nulliteyt van het contract / ofte anders op peyne van te repareren alle de schaden ende interesten die by gebreke van dien daer uyt souden mogen rijzen.

Wrag. Hoedanigh moeten de contracten ende handelingen bekrachticht ende gesloten werden?

Antw. Onder Verbandt van der Contractanten personen ende Goederen, geen uytgesondert, ten bedwange ende executie van alle 's Heeren Rechten, ende Rechteren, ende specialijcken den Hove van Hollandt: met verhael van kosten, Schaden, en Interesten, by wanvoldoeninge te hebben, doen of te lijden. **Sonder dat daer toe genoeghs:** onder verbandt als naer Rechten, aengesien naer scherphedde van Rechten/daer niet anders als een personele Actie uyt soude kunnen werden gemaeckt / sonder dat de Goederen daer door by presentie souden kunnen verstaen werden verbonden te zijn. **Siet Rooms-holl. recht, lib. 4. het 1. Deel, cap. 8. num. 7.** **Wrag.**

Vrag. Is 'er geen ander middel om de Luyden by Contract tot naerkominge van hare handeling beter te doen verfekeren?

Antw. Ja; namentlijk by Willige condemnatie van den Hove van Holland/ ofte van den Hoogen Rade/ het welck wel meest in Obligatien ende Transactien/ ende oer uytspzake van Arbeyters gebuychlyck is.

Vrag. Wat is Willige condemnatie, ende hoe moet deselve geschieden?

Antw. Is een bywillige overgifte van sich in den innehouden van den Contracte te laten condemnieren / ende uyt krachte van de selve condemnatie te laten executeren / ende is daer toe noodigh dat 'er twee Procureurs van den Hove ofte Gerechte/ daer de condemnatie sal vallen/ werden geconstitueert ende machtigh gemacht / de eene om uytten name van hare Constituanten de selve condemnatie te verfoechen; ende de andere om toe te staen/ ende te confenteren aldus:

Te vreden zijnde sich in den innehouden van desen vrywillighlyck, het zy voor den Gerechte van N. voor den Hove van Hollandt, ofte voor den Hoogen Rade te laten condemnieren; daer toe onwederroepelycken constituerende ende machtigh makende by desen A, ende B. Procureurs worden

voorz. Hove, of foodanige andere, als parthyen Contrahenten, of elk van hun, daer toe sullen willen gebruycken; de voornoemde A. om de selve condemnatie te verfoecken; ende de voornoemde B. om te consenteren. Belovende voor goet ende van waerden te houden 'tgunt by de selve daer inne sal werden gedaen ende verricht, &c.

Vrag. Of men oock geen Recht van private Executie magh bedingen?

Antw. Neen/ aengesien het selve maer alleen is een Recht van het Gemeene Landt / ende door die gene die der selver Recht gebuychen / het welcke niemant sich selven met private stipulationen magh aenmatigē / daer van een Resolutie te sien is in den Appendix van de Consultationen ende Advijsen, het 3. Deel, pag. 16.

C A P. I I I.

Van Koop-handel ende Koop-voorwaarden van onroerende Goederen.

Vrage. Wat werdt tot de instellingē van een Instrument van Koop van onroerende Goederen vereyscht?

Antw. I. De perfecte qualiteyt van de Verhoopers / ende waeren het Goederen van onmondige kinderen / soude men daer toe moeten gebuychen Autorisatie van den Hoge van Hollandt / of van den

Gez.

Berechte daer onder deselve resorteren / ten ware de Dooghden van de selve Kinderen tot verkoopinge van der Kinderen onroerende Goederen / by Testamenten waren geauthoorsiert / ende de Wees-kameren ende Berechten uptgesloten.

I I. Een perfecte beschrybinge te stellen van de selve / het zy Hunsen ofte Landen / waer deselve gelegen zijn / hoedanig de selve belendt zijn / ende hoe verre die strecken / de perfecte grootte ende Maet van Landen / by wie ende wannet gemeten / ten ware den Verkooper geen korting subject wilde zijn / ende hy echter de perfecte maet niet seker en was / in welken geballe men stellen moet groot overtrent B.B. doch by den hoop ende sonder Maet / ende mette voet te stooten / sonder in eenige onder- of ober-mate gehouden te zijn.

Wrag. Of soodanige stipulatie by den hoop, sonder Maet, genoegh is?

Antw. Indien daer neffens eenige Maet was uptgedrucht / ende het selve hoven de vyftigh Roeden beschilden / soude / volgens Costumen van Rhijnland ende andere / dies niet tegenstaende vergoedinge moeten werden gedaen / ende soude den Kooper het selve aen sijne uptelohen Hoop-penningen mogen korten.

Vrag. Door wat remedie kan den verkooper van het perijckel van ondermaet in 't geheel werden ontlast?

Antw. Dat hy geen maet en noemt/ ende allcen dese clausule gebuyckht: by den hoop sonder Maet ende met de voer'te stooten, al ende sulcks soo groot ende kleyn als het in sijn naervolgende, ofte voorgaende Belenden gelegen is. Siet hter van hzee- der Rooms-Hollants-Recht, het 4. Boeck, het 1. Deel, cap. 13. un. 14.

Vrag. Wat staet'er verder tot de Instellinge van Koop-voorwaarden aen te merken?

Antw. Van 't natuuz dat de Goederen / 't zyn Landen / Huisen / ofte Erben zyn / of het zyn Leen-goederen / Erf-pach- ten / Thijnen / Cijnsen / of andere Allo- diale of bype eppen Goederen / het welke alle in de Doozwaerden perfectelijck moct worden uptgedrukt / als mede of ende wat Serbituptionen ende verbanden van Timmeringe / Water-gange / Dooz- Deur-gang ofte Ober-gang; ende be- langende Landen / wat Hpt-wegen / ober- drijfen / ende oherpaden / de selve tot dooz- deel ofte nadeel hebben / ten waer / om de veelheyt van de conditien / relatie wterde gemaecht tot de Bzieden ende Contrac- ten / Daer inne de selve begrepen zyn / met

presentatie van de selve / ten believen van de gegainghden / op te lesen.

Indien het Leen-goederen / Erf-pachten / ofte andere geaffecteerde Goederen zijn / te stellen wat Heergewaden daer tot staen / waer mede / ende van wie de selve gehouden ende geaffecteert zijn.

Ende indien het bype Allodiale Goederen zijn / aldus : Met de belastinge van, &c. voorts vry als Buyrlanden , behoudens den Heer sijn Recht ; wijders op foodanige Conditien, Servituyten, Vrydommen, ende waeringen , als begrepen staen in de oude Waerbrieven, de jongste van dato den , &c. 't recht van welcke den verkooper aen den Kooper sal over-geven , met beloften van het Verkochte te vryen ende te waeren Zedert des Verkoopers eygendom , sonder in eenige andere of verdere waeringe gehouden te zijn / &c.

Wrag. Wat beteyckent de Clausule : behoudens den Heer sijn recht ?

Antw. Dat den Kooper ghehouden blijft in de Schattinge van de Wervordinge / Mergen-gelden / ende andere Onnemestagen / by de Staten ten profijte van het Gemeene Landt daer op gestelt. Item / in de Banwercken op het verkochte leggende / ende diergelycke.

Wrag. Wat kracht heeft de stipulatie : son-

sonder in eenige andere of verder waeringe gehouden te zijn ?

Antw. Dat den Verkooper om geen Waerbozge magh werden aengesproken/ daer inne hy naer Keuren ende Costumen van sommige Plaetsen soude gehouden zijn.

Vrag. Wat zijn de verdere Requisites ?

Antw. Wanneer den Kooper het ver-
kochte goedt t'zijnen bate / schade / ende
perijckel sal aenbaerden. Item / wan-
neer ende op wat termijnnen de betalinge
van de upt-te-loben koop-penningen sal
worden gedaen / met of sonder interest.

Eyntelijck wert ordinaire by generale
Doozwaerden gestipuleert ; Dat den koop-
per sal moeten stellen twee suffisante boz-
gen / die haer selven sullen verbonden elck
ten dooz al ende in solidum , onder renun-
ciatie van de Beneficien Ordinis, Divisio-
nis, & Excussionis.

Wat den Kooper boven sijne upt-te-
loben koop-penningen / het 3p aen Kant-
soen-gelt / veertighsten penning / pondt-
gelt / ofte andere onkosten / gereet sal moe-
ten betalen / sonder kortinge aen sijne upt-
te-loben koop-penningen.

Vrag. Hoedanigh wert het onroerende
verkochte goedt aen den Kooper geleverd ?

Antw. By brieven van opdrachte dooz
de

De Magiftraet daer 't goedt leydt.

Dzag. Hoedanigh werden de felve ingefelt, ende wat ftact daer inne aen te merckē?

Antw. De felve werden in alles ingefelt naer luyt van de Wozwaerden / en bedongen conditien /

Op dusdanige ordze :

I. De qualiteyt van de Verkoopers.

II. Perfecte expzeffie ende affignatie van het verkochte goedt.

III. Of ende met wat Belastinge of Servituyten beftwaert.

IV. Beloften van Waeringe

V. Quitantie van daer boren ; Midtsgaders / vooz de Opdzachte voldoen te zyn / &c. met / &c.

C A P. IV.

Van Transporten, ende Ceffien.

Vrage: Wat is een Transport ofte Ceffie?

Antw. Een opdzachte ende overgifte van fecker Goedt / roerent of onroerent / Actie ofte infchult / &c. van den een aen den ander te doen / het zy om gelt of om andere faken / met dat onderschepdt / dat de Transporten van Onroerende goederen vooz de Magiftraet ende het Gerechte moeten werden gepasseert ; ende van roerende goederen / vooz Notaris ende twee Getuygen kunnen gefchieden.

Dzag.

Vrag. Wat wert tot de instellinge ende bekrachtiging van een Transport ofte Cessie vereyscht.

Antw. I. Perfecte beschrijvinge ende specificatie van het getransporteerde goet.

II. Dat den Transportant het selve belooft te vryen ende te waeren als recht is: ende indien het een Actie ofte inschult is: boven dien den Aennemer te indemneren, kosteloos ende schadeloos te houden van soodanige breucken ofte faillissementen als by insolventheydt van enige der selver Debituren daer op soude mogen vallen; ten waer het anders was bedongen / ende het selve bleef ten perijckel van den Aennemer / dat men noemt met de voet te stooten.

III. Dat het selve Transport innehoude Quitantie ende verklaringe / dat / ende waer mede den Transportant / ter sake van dien / bekent voldaen ende betaelt te zijn.

Vrag. Wat kracht heeft de Clausule, van te vryen en waeren als recht is?

Antw. Dat den Transportant den Aennemer moet goet doen ende presteren / dat het getransporteerde goet hem byz eigen toe quam / dat de getransporteerde Actie deughdelich is / en soo boozts; sonder dat daer inne begrepen is / dat den Debitur / indien van inschult gehandelt wert /

voert / sufficient is : *Det.* l. 4. ff. de heredi vel act. vend. & l. 74. ff. de Evict. Daeromme in sulchen cas noodigh is de voorberhaelde clausule / vanden Aennemer te indenneren kosteloos ende schadeloos te houden van soodanige breucken of factisfementen / *Et.* Siet hier van Consult. en Advijzen / het 1. Deel, conf. 244.

Wrag. Vermagh den Aennemer van eenige goederen den Transportant deselve noch laten gebruycken ende besitten ?

Antw. Ja ; en voert het selve genoemde Precario, ofte ter Bede.

C A P. V.

Van Hypothecatiën en Bezegeltheden.

Vrage : Wat is Hypothecatie of Bezegeltheit ?

Antw. Is een versekertheit ende bezeging op Onroerend Goedt / om daer aen / voer alle andere geen beter Recht hebbende / te verhalen soodanige Hoofstomme ofte Rentten als daer op wert gestelt.

Wrag. Waerom wert het een Bezegeltheit genoemt ?

Antw. Om dat het selve voer de Wet ende Magistraet van de Plaets daer het Goedt leyt / gepasseert ende met het Zegel bevesticht moet werden / ende heeft wel

wel meest plaets in constituten van Rent-
een/ Rente-brieven/ of Schult-brieven.

Vrag. Wat is een Rente-brief, ofte con-
stitutie van Rente?

Antw. Daer by pемant aen een ander
verkoopt sekere Jaerlijckse Rente / aen
den selven ofte sijn Recht verkrijgende
Jaerlijckis op den verschijn-daght te be-
ralen / onder Verbandt van sелter Ontve-
rend Goedt.

Vrag. Wat is de eygenschap ende natuyr
van soodanige geconstitueerde Rente?

Antw. Dat by den Rent-heffer de
Hoofst-somme ende 't Capitael van dien
niet en magh werden opgeseyt / maer het
alleen in de byge heure staet van den Debi-
teur / om 't selve / naer behoorlycke waers-
schouwinge / af te lossen / ofte niet / als
hangende aen de byge wille van de Rent-
geber ; 't en waer updzuchelijck anders
was bedongen / het welck selden geschiedt /
ende naer scherphheit van Rechten niet en
soude bestaen / als t'eenemael strijdigh
zijnde tegens de eygenschap van soodan-
ge constitutie / aengesien het als een ver-
koopinge genomen wert / daer by den
Constituante soodanigh Capitael koopt
voor een Jaerlijckse Rente / ende het selve /
dat eens gekocht is / niet wederom gege-
ven behoeft te werden. Siet Grot. Inleyd.
l. 3. het

III. Deel. der Notarissen. *cap. 5.* 73
L. 3. het 14. Deel, num. 34. Cost. van Antw.
cap. 57. art. 26. Conf. ende Advijzen, het
1. Deel, conf. 206. Dat medenset en magh
worden bedongen dat het Capitael nimmer
meer soude mogen werden afgelost /
ende sulchs een eeuwige en onlosbare
Rente / als alleen by Chijns-recht / dat is /
soo wanneer pемant een Hups ofte Landt
berkoopt / ende daer op een Jaerlijcksett
Chijns ofte onlosbare Rente behoudt / an-
ders oudt-eggen ; Grot. Inleyd. lib. 2. het
14. Deel, num. 30. Costum. van Antwerp.
cap. 57. art. 9. 10. 15. 16. 23. Consult. ende
Advijzen, het 1. Deel, conf. 298.

Och mogen Wees-kinderen / die on-
der de Wees-kamer behooren / bedingen
dat de Rent-schuldigen de Renten sullen
moeten lossen als de Wees-kinderen tot
haer jaren zijn gekomen. Grot. Inleyd.
lib. 1. het 9. Deel. num. 13. Het welck men
Wees-kamers-recht noemt / ende houdt
in / dat de Hoofst-somme ses maenden te
vozen opgesepdt zijnde / moet werden op-
gebracht / ende dat die gene die de selve wil
lossen / het selve drie maenden te vozen
moet insinueren. Item / dat de permingen
ses maenden naer dat de kinderen tot haer
Jaren zijn gekomen opgesepdt / ende de
lossinge van dien versocht moet werden /
af daer na die op Renten sullen blijven
staen

staen / tot dat het den Debitour gelegen
 komt de lossinge te doen / welcke drie
 poincten ober geheel Hollandt obtineren/
 upt krachtte van de Ordonnantie van de Sta-
 ten van den 2. Septemb. 1592. geïnserere
 in het 100. Art. van de Keuren van de
 Wees-kamer van Leyden, en van Alc-
 maer, Art. 6. Item/ dat de betalinge van
 de Renten precijs ten Verschijn-dage
 moet geschieden/ ende dat sonder koztinge
 van bekende oft onbekende Lasten / niet
 tegenstaende eenige Lasten ter contracte.
 Item / dat de lossinge geschiedende / tot
 des Rent-heffers keure staet de hours en-
 de loop van de Munte / die ten tijde van de
 lossinge drie maenden te vooren of daer
 naer is. Ende epntelijcken dat de Borgen
 gehouden sijn als principalen ende eichs
 in solidum, en de Vrouwen mede verbon-
 den sijn / hoewel sy van het Beneficie Sen-
 atus consulti Vellejani, Ordinis, Divisionis,
 & Excusionis, niet en hebben gerenun-
 ciert / ende wert dit alles alleen onder het
 woort van Wees-kamers-recht, in de Rent-
 te-brieven gestelt / sonder dat verder ex-
 pressie van nooden is. Wees-keuren tot
 Leyden, art. 43. 44. & seq. Tot Delft. art.
 26. 27. & seq.

Vrag. Wat staet daer in soo veel aengaet
 de instellinge ende passeringe van dien aente
 mercken ?

Antw.

Antw. I. De schult-bekentenisse daer by den Constituant bekend verkocht te hebben soodanige Jaerlijchsche Rente.

I I. Belofte van voldoeninge van de selve Jaerlijchsche Rente ten hupse en aen handen van / Sc. op den præcisen Verschijn-dagh / upterlijken binnen drie Maenden / of oock wel ses Weecken naer den selven / of by faute van dien de selve Rente te verswaren jegens den Penningh sefthien / in plaetse van de Penningh twintigh / of diergelijke meerder of minder.

Wrag. Of soodanige stipulatie directe magh geschieden?

Antw. Neen / alsoo penale Stipulatiën in Rechten verboden ende in ongebruyck sijn / waer van een Decisie ende Resolutie is te sien in den Appendix van de Consultat. ende Advijsen, het 3. Deel, pag. 16. Maer is daer toe noodigh dat men de swaerste Rente in de Stipulatie brenghet / onder sulcke conditiën nochtans / dat indien den Debiteur van de selve / binnen drie maenden ofte ses weecken naer den verschijn-dagh / deselve Renten ondermaent betaelt / in sulcken geballe sal mogen volstaen met soo veel minder / ende sulchs jegens den Penningh twintigh / in plaetse van den Penningh sefthien / of diergelijke.

Wrag.

Vrag. Waer toe dient de toefegginge van te betalen ten huysse ende aen handen van, &c.?

Antw. Om dat andersints een **Schult-epscher** ten huysse van synen **Schuldnaer** om de betalinge soude moeten komen/ ende een **Schuldnaer** niet gehouden is het gelt ten huysse van synen **Schult-epscher** te brengen. **Per. Gloss. & D. D. in l. item illa in ff. de Constitut. Pecun. Siet Decr. de Jure Sistendi, cap. 9. num. 2.**

Vrag. Wat staet voorts in de selve aen te mercken?

Antw. III. Belofte van de **Rente Jaerlijcks** te continueren tot dat de selve sal werden af-geloft.

IV. Begrootinge waer mede de selve af-loffinge moet geschieden.

V. **Quittantie** ende bekentenisse van gelijcke somme ontfangen te hebben / als zijnde de **Causa debiti**.

VI. **Stipulatie** van goet / gangbaer / gebalueert / ende vry **Gelt**, sonder eenigerhande kortinge ofte afstreck, het zy van **Bede**, **Subventie**, **Schattinge** van **Verpondingen**, **100. 80. 20. 10.** meerder of minder penningen, ofte andere **Ommeslagen** hoe die genaemt zijn ofte genaemt souden mogen werden, ende by wie die alreede ingestelt zijn, ofte als noch ingestelt ofte ommege-
slagen

sagen souden mogen werden, alwaer 't sulcx dat by Placcaten geordonneert wiert, dat men op soodanige of gelijcke Renten kortinge ende af-slagh soude moeten doen ende moeten lijden, onder renunciatie van alle de selve boordeelen/ &c.

Anderzints indien geen byp geldt bedongen en was / soo soude den Rent-gever / ter oorzake van de Jaerlijchse Ommeslagen ende Verpondingen / van alle Jaerlijchse Renten kortinge mogen doen/ te weten / van Hog-renten den seftienden Penning/ende van Lijf-renten den twee- en-dertighsten Penning / placcaet van de Staten van Hollant van den 15. Maert 1596. Doch / of / ende wannecr van soodanigh boordeel magh werden gerenuncieert / ofte niet ; siet in de Consult. ende Advijfen, het 1. Deel, conf. 219.

VII. Perfecte beschrijvinge van het Onroerendt Goedt/het welcke / tot naer-kominge van dien/specialijcken wert verbonden.

Opndelijck staet mede te letten / soo wannecr twee ofte meer Capitalen te gelijk opgenomen ten behoebe van verschejde Personen: op eenen dagh verhoudende ende bezegelt sullen werden/dat in den Bytes dient uptgedzucht / dat de selve sullen hebben gelijck Recht van Preferentie/sonder

sonder dat d'een vooz d'ander gaen sal /
ofte andersints / woe dat de eerste is ; want
anders de constitutie die eerst opgelesen is
ende ten Register gestelt woert / al was het
in een ende het selve Instrument / naer de
gemeene opinie / vooz de andere soude ge-
preefereert woerden.

Wrag. Wat is een Schult- of Custingh-
brief?

Antw. Tweederhande / andere spruy-
tende wpt koop van vaste Goederen of
Renten / andere tot betalinge of verseker-
hepdt van de voozgaende schult / ende woert
gepasseert op gelijcke manieren als een
Rente-brief / niet dit onderscheydt noch-
tans / dat in een Jaerlijckse Rente niet en
magh woerden bedongen dat de lossinge
van 't Capitael / sal moeten geschieden op
sekeren preecisen tijdt / ofte ten belieben van
den Rent-heffer / als hier voren is gesept ;
maer in Custing- of Schult-brieven ter
contrarie / wanneer ende met hoedanige
termijnen de Capitale Somme sal wer-
den betaelt / met of sonder Interest.

C A P. V I.

Van Contract van Huyr , ofte Huyr-
Cedullen.

Vraag: Wat is een Huyr-cedulle?

Antw. Een Geschrifte / dienende
tot

tót bewijs van het gene Verhuyzt ende Behuyzt is.

Vrag. Waer op staet in 't maken van Huyr-Cedullen voornamentlijk te letten?

Antw. - I. Wat men Verhuyzt / ende hoe langh.

II. Den Prijs van de Jaerlijckse Huyz-penningen / Termijnen ende Dagen van betalinge / of de selve sullen zyn by Belt / ofte niet.

III. Wie de onderhoudinge ende reparatie van de Huyzinge of Landen moet bekostigen / ende of daer by eenige kostinge sal geschieden.

Vrag. Wat is daer van het gebruyck?

Antw. In Verhuyzde Huyzen houdt den Egenaer ordinaire de reparatie ende Verpondinge aen hem; maer in Verhuyzde Landen bedinght men by Belt van alles / soo van Verpondingen / Dijk / Sluys / ende Maolen-gelden; als van het onderhouden van de Kaden / Dammen / Slooten / ende Ban-wercken op het Lant leggende / byten de Schouw te houden / sonder eenige kostinge. Item / de Landen naet de gelegentheyt toe te maken / hoe ende op wat manier.

IV. Te bedingen dat de Huyzen by de Huyzchters behoorzijcken sullen werden gebuycht / Glas ende Dack-dicht onder-

Ⓔ

der

Derhouden / ende ten eynde de Hupz sulken moeten werden opgelevert / ende de Landen van alle schibossen te supberen ende schoon op te leveren / ende vooz alles te stellen goede suffisante Bozgen .

Vrag. Vermagh den Huyrder sijn gehuyrde aen een ander over te doen ?

Antw. Ja / 't en waer hem 't selbe uyt-
drukelijck was verboden / ende zyn daer van in sommige Steden bysondere Keuzen / dat het overdoen van gehuyrde Hupzen / sonder consent ende wille van den Epenaer / niet en magh geschieden . Siet Rooms-Hollants-Recht , het 4. Boeck , het 1. Deel , cap. 14. num. 3.

C A P. VII.

Van Obligatien .

Vrage : Wat is een Obligatie ?

Antw. Een Geschrijfte tot beboffs ende berseckeringe van het gunt den een den ander schuldigh is .

Vrag. Wat staet tot de instellinge van dien voornamentlijck aen te mercken ?

Antw. 1. Schult-bekentnisse / met expressie van de oorzake waer uyt de schult spruyt / ende indien de schult spruyt uyt aengetelt gelt / daer by te boegen de renu-
statie van de exceptie non numeratae pecuniae , dat is / van ongetelden gelde .

Vrag.

Vrag. Of oock de schult-bekentenisse moet geschieden: voor hem ende sijne Erven, ofte Nakomelingen, &c.

Antw. Neen / maer is soodantige stelling: bekende schuldigh te wesen voor hem ende sijnen Erven, ofte Nakomelingen, &c. ten overbloedt / om dat naer Rechten verstaen wort / dat een Erfgenaem metter daedt verbonden is vooz de Schuld by sijn Voorsz. gemaecht / al is 't dat hy in het Instrument niet iytgedrucht en is. Arg. l. 1. Cod. si certum petatur. l. si pactum. 9. ff. de probat. **Siet** Pect. de Jure Siftendi, cap. 4. num. 10.

11. Staet te letten tot wiens behoeven / ende aen wie de restitutie van dien moet werden gedaen / daer toe te gebruiken de clause; Belofde wederom op te leggen ende te beralen aen handen van hem N.N. of den wettelijcken Houder deses, ende niet simpelich / den thoonder deses.

Vrag. Waer toe dient de clause, of den wettigen Houder deses?

Antw. Daer mede wort voorgekomen dat de Obligatien verlozen zijnde / ofte andersints in verkeerde handen rakende / den Erfgenaem met het opllossen ende ontfangen van de sienten of hoof-somme / de welke anders aen den Thoonder van de Obligatie wert gedaen / geen schade en soude

soude lijden/aengestien den soodanigen soude geobijcieert werden / waer / van wote / ende hoe dat hy aen deselve Obligatie was gekomen / eer men aen deselve eenigh gelt soude tellen / ende andersints soodanige betalinge soude geschieden ten perijchele van den geber / ende den Oziginelen Ep genaer daer mede niet en soude verhozt werden ; Siet Rooms-Holl. Recht, lib. 4. het 1. Deel, cap. 3. num. 2.

III. Wert in een Obligatie berepocht te stellen wanneer de Hoofst-somme moet werden opgebracht. Item / of ende wat Interest daer by moet werden betaelt / daer tane bysonderlich aen te merken : Eerstelich / dat indien geen pzeijzen tijdt van betalinge ende restitutie met de clause ; ende soo voorts van Jaer tot Jaer , &c. en wert uptgedrucht / t'allen tijden / sonder naer den Jaerlijchschen verschijn dagh te wachten / het Capitael kan opgesep ende opge-epscht werden . Ten tweede / dat indien al sekeren tijt van aflossinge van het Capitael wert gestelt / by exempel : wederom op te leggen ende te betalen over ses maenden : den tijdt van Interest mede moet uptgedrucht werden / ende daer toe niet genoegh en is te seggen / met den Interest van dien : aengestien daer by geen verder Interest soude kommen werden

Den ge-epscht / als van de selve ses Maen-
den / alwaer 't dat de Hoofst-somme een
Jaer of meer onbetaelt bleef / maer daer
toe ende altijd noodigh ende het sekerste
is / te gebuytken de clausule / met den In-
terest van dien, te rekenen van dato deses af,
tot de effectuele voldoeninge ende af-losfin-
getoe. **Siet Rooms-Hollants-Recht**, l. 4.
het 1. Deel, cap. 5. num. 3.

Opntelijck staet noch te letten of tot
meerder versekerthept enige **Wozhtoch-**
te ofte **Willige** condemnatie van noodde is/
waer van hier booz cap. 2. ende boozts de
generale clausule / onder Verbandt van Per-
soon ende Goederen, &c. sonder dat ge-
noegh is / onder Verbandt als naer Rechten,
daer by de Goederen naer pzeijsthept niet
en kunnen verstaen werden verbonden te
zijn / maer alleenlijck een personele Actie
geeft / aengesien niemant dooz de **Wet**
verbonden wert / als personeelijck / tegens
de intentie ende het effect van een **Nota-**
riale Obligatie / daer by men soe veel
Recht op **Koerende** Goederen verstaet te
verkrigen / als speciael **Hypotheecq** op
Onroerend **Goedt** / **Rooms-Hollants-**
Recht, lib. 4. het 1. Deel, cap. 8. num. 7.

Vrag. Wat Interest magh men bedin-
gen?

Antw. Gemeenen Interest is vijf ten
hond-

hondert ende minder / doch onder koop-
luden wert oock acht ten hondert toes-
gelaten.

C A P. VIII.

Van Borghtochte.

Vrage: Wat staet in een Instrument
van Borghtochte bysonderlick aen te
mercken?

Antw. De qualiteyt van de Personen
die haer vooz een ander / tot meerder seker-
heyt / als Borze verbinden / oft sp mach-
tigh zyn haer selven te verbinden ; ende
sonderlinge / dat getrouwde Vrouwen
staen onder de vooghde van haer Mans /
ende haer selven / sonder expresse consent
ende toestaen van hare Mans / niet en
kunnen verbinden / selfs niet als Borzen
vooz de schulden van hare Mans / als on-
der expresse renunctatie *Authenticæ si qua
Melier. Cod. ad Senatusconsult. Vellejan.*
Item / dat geene ongetrouwde Vrouwen
haer selven als Borzen vooz een ander
kunnen verbinden / als onder expresse re-
nunctatie van het *Beneficie Senatuscon-
sulti Vellejani.*

Wrag. Wat Kracht heeft het *Beneficie
Senatusconsulti Vellejani* ?

Antw. Dat de Vrouwen vooz een an-
der

Der Borgh geworzen zijnde / niet en behoeven te betalen.

Wrag. Wat beduyt het Beneficie *Authentica si qua Mulier. Cod. ad Senatusconsult. Vellejan?*

Antw. Dat de Vrouwen booz haer Maans / Borgh blijvende / haer selven niet en verbinden.

Wrag. Wat staet vorder tot het passeren van een Borghtochte aen te mercken?

Antw. Wanneer een alleen booz een ander Bozge wozt / moet deselve updrucelijck renuncieren van de Beneficien *Ordinis & Excussionis*, ende wanneer twee of meer te gelijk haer selven als Bozge verbinden / moeten sy daer en hooven renuncieren van het Beneficie *Divisionis*, ende sulchs van de Beneficien *Ordinis Divisionis & Excussionis*.

Wrag. Wat is het Beneficie *Ordinis*?

Antw. Dat den Borgh niet en magh werden aengesproken booz dat den principalen Schuldnaer is verwoonen.

Wrag. Wat is het Beneficie *Divisionis*?

Antw. Dat de Borzen die haer nefsens andere als Borzen hebben verbonden / niet verder gehouden zijn als booz haer gedeelte.

Wrag. Wat is het Beneficie *Excussionis*?

Antw. Dat de Borzen niet en mogen

aengesproken werden / booz dat den principalen Schuldnaer ten uptersten is gexecuteert.

Wrag. Hoe moet soodanige renunciatie gedaen werden?

Antw. Expresselijck ende met verklaringe / dat de Borgen van de krachten van de selve Beneficien / wel ende ten genoeghen onderrecht zijn.

III. Dat den principalen Schuldnaer sijne Borgen belooft ter sake van hare gedane Borge-tochte te Indemneren kosteloos ende schadeloos te houden.

Wrag. Wat staet een Borge te doen die voor een principalen Schuldnaer betalen moet?

Antw. Dat hy actionem cessam van den Crediteur neemt / daer hy den Crediteur aen hem overgeeft soodanigh recht als hy hadde jegens den Principael ende allen anderen / ende hem in den selven staet stelt daer hy in was / om de Actie met gelijck Recht te verhalen / het zy jegens den Mede-borgh / ofte jegens anderen / daer sonderling op te letten staet / soo wanneer den Crediteur jegens den Principael / Recht van Preferentie / ofte parate Executie heeft.

C A P.

C A P. I X.

Van Procuratien.

Vrage: Wat is een Procuratie?

Antw. Is een Instrument daer by pemandt vooz een ander pets te doen ende upt te voeren wert gelast ende gemachticht.

Vrag. Wat staet daer toe bysonderlijk aen te mercken?

Antw. 1. Dat men in de Procuratien uptdruckelijck stelle waer toe die gegeven worden / het zy om te kooopen / Verkoo-
pen / Beswaren / of Belasten / Hupren / of Verhupren / ende wat des meer is / om dat de generale clause / ende voorts om alles te doen, sich niet verder upt en streckt als tot de saken de welke tot de soorte van doen in de Procuratie gestelt / nootsake-
lijck behooren / ende verder niet: het zy dat die streckt om eenige saken te admini-
streren / ende upt te voeren / vulgo, ad ne-
gotia, ofte om eenige Proceffen vooz een ander upt te voeren / ende in Rechten te spzeken / soo in 't epffchen als verwoeren / in dese of gene saech / tegens dese of gene vulgo, ad lites, ende indien men de Ge-
machtighden wil macht geben / om / des noodt zijnde / wederom een ander in sijn plaats te substitueren / dat men daer toe

gebzuycke de clausule / cum potestate substituendi in communi forma.

II. Dat de Procuratien om Goedt te verkoopen of beswaren / werden gegeven irrevocabel ende onwederroepelijck.

III. Indien daer by last gegeven wert / eenige Administratie ofte handeling te doen / daer by geboeght wert: dat den Gemachtighden gehouden blijfi van sijne gedane Administratie / behoorlijck rekeninge / bewijs ende reliqua te doen.

IV. Dat alle Procuratien moeten inhouden / belosten van Ratificatie / ofte in waerden te sullen houden 't gunt by den Gemachtighde of sijn gesubstituerde sal werden gedaen ende verricht / onder Verbandt / &c.

V. Eyndelijcken staet te letten / dat de Procuratien / dienende om Onroerend Goedt te transporteren ende op te dragen naer precijshet / vooz de Wet ende Magistraet gepasseert moeten werden ; gelijk mede een Procuratie om in pemants Name eedt te doen / daer inne buypen dien vereyscht wert / dat den Last-geber vooz de selve Magistraet den eedt selfs eerst doen moet / ende daer van in de Procuratie verhael gemaecht moet werden / alhoewel het by sommige soo naeuwa niet genomen en wert. Siet Rooms-hollands.

III. Deel. der Notarissen. Cap. 10. 89
lands-recht, het 4. Boeck, het 1. Deel,
cap. 16.

C A P. X.
Van Attestatien.

Vraag: Wat is Attestatie?

Antw. Is een Instrument be-
gripende een Verklaringe en Getupge-
nisse van een of meer Personen / tot be-
wijs van iets dat sp-luyden gehoozt ofte
gesien hebben.

Vrag. Wat staet daer in aen te mercken?

Antw. I. Dat men stelle den Ouder-
dom van de Attestanten / ende dat de sel-
ve geloofwaerdigh zijn om getupgenisse
der waerhepdt te geven.

II. Dat sp de Verklaringe doen by eec-
ende byomighept in plaetse van eede / aen-
gesien den Notaris niet en is gegua-
lificeert den Getupgen eedt af te nemen.

III. Tot wiens versoekhe de Verkla-
ringe ende Getupgenis geschiedt.

IV. Dat de Attestanten ofte Deposan-
ten hare verklaringe oydentlijck doen / met
opdruchtinge van Personen / Plaets en
de Tjdt van het gunt dat sp verklaren /
ende of sp sulchs selfs gehoozt of gesien /
of van den anderen verstaen hebben / ende
van wie dat sp geven perfecte redeneren
van wetenschap / &c.

6

V. Dat

V. Dat sy beloben / des noodt ende
 versocht zijnde / haer geattesteerde t'als-
 len tijden met solemnelen Eede te bevesti-
 gen.

C A P. XI.

Van Contracten van Maetschap, ofte
 Vennootschap, Gemeenschaps dey-
 linge, Bewijs, Uytkoop, ende Huwe-
 lijcxse Voorwaerden.

Vrage: Wat is een Contract van Maet-
 schap ofte Vennootschap?

Antw. Een handelinghe ende oerborn-
 ste daer by twee of meer aengaen Ge-
 meenschap van winst ende verlies.

Wrag. Wat staet daer in aen te mercken?

Antw. I. Perfecte uytzuchinge waer
 sine de Gemeenschap bestaet / ende waer
 soe deselve streckt.

II. Wat pder in de Gemeenschap in-
 lepdt / ende wat deel of portie van winst
 ende verlies pder sal trecken.

Wrag. Wat is Gemeenschap?

Antw. Als het selve sonder oerborn-
 ste ende van sich selven geschiet / als is ge-
 samentlijcke Erfenisste / gemeenschap tus-
 schen Mann en Wyf.

Wrag. Wat komt in gesamentlijcke Erf-
 enisste aen te mercken?

Antw. Handelinghe / ende Scheppinge /
 Bewijs / ende Uyt-koop.

Wrag.

Vrag. Hoedanigh moet Kavelinge ende Scheydinge van gesamentlijke Ereffenisse gedaen werden, ende wat staet daer in aen te mercken?

Antw. Dat'er van de gemeene Goederen perfecten Staet ende Inventaris wort gemaecht ende gelevert / op het aengeben van die gene die Boedel-houder is / ofte andersints de verantwoordinge moet doen / of d'administratie van dien is toevertout / ende de regeeringe ende administratie van den Boedel soo verre gedaen zijnde dat daer scheydinge ende deplingshallen kan / daer van gedaen werde perfecte reekening / bewijs ende reliqua / om dien conform verdeelinge ende scheydinge gemaecht te werden / de welke daer op geschiedt in deser voegen :

Wat van de contante ende gereede goederen de welke verdeelt kunnen werden / de portien gemaecht worden naer het contingent van yders gerechte Erf-portie / soo upt kracht van Testament ende Apterste-wille / als andersints ab intestato daer toe sonderlingh te letten staet ende it' hooft van de scheydinge ende deelinge upt te drucken de qualiteyt van de Erfgenamen / upt welchen hoofde ende in waerhoegen sy tot de Effenisse zijn gerechtight / en hoe na dat sy den Overleden hebben bestaen.

Maec

Maer in ongereede Goederen / daer inne de Erfgenamen tot verkoopinge niet en willen procederen / 't welck meest in Onroerende goederen te passe komt / moeten deselve aen Loten verdeelen / ende de ongelijke parthjen met gelt vergoeden / soodanigh dat de grootste ende beste parthjen aen de minste soo veel toe geven moeten als sy meerder waert zijn / ende wert als dan daer over het lot geborpen / ende gehabelt / onder soodanige conditien als dan naer gelegentheit by elcke parthje wert geresolveert / waer van een formele Kavel-cedulle ende scheidinge gemaect / ende tot bewijs ende geheugenisse wert gepasseert : daer inne / hoe / ende in wat voegen / ende aen wie de Kavelinge ende Lotinge is gevallen ; onder welke conditien ; voorts met volkomen Quittantie van haer selven met haer contingente aen bedeelde Portie ten vollen vergenoeght te houden , sonder den een den ander om eenige andere naerdere ofte verdere scheidinge ofte deylinge te bemoeien , directe noch indirecte ; welke kavelinge ende scheidinge alsoo gepasseert zijnde / het sy onder de Want-tepkeninge van de Erfgenamen selfs / of voer Notaris ende Getuigen / het welke het sekerste is / hebben kracht van Gerechts-brieven / ende wort den erfgen.

gendom van foodanige gedepelde Goederen daer mede volkomentlijck verkregen/ sonder dat noodigh is dat de Erfgenamen malkander bozder Transport van elcks aengedepelde ende aengekabelde Goederen behoeven te doen.

Vrag. Wat is Bewijs ende Uyt-koop, ende wanneer heeft het selve plaets?

Antw. Bewijs ende Uyt-koop heeft plaets van Kinderen tegens de langhst-levende Vader oft Moeder / dewelche by Testamente daer inne niet en hebben boozfen.

Vrag. Wat staet daer inne aen te mercken?

Antw. Al-bozens te komen tot het Bewijs en Uytkoop wegens der Kinderen Vaders of Moeders Erf-poztie / moet by de Booghden der selver / soo sy minder-jarigh zijn / ende de langhst-levende Ouders / gemaecht ende gelevert werden Staet en Inventaris van den Boedel / ende dat de langhst-levende verklaert / ten minsten by eer ende vromigheyt in plaetse van eede / den selven Inventaris oprecht te zijn / daer op reguardt genomen zijnde op de opboedinge van de Kinderen naer dat sy kleyn of groot zijn / de Uyt-koop wert gedaen / ende naer redelijckheyt wert begrootet wat i en hoe veel de Kinderen / hebben de opboedinge / na haren staet ende gele-

geleentheit te doen / vooz haer Vaders of Moeders Erf-poztie ende Bewijs sul-
len genieten / het welcke op eenige vaste Goederen / ten minsten met goede ende
suffisante Borghtochte wert versekert /
welcke scheidlinge ende deplinge / anders
genoemt Vertichtinge / de langhst-leben-
de / ofte oock de naeste Bunden ofte
Dooghden van de Kinderen / t'allen tijden
mogen versoeken ende doen / alwaer 't dat
de langhst-levende niet gesint en was te
hertrouwen / doch heeft wel meest plaets
op Her-huwelijcken.

Vrag. Wat is Staet ende Inventaris?

Antw. Inventaris is een perfecte be-
schrijvinge van de Goederen ende gant-
sche geleentheit van den Boedel van den
Overleden.

Vrag. Wat staet daer in aen te mercken?

Antw. I. Dat de selve moet geschieden
op den naem en van wegen den genen die
de verantwoordinge van den Boedel ge-
houden is te doen / ofte andersints de re-
geringe ende administratie wert toeber-
trouwt / te leveren aen handen van de an-
dere mede-Erfgenamen / of die gene daer
toe gerechticht.

II. Dat de selve beschrijvinge ordent-
lijck geschiede / eerst de Doozdeelen / ende
onder de selve de Onroerende goederen
eerst.

eerst / daer na de Rente-brieven / Obligatien / Boechschulden / ende contante Penningen / &c. ende daer naer de Roerende goederen / als Kleederen / Juweelen / Silberwerck / Linnewaet / ende verderen Imboedel / met ordze : De boordeelen gestelt zijnde / volgen de Lasten des Boedels met gelijcke ordze / als eerst de speciale Hypothequatien / Rente-brieven / ende geaffecteerde Hoofst-sommen / daer naer Obligatien / ende daer aen loopende schulden / ende soo voort.

III. Dat de selve gestoten werden met de volgende clausulen / aldus geïnventariseert by , &c. op het aengeven van N. N. de welcke verklaerde , hem daer inne oprechtelijck gedragen te hebben , ende naer sijn bestekennisse ende wetenschap , sonder sijns wetens yet verswegen ofte achtergehouden te hebben ; protesterende daeromme , indien naemaels bevonden mochte werden dat desen Inventaris niet eeuwige parthyen behoorde vermeerdert of vermindert te werden , dat de selve daer naer sal gedresseert werden toe gemeenen voordeel ofte schade , sonder daer inne behaelt te willen zijn / &c.

Wrag. Wat zijn Huwelijcksche Voorwaerden ?

Antw. Een Instrument daer by tuschen Bruydegom ende Bruyt / vooz het
solemn-

solemniferen van haer-lypder **Huwelijck** / **Oberkomste** ende **Conditien** werden gemaeckt / aengaende de **gemeenschap** van hare aen te brengen **Goederen**.

Vrag. Wat staet daer in bysonderlijck aen te mercken?

Antw. I. Dat de **Doogtwaerden** werden gemaeckt **voor** het solemniferen van het **Huwelijck** / vermits soo haest het **Huwelijck** is **voltrocken** / de **gemeenschap** van **Goederen** plaets heeft.

I I. De **qualiteyt** van de **Contrahenten** / **indien** deselve **Minder-jarigh** zijn / dat se geadsistereet werden met **hume Dooghten** / ende **indien** se noch **Ouders** hebben / met deselve **hume Ouders** / al waren se al **Meerder-jarigh**.

III. Dat de **weeder-zijdsche aengebrachte Goederen** perfectelijck werden begrootet / het se in het **Contract** ofte anders by **specificatie** apart / by den **Contrahenten** handen ondertepkent / daer toe men **relatie** maken moet / met **verklaringe** dat de **Contrahenten** **wederzijds** genomen hebben **contentement**.

IV. Of / ende hoe verre de **aengebrachte Goederen** sullen **gemeen** zijn / ofte niet / ende **sonderlinge** aengaende **wolnst** ofte **verlies** / staende 't **Huwelijck** te vallen. **Op** wate de **lasten** des **Huwelijcks** sullen wer-

worden gedragen / ende soo boozts.

V. Hoedanig de Goederen by 't schepden van het Huwelijck sullen worden gedeelt ende geschepden / ofte niet / in cas van Kinderen naer te laren / ofte geen.

Wrag. Moeten alle Huwelijckse Voorwaarden voor Notaris ende Getuygen gepasseert werden ?

Antw. Neen ; want de Huwelijckse Boozwaarden daer geen successie ofte pety dat versterffenisse raecht in komt / mogen oock onder de hant gepasseert werden / oock sonder Schrift ende simpelijck booz twee Getuygen / als daer maer van blijcken kan.

C A P. X L I.

Van Transactie ende Compromis.

Vraag: Wat is Transactie?

Antw. Een Instrument daer by parthpen ober haer twistige saecken / het zy dat sy daer ober in Judicio zijn / ofte niet / oberkomste maecken.

Waer inne / indien sy selfs den anderen niet en kunnen verstaen / ende nochtans genegen zijn hare saken te vereenigen / wert het selve gestelt aen de uytspzake van wederzijdsche Luyden / daer toe by Compromis ende Verblif te stellen ende autoriseren.

Wrag.

Vrag. Hoedanigh moeten de Compromissen werden ingestelt, ende wat staet daer inne aen te merken?

Antw. I. Dat tot de Uyt-spraak ende Decisie van de saeck genomen werden / weder-zijdsche onpartijdige Luyden / hun de sake / daerom dat verschil is / verstaende.

II. Dat in het Compromis alzozens werde gestelt den perfecten Staet van de questie.

III. Dat de geëllgeerde Arbiters geauthoriseert werden / om deselve sake / ofte naer rechtshheit van Rechten / ofte naer billichheit upt te spreken / naer dat Partijnen daer tunc kunnen over-een-komen / ende indien deselve in een gelijk getal zijn / dat sy macht hebben / om in cas sy den anderen niet mochten verstaen / een derde tot Super-arbiter benessens haer te mogen verkiezen.

IV. Dat Partijnen haer op sekerre groote pepnen verbinden / voor goet ende van waerden te houden, het gunt by de geëllgeerde Arbiters in hare saecken sal werden uytgesproken ende getermineert, doch wel / onweder-roepelick, onder expresse renunciatie van Appel, Reformatie, Reductie, of andere exceptien in Rechten bekend, ende dat meest ende allersekerst onder Willige con-

condemnatie van den Hoogen Rade.

Vrag. Hoe moet de willige condempnatie werden ingestelt?

Antw. Aldus: Dat de Contrahentten Verklaren / te vreden te zijn ende over te geven haer in de Uytspake van de voorschreven Arbiters, by den Ed: Hoogen Rade vrywillighlyck te laten condemneren, daer toe onwederroepelyck stellende ende machtigh makende N. N. beyde Procureus voor den selven Rade, d'eene om de selve condempnatie te versoecken, ende d'ander om te consenteren, belovende voor goetd ende van waerden te houden, &c. welke clausule; d'eene om te versoecken, ende d'ander om te consenteren; soo nootsalijck is / dat sonder dien by den Hoogen Rade de Condemnatie wert geweygert.

Vrag. Wat onderscheydt is'er tusschen Arbiters van Rechten, ende Arbitrateurs?

Antw. Dat Arbiters van Rechten / in het doen van haer uytspake / aen den Rechten gebonden; ende Arbitrateurs / als minnelijcke Schepdts-luyden ende goede Mannen / de sake by hare uytspake moeten bemiddelen.

Vrag. Wat onderscheydt is'er tusschen de clausule: na scherphelyt van Rechten, ofte naer billickheydt?

Antw. Dat Arbiters / de welke gesels

stelt zijn om een sake naer scherphedde van Rechten upt te spreken / gehouden zijn in hare uitspraak haer te gedragen naer den precysen inhoudt van de Wetten / ende het Recht daer van zijnde / ende 't selve om geene redenen verder mogen uptrecken of anders uitspreken als de selve naer scherphedde inhouden : maer die gene de welke de macht is gegeven / omme oock naer billichhedde de sake upt te spreken / vermogen de precyshedde van de Wetten te dupten te gaen / ende de uitspraak naer het gunt het Recht met de redelichhedde ende billichhedde al der naest komt te doen / het welck dickwils periculeus is / ende by den een wel wat ruymmer genomen wert als by den ander.

C A P. X I I I.

Van Contracten van Bevrachtinge
ofte *Certs* parthy.

Vrage : Wat voor Instrumenten werden principaelyck onder de Koopluyden, ende aengaende de Koopmanschappen gebruyckt?

Antw. Dese zijn / Contract van Bevrachtinge / Brieven van Assurance / Bodemerpe / Water - ofte Wpl-brieven / Wissel-brieven / Justinatien ende Protesten.

Wrag. Wat is een Contract van Bevrachtinge?

Antw.

Antw. Contract van Bevrachtinge / ofte Certe parthye / is een Instrument van Huys tusschen een Schipper ende een Koopman / daer by den Schipper booz sekere somme van Penningen aenneemt des koopmans Goederen / die by in sijn Schip sal willen laden ofte doen laden / op sekere gedestineerde plaetse te lossen / ende aldaer wederom te laden met andere Goederen / om wederom ter gesetter plaetse herwaerts te voeren / ofte op al sulche plaetsen ende Havenen als sy metten anderen kunnen verdragen / ende dat booz de Ladinge van 't geheele Schip / ofte booz sekere Koopmanschappen .

Vrag. Wat haet daer inne aengaende de instellinge sonderlingh aen te mercken ?

Antw. 1. De Naem ende gelegentheyt van 't Schip / ende hoedanigh dat het moet werden gemonteert / aldus :

Compareerden N. N. dewelcke verklaerden dat sy seecker Contract van Bevrachtinge metten anderen gemaect ende gesloten hadden , op de Conditien ende Voorwaarden hier naer volgende : Te weten ; dat de voornoemde N. Schipper ende Meester van sijnen Schepe , genaemt A. groot ontrent 300. Lasten , nu ter tijdt zeyl-reede leggende voor C. gehouden wert het voornoemde sijn Schip metten aldereersten dicht ende gereeds

reedt te maecken, wel te calefateren, en te versien van alderley nootdrift, oock met Geschut, Anonitie, Matrosen, Goringen, of Steenstukken, &c. ende soodanigh te voorsien sulcks dese sijne Reyse vereysschen sal.

II. De plaetse van de Ontladinge der ingenomen Goederen / tijdt ende plaetse van Her-ladinge ende Her-ontladinge / Legh-dagen / ende wat des meer is / aldus:

Ende aldus toe-gerust ende voorsien zijnde, sal hy tegen April eerst-komende, of eer, soo het den Koopman belieft, van C. 't zeyl gaen, sonder wint ofte tijdt te versuymen, ende zeylen recht door naer D. met alsulcke Waren ende goederen als den Koopman hem ter bequame Ladinge sal believen inne te geven omme de selve aldaer te ontladen. Ende aldaer gearriveert zijnde, wert gehouden den Koopman te wille te leggen den tijdt van 5. Maenden, 8. ofte 10. dagen onbegrepen; welcke Legh-dagen ingaen sullen soo haest het Ancker aldaer gevallen is; ende wat hy langer komt te leggen, dat sal hem betaelt werden naer het seggen van Luyden hun dies verstaende: Ende sal binnen de selve Legh-dagen verzeylen op alsulcke Havenen ende niet alsulcke goederen als den Koopman oft sijn Commijs believen sal, doch tot E. het wijdt-

wijdtste ofte verfte. Ende aldaer wederom gekomen zijnde, sal hy gehouden wesen wederom te laden alsulcke goederen als den Koopman of zijn Commijs sal willen in geven; ende alsoo vol-laden wesende, met den eersten bequamen windt ende weder, van daer af te loopen ende recht d'oor te zeylen tot voor deser Stede C. ende aldaer ontladen. In welcke Ladingen ende Ontladingen respective, de Bootsgesellen gehouden sullen zijn het goet aen't Landt, ende wederomme aenboort te brengen en te bearbeyden met het Boor, daer het gebruyckelijck is.

III. Het loon ende bedongen Vracht van den Schipper / by van alle noodt-gekosten / van Avarie / Pilotagie / &c. aldus:

Ende alhier gearriveert zijnde, wert den voornoemde N. gehouden aen hem, voor sijn verdiende Vracht, naer goede leveringe, te betalen de somme van N. boven Avarie ende Pilotagie, naer Costuymen der Zee.

Alles onder Verbant van hare respective Persoonen ende Goederen; Den Koopman sijne ingeladen Goederen; ende den Schipper sijn Schip, Vrachten ende Gereschtschap-pen van dien, ten behouwen en executie, &c. ende soo voorts.

Drag. Wat wert 'er verder tot verseker-tingh van de ingeladen goederen vereycht?

J

Nuttu.

Antw. Dat den Koopman Verklaringe ende Confessie van den Schipper heeft, wat ende welke Goederen hy voor hem heeft mede genomen / anders ge-noemt een Carga ende Cognoscement.

Vrag. Hoedanigh werden deselve ingestelt?

Antw. Aldus:

N. Schipper (naest Godt) van sijnen Schepe genaemt A. als nu ter tijt gereedt leggende voor B. om met den eersten goeden wint, die Godt verleenen sal, te zeylen naer C. al-waer sijn rechte Ontladinge sal zijn, dewelcke verklaerde ende bekende van N. Koopman, &c. onder den Overloop van sijn voorz. Schip ontfangen te hebben de navolgen-de Goederen, te weten, &c. al droogh ende wel geconditioneert, ende gemerckt met dit voorstaende Merck, het welck hy beloofde te leveren (indien hem Godt behouden reyse verleent) met sijn voorz. Schip tot D. aen den Eersamen E. ofte aen sijn Facteur of Gedeputeerde, mitds betalende voor sijn Vracht de somme van, &c. ende Avarie, na de Usantien van de Zee. Onder Ver-bandt, &c.

Vrag. Of een Bevrachter, het Schip of de Huyr van dien, wel aen een ander over doen magh?

Antw. Ja: Wisbuysehe Zee-rechten, Art. 10. l. 6. Cod. locat. ende dat met of sonder konsult, aldus: Ver-

Verklaert te transporteren ende over te laten, gelijk hy doet by desen, de Ladinge ende Bevrachtinge in den instrumente van *Certe parthye*, hier annex, gepasseert voor, &c. aen N. hier mede present, ende accepterende op alle Conditien ende Voorwaerden in den selven Instrumente verhaelt, uytgesondert dat hy voor sijn Voyage op D. voor ende in plaetse van 27. ter Vrachte, sal geven ende betalen 32. ende dat de Vrachten van de andere verzeylingen, ende losplaetsen, verhooght sullen werden naer advenant de voorsz. 32. blijvende alle andere Conditien ende Voorwaerden van den voorsz. Instrumenten in haer volle kracht, &c. ende onder Verbandt in den selven begrepen: ende soo voort.

C A P. X I V.

Van Policen, ofte Briyen van
Assicurantie.

Vrage: Wat is Assurantie?

Antw. Is een Contract daer by pemandt vooz sekere Loon des anderens Goedts ofte Hoopmanschap vooz het perijckel van de Zee ende al ander ongeluck verseeckert / of indien daer schade aen komt in het overbringen / 't selve in 't geheel of tot sekere somme belooft te vergoeden; anders genaemt / Versekering.

Vrag. Hoe veelderhande is Aſſeurantie?

Antw. Tweederhande / d'eene die geſchiedt ober de Koopmanſchappen ende Goederen / d'ander ober de Calque, ofte Corpus van 't Schip ſelfs.

Vrag. Wat is in de inſtillinge van de Brieven van Aſſeurantie byſonderlijcken aen te mercken?

Antw. I. Dat het tiende-part van de waerde van de Goederen onderſceekert moet blijven tot laſten van den Epgenaer / Ordonnantie van Aſſeurantie tot Amſterdam, van den leſten January. 1598. Art. 2. tot Middelborgh, van den 30. September 1600. Art. 3.

II. Dat in het Contract of Police van Aſſeurantie vooz al ſpecialijck wtghe-
drucht werdt den naem van de Schipper
ende van het Schip / met de Plaetſe waer
het Schip wert geladen / ende waer dat
het henen vaert / ten waer den Koopman
niet en wiſte in wat Schip of met wat
Schipper ſijne Goederen geſonden sou-
den worden / in welcken geballe hy het
ſelbe hy den Aſſeurantie-byef moet ver-
klaren / ende daer beneffens aen de ſelbe
doen hangen het beſchept dat hy van de
Ladinge ſijner goederen ontfangen heeft /
ofte andersins in den Byef van woordt
tot woordt doen in-ſtellen / ende moet
daer-

daer-en-boven de Praemie ende het Verfeker-loon gereedt betaelt werden. Ende indien yemant wil doen verfekeren eenige Goederen ofte Schepen de welcke afgebaren zijn van de plaetse harer ladinge / moet het selve / ende den rydt op de welcke die afgebaren zijn / in den Brief uptducken / ofte andersints verklaren dat hy het niet en wiste ; op alle 't welcke sonderling te letten staet / alsoo sonder 't selve / de geheele Verfeckeringh soude van ontwaerden zijn / behoudende den Verfekerden sijn verhael op die gene die het Instrument geschreven heeft / indien het by sijn schuldte toequam / Ordonn. van Assurant. van Amsterdam, van den laetsten Januar. 1598. Art. 3. van Middelburgh, van den 30. September 1600. Art. 9. 10. ende van Rotterdam, van den 26. April 1635. Art. 6. 7. 8. ende 21.

III. Moet in de Brieven uptgedrukt werden wat perijckel / wanneer / ende hoe lange tot lasten van den Verfekeeraer sal loopen.

IV. Dat de Verfekeeraers den Schipper by de Brieven van Assurance last geben / de Goederen de welcke verongelucken ofte bederben souden / ten besten te redden / te verkoopen / de Demmingen te verdeelen / &c. sonder meerder last / met beloften van te betalen alle kosten daer

omme gedaen/ en de schaden daer ober ge-
leden / 't zo de Goederen behouden wer-
den ofte niet/ op des Schippers eedt.

V. De Praemie ende prijs van de Assen-
rantie.

VI. Het verbandt en de Clausule daer
toe berepcht.

Wrag. Hoedanigh moeten de Brieven
van Assurantien over Goederen in 't verder
in-gesteld ende geclausuleert werden?

Antw. Aldus:

„A. A. De welke verstaerden haer te
„verbinden ende te verskeren / gelijk se
„haer verbinden ende verskeren midts-
„desen / aen A. de Goederen die geladen
„zijn ofte geladen sullen werden in het
„Schip genaemt B. groot omtrent 92.
„Lasten / daer Schipper op is C. of wie
„daer op booz Schipper ofte Schippers
„souden mogen baren; waer van se de
„rpsique/perijhel ende aboutupre/midts-
„desen tot haren lasten nemen / te loopen
„van der upze ende dagh af dat de boozsz.
„Koopmanschappen op den booznoem-
„den A. ofte sijnen Commijs gebracht
„sullen zijn op de Kape / ofte Wal / om
„van daer geladen te werden in 't boozsz.
„Schip / of in Schuyten / Barcken ofte
„Lichters / om daer mede gevoert te
„worden aen het Boozdt van het boozsz.
„Schip /

„ Schip / ende sat gedruyzen ter tijdt toe:
 „ dat her selde Schip tot D. gekomen sal:
 „ wesen / ende de boorz. Goederen ofte
 „ Koopmanschappen sonder eenige scha:
 „ de ofte verlies aldaer gelost / ende vze:
 „ lijck ende vzedelijck op 't Lant gebzacht:
 „ sullen wesen in 't vermogen van den
 „ boorznoemden N. of pemaent anders:
 „ commissie daer van hebbende / sullende:
 „ het boorz. Schip mogen baren / boorz:
 „ waerts / achterwaerts / wenden ende:
 „ keeren / ter rechter ende slincher / ende:
 „ allen zijden / ende boorz noodt of met wil:
 „ le aernemen al sulche Habens ende Rees:
 „ den / als die Schipper ofte Schipperen:
 „ belieben ofte goedtdancken sal ; ende of:
 „ boorz noodt oft met wille de boorz. goe:
 „ den ontladen ende herladen werden in:
 „ eenigh ander Schip of Schepen / klept:
 „ ofte groot / (het welck sy sullen ma:
 „ gen doen upt haer eppen auctoriteyt /
 „ sonder verder consent ofte toedzacht te:
 „ verwoachten) sullé de boorznoemde N. D.
 „ loopen de rpsique ende abontuyzen als
 „ of de boorz. goederen noyt ontladen:
 „ waren geweest / ende hem oock berse:
 „ keran van alle perijckel ter Zee / Ontwe:
 „ der / Wper / ende Windt ; boorz Vrienden /
 „ en Vpanden ; van Arresten / ende De:
 „ tentien van Koningen / Princen / Rees:
 „ ten /

21 ren/ ende Gemeenten/ van Bzeken van
 22 Marque ende Contramarque: Schel-
 23 merpe ende onachtsaemheyt van schip:
 24 pers ende Boots-gesellen / ende alle
 25 andere perijckelen ende abontuyzen / die
 26 de boorz3. Goederen eenighsints soudent
 27 mogen aenkomen / bedacht ende onbe-
 28 dacht ; gewoon ende ongewoon / geen-
 29 uptgesondert: stellende haer in allen sulc-
 30 ken geballe in sijn N. plaetse/ om hem te-
 31 guaranderen van alle verlies ende scha-
 32 de / ende de boorz3. Goederen pers an-
 33 ders overkomende als wel / verblinden-
 34 sp haer aen hem N. ofte sijnen Comings-
 35 te betalen alle de schaden die hy sal heb-
 36 ben geleden / te weten / hy N. ter con-
 37 currenter somme van 9. ende hy N. ter
 38 somme van 10. ende dat binnen drie-
 39 eerst-bolgende Maenden / na dat sy be-
 40 hoorlijck geadverteert sullen zijn van het
 41 verlies ofte schade / ende in al sulcken
 42 geballe geven sy aen hem N. ende alle
 43 andere volkomen macht / om soo wel tot
 44 haren schade als profijte / de handt te
 45 mogen reychen in 't salberen / ende vent-
 46 ficieren van de boorz3. Goederen / de
 47 selve te verhoopen / ende de penningen te
 48 distribueren / indien het van nooden is /
 49 sonder haer consent ofte oozlof te bzagen.
 50 Sullen oock betalen d'onkosten daer-
 51 omme

„ omme gedaen / midtsgaders de schade
 „ daer op gevallen / het zy dat 'er iets ge-
 „ salveert wert ofte niet / ende dat zy op
 „ d'onkosten van dien sullen geloof geben
 „ den genen die de selve gedaen sal hebben
 „ op sijnen eede / sonder iets daer tegen te
 „ seggen / midts dat den booznoemden N.
 „ gelijk hy insgelijcks beloofde by desen
 „ aen den booznoemden N. N. sal veralen
 „ den Prijs deser Assurantie jegens 20
 „ ten hondert / Ec. consenterende hier van
 „ gemaecht ende gelevert te werden / Ec.
 „ onder renunciatie van alle cavillationen
 „ ende exceptien die desen eenighsints van
 „ den mogen contrarieren / ten bedwan-
 „ ge ende executie van allen 's Heeren Ho-
 „ den / Rechten ende Richteren / ende spe-
 „ cialijcken de Judicature van de Ka-
 „ mer van Assurantie der Stadt N.
 „ submitterende haer selven ten weder-
 „ ziden onder 't Recht / Gebuyck ende
 „ Judicature der selver / Ec.

Drag. Hoedanigh moeten de Brieven
 van Assurantie over de *Casque* ende *Corpus*
 van het Schip geclausuleert ende ingestelt
 werden ?

Antw. Aldus:

N. N. De welke verklaerden haer te ver-
 binden ende te verzekeren, &c. aen A. de
Casque ofte *Corpus* van 't Schip, met sijn Ge-

schut, Munitie, Gereedschappen, ende aenkleven van dien, genaemt B. den voorz. A. ofte yemandt anders toe-behoorende, groot omtrent 9. Lasten, daer Schipper af is, C. of wie in sijn plaetse voor Schipper of Schippers souden moeten varen, waer van sy-luyden de ryflicque ende perijckel, midtsdesen tot haren lasten nemen van de uyre ende dagh af date; ende voorts als in Asserantie-goederen / mutatis mutandis.

Vrag. Hoe hoogh den Interest ofte Loon van Asserantie wert genomen?

Antw. Na dat het aenstaende perijckel groot is.

C A P. X V.

Van Bodemerye-Brieven.

V **Vrage:** Wat is Contract van Bodemerye?

Antw. Daer by de Epgenaers / of oock wel den Schipper / buyten 's Lants verlegen zijnde / Geldt ontfangen op den Kiel ofte Bodem van het Schip / onder conditie / indien het Schip behouden overkomt / het selve te restitueren / metten Interest van dien.

Vrag. Wat staet aengaende de Instellinge van dien aen te mercken?

Antw. I. Qualiteyt ende Naem van den Schipper ende sijn Schip.

II. Cr.

II. Expresse van het gene daer op ontfangen wert.

III. Wat perijckel / wanneer en hoe lange te loopen.

IV. Het Op-gelt ende Loon van de Bodemerye.

V. Verbandt ende Clausule daer toe verescht / in deser voegen :

N. N. Schipper (naest Godt) van sijnen Schepe genaemt A. groot omtrent 8. Lasten, nu ter tijdt gereedt leggende voor B. om metten eersten goeden wint die Godt verleen sal, te zeylen naer C. alwaer sijn rechte Ontladinge sal zijn; de welcke bekende by desen ontfangen te hebben uyt handen van D. de somme van 7. ende dat op Bodemerye ende recht avontuyre van der Zee, op sijn Schips Kiel, ende Schips Gereetschap, soo hy het nu ter tijdt voert, welcke perijckelen ende avontuyren van der Zee ge-eyndicht sullen zijn, ende de Bodemerye daer van verschenen sullen wesen 24. uyren na dat hy sijn Ancker sal hebben laten vallen op de Reede ofte Haven van C. voorsz. welcke voorsz. somme van 700. ende daer-en-boven het Op-gelt van dien, voor de avontuyre van der Zee, tegens 10. ten hondert, den voornoemden N. N. beloofde te betalen aen E. drie dagen naer arrivement van sijn voorsz. Schip tot C. voorsz. of daer het sijnen Last breken sal. in

goeden gangbaren Gelde , kosteloos ende schadeloos . Tot voldoeninge van het gunt voorsz. is , verbondt hy eerst specialijcken sijn voorsz. Schip ende Gereedtschappe van dien , ende voorts generatijck sijn Persoon en Goederen , &c. Tot bekrachtinge ende verzekeringe van dien , zijn hier van gemaect ende geleverd drie Bodemerye-brieven van eenen inhoudt , waer van den eenen voldaan zijnde , d'ander van geender waerden sullen zijn , &c.

C A P. X V I.

Van Water-ende Byl-brieven .

V Raage : Wat is een Water- ofte Byl-brief ?

Antw. Daer by een Schip of Schuyt verhocht wert op Water-recht / dat is / behoudens het Recht van speciael Hypotheek / op het verhooste / soo lange de kooppenningen der selver ten vollen niet voldaan en zijn .

Vrag. Hoedanigh moeten de selve ingeselt werden ?

Antw. By maniere van Custingh-bytes ofte Obligatie / aldus :

N. N. Verklaerde gekoft te hebben , &c. ende bekende ter sake der selver Koop wel ende deughdelijk schuldigh te wesen aen A. &c. de somme van , &c. welcke somme van,

III. Deel. der Notarissen. Cap. 17. 115
van, &c. hy aen de voornoemde A. ofte sijns
Recht verkrijgende, beloofde te betalen, &c.
hier onder, en tot naerkominge van het gene
voorsz. staet, verbonde hy eerst specialijck
het voornoemde by hem gekofte Schip, met
Mast en Zeyl, ende alle verder gereetschap-
pen van dien; sulcks en waer het vaert ofte
zeylt; ende voorts sijn Persoon ende Goede-
ren, &c.

**Doch staet te letten / dat alle Bijl- ofte
Water-brieven van Schepen boben de
vier Lasten groot / om den 40. Penningh
die daer van moet werden betaelt / vol-
gens de Ordonnantie van den 40. Penningh
van de Schepen, hooz geen Notaris / maer
dooz den Gerechte van die plaets alwaer
de koop ofte handelinghe wert gemaecht /
moeten werden gepasseert / op peyne van
nulliteyt; ende is den Notarissen / by de
selve Ordonnantie / Art. 13. 't selve scher-
pelyck verboden.**

C A P. X V I I.

Van Wissel-brieven, Insinuatien ende
Protesten.

Vraag: Wat is een Wissel-brief?
Antw. Is een Ordonnantie on-
der de koop-luyden / daer by den eenen
koopman aen den ander / om gerijfs wiss-
le / dooz sijnen Crediteur ofte Factoor op

D'eene plaets ordonneert te betalē/het ginc
 by op een ander plaets heeft ontfangen/
 ofte andersints schuldigh was/ aldus :

Sr. N. N. Betaelt aen N. twee hondert
 dertigh ponden, de waerde alhier ontfangen,
 doet goede betalinge, ende stellet op rec-
 keninge, &c.

Wrag. Wat is daer van de Practijcque ?

Antw. Dat soo haest soodanige Or-
 donnantien by Waissibe overgebracht zijn/
 men de selve aen die gene daer de selve op
 houden / doet insinueren / ende af-bzagen/
 of by die vooz syn Meester wil aennemen
 te betalen naer synen innehonden / ofte
 niet ; het welck indien by aenneemt/ moet
 deselve onderteykenen / indien niet / wert
 daer tegens geprotesteert van kosten/ scha-
 den/ende intresten/daer vooz te hebben ofte
 liden / ende de selve Wissel-brief met het
 Protest te rugge gesonden ; om daer op de
 Actie segens den Principalen te verbolgē .

Wrag. In welke saken is men gewoon
 by Infinitie ende Protest te Procederen ?

Antw. In alle saken daer in den cen
 aen des anders doen / ofte geben / gelegen
 is dat het geschiedt ofte niet en geschiede/
 doch onder de Koopluyden meest in ma-
 terie van Wissel/ ende wat daer aenbe-
 doort.

Wrag. Hoedanigh moeten deselve wer-
 den ingeselt ?

Antw.

Antw. Simpelijck; dat den Notaris verklaert op 't versoeck van N. in de tegenwoordigheyt van twee getuygen, aen de Persoonen van A. de naervolgende Insinuatie gedaen te hebben, daer by hy hem heeft bekent gemaeckt dat, &c. ende hem als een publijck Persoon heeft afgevraeght, &c. die hem tot antwoord gaf, &c. waer tegens hy uyt den name van sijn Meester heeft geprotesteert van alle schaden en Interesten, ter sake, &c. alreede gehad ende geleden, ofte als noch te hebben ende lijden, die te intenteren ende verhalen daer ende alsoo hy te raede werden sal.

C A P. XVIII.

Van Uyterste-willen, Testamenten, ende Codicillen.

Vraag: Wat is een Uyterste-wille?

Antw. Een Wettelijke Verklaringe van het gunt pernant wil dat na sijn doot / met ofte van sijn Goede sal geschieden / l. i. ff. qui Testam. fac. poss.

Wrag. Wat is de Wettelijckheyt van soodanige Verklaringe?

Antw. Dese bestaet in heel nootfalelijchheden / sonder dewelcke deselve niet bestaen en magh / als:

I. Dat die geschieden door Notaris ende twee Getuygen; ende daer geen Notaris

taris en is / vooz de Secretaris en twee
Schepenen / als ten platten Lande.

II. Dat deselve inhouden / Jaer /
Maent / Daghe ende Ure :

III. Dat de Getuygen zijn Waag-
personen / Luyden van eer / en van goede
kennisse / boven de 14. jaren.

IV. Dat de Getuygen de Minute van
de Uytterste-wille / beneffens den Notaris
ende Testateuren / onderteychenen.

V. Dat den Notaris / ten minsten de
Getuygen / den Testateur wel kennen / het
welcke by het Instrument moet werden
uytgedzucht / Placc. van den 4. Octob. 1540.
Art. 30. het welcke sonderlinge in het pas-
seren van Testamenten ende Uytterste-
willen van Luyden die sieck te bedde leg-
gen / berepcht wert. Waer toe naer de
opinie van de D. D. ad. l. 9. Cod. de Testa-
mentis, niet genoeghen is dat den Nota-
ris ende Getuygen den Testateur hooren
spzeken ; maer boven dien berepcht wert
dat sy hem sien / om daer mede alle be-
denckingen van bedroch wech te nemen.
Waer van by Jul. Clar. lib. 3. §. Testamen-
tum, quaest. 59. ende by Guilhelm. Ranchin.
Var. lection. lib. 2. cap. 6. verhaelt wert /
dat by hare tijden in Byzantijck voors-
gevalen is / dat een Vrouw / haer Man
overleden zijnde / bedachtelijck een ander
in

in zijn plaetse heeft doen te bedde leggen / die hem gelatende geheel steek ende swack te zijn / soo dat hy nauwelijcks konde spreken / ofte het licht ontrent de Bedstede verdragen / hebbende het hooft seer bewonden / op de naem van haer Man tot haren doozdeel Testament maechte / en alsoo den Notaris ende Getuygen wederden bezogen / niet beter wetende of die Persoon was haer stecken Man.

V I. Dat de Testateuren verklaren dat sy haer Uytterste-wille doen ende maken / uyt haer eygen Vryen wille , sonder daer toe by yemant gedwongen , gopersuadeert , of misseydt te zijn.

V I I. Dat geen Uytterste-willen bestaan / als van Persoonen daer toe gequalificeert ende machtigh om Testament te mogen maken / ende niet verder als ten behoeve van Personen die by Uytterste-wille pets mogen ontfangen / ende van Goederen daer van by Uytterste-wille magh warden gedisponeert.

Wrag. Wie mogen geen Uytterste-wille maken ?

Antw. I. Jonghmans beneden de 14. Jaren / ende Dochters beneden de 12. Jaren.

I I. Dolle / Walle / rasende Menschen die haer sinnen niet machtigh en zijn / soo lange

lange de raserij ofte slechticheydt duyrte / daer onder mede gerekent werden alle Quist-goederen ende Stadts-kindereyde welke de regeringe van hare Goederen by Publicatie is verboden.

III. Die van de Helmissen ende Armen leven / mogen binnen 's Jaers naer het ontfangen van haer Helmissen niet wech maken / maer verbaht het selve aen het Godts-hups van het welke sy onderhouden zijn; waer van in verscheyden Steden bysondere Keuren / ende by elck Godts-hups by naer Octropen en Privilegien in 't bysonder zijn vergunt.

IV. Die by de byanden / als Verraders van het Vaderlandt / overloopen.

Wrag. Magh een Blinde, Stomme of Doove, wel Uyterste-wille maken?

Antw. Ja; midts dat een Blinde / tot meerder sekerheyt / een derde daer by neme / alhoewel sommige meynen 't selve onnodigh te zijn; ende een Stomme / in dien sy schryben kan / sijn wille by Beschryfte Stelle / ende den Notaris ende Bestuygen verklaren moeten dat sy hem het selve hebben sien schryben; een Stomme die niet schryben en kan / magh of kan geen Uyterste-wille maken: maer een Doove magh soo wel Uyterste-wille maken als andere; Siet hier van Rooms-hol-

III. Deel. der Notariffen. Cap. 18. 123
hollandts-recht, lib. 3. het 3. Deel, cap. 2.
num. 8.

Vrag. Welcke mogen by Uyterfte-wil-
len niet ontfangen?

Antw. I. Luyden die haer by de Span-
den onthouden.

II. Oberwonnen Baftraerden.

III. Gern Booghden van hare W-
pillen.

IV. Notariffen mogen npt het Tefia-
ment dat booz haer gepaffect wort / geen
boozdeel trecken.

Vrag. Welcke goederen magh men by
Uyterfte-willen niet wech maken?

Antw. I. Geen Leen-goederen / fonder
Ottrop ende consent van den Leen-heer.

II. Geen Verbonde ende Fideicom-
miffaire Goederen.

Vrag. Hoe veelderhande Uyterfte-wil-
len zijnder?

Antw. Principalijsk tweederhande :
Tefamenten ende Codicillen / daer onder
fommige mede begripen / Donatie caufa
mortis, ofte / Gifte ter sake des doodts.

Vrag. Wat is een Tefament?

Antw. Daer by pemandt een ander
naer fijn doodt tot Erfgenaem in fijn goet
ftelt / ende daer by beveelt wat hy boozts
naer fijn doodt met fijn Goedts wil gedaen
hebben.

Vrag.

Vrag. Wat is een Codicil ?

Antw. Daer by pement sonder Insti-
tutie van Erffenis / pers aengaende sijne
Goederen / naer sijn doot ordonneert.

Vrag. Wat is Gifte ter sake des doodts ?

Antw. Daer by pement in siechte ofce
in perijckel zijnde / een ander pers maect
ende geeft / onder soodanige conditie / dat
het selve sal plaets hebben ende hoor gege-
ben blijven / indic den Maecter van die
sijne siechte komt te sterben / ende anders
niet ; ende moet in sulcken geballe soo
wanneer hy van de siechte opstaet / oft het
perijckel ontkomt / het gegeven wederom
gegeven / ende het gemaecte hoor onge-
maect gehouden werden .

Vrag. Hoedanigh moet een Testament
ingesteld werden , ende wat staet daer in aen
te merken ?

Antw. In een Testament staen byson-
derlijck aen te merken verschepte leden
ende deelen : als /

• Eerst ; De Voor-reden ende Inlep-
dinge .

Vrag. Hoe moet die gestelt werden ?

Antw. I. Werdt by d'een en d'ander
verscheptelijck ingestelt ; doch is daer
inne gebuyckelijck / ende ten deele noorsa-
kelijck / expresse van het Jaer / Maent/
Dagh / ende Urz / van het passeren van
het selve .

II. Per-

II. Perfecte extensie van den Naem / Coenaem / ende qualiteyt van den Testateur / met expresse dat de selve hem / of ten minsten de Betuppen wel bekent is .

III. De aenradende oorzake van de makinge / als is / de swackheyt ende sterffelijckheyt des menschen , de sekerheyt des doodts , ende d'onsekerheyt van de tijdt ende uyre van dien .

IV. Verklarende dat de selve makinge geschiet uyt des Testateurs vry gemoede ende onbedwongen wille , sonder opmakinge of misleydinge van yemant .

V. Recommandatie van hare onsterfelijkhe Zielen in de barmherdige handen Godes Almachtigh / ende hunne Lichamen aen hunne Erfgenenamen tot een eerlijcke Begraeffnisse .

VI. Weder-roepinge / of Confirmatie van alle voorgaende Testamenten of Codicillen .

Vrag. Hoedanigh moet de revocatie van alle voorgaende Testamenten werden gedaen ?

Antw. Generalijcken of Specialijcken .

Vrag. Welcke moeten specialijck gerevoctert ende weder-roepen werden ?

Antw. Alle Testamenten de welke onweder-roepelijck ende met de Clausule

derogatoir waren ingestelt. Item/ Pubwe-
lijche Boorzwaerden tusschen Man ende
Wrouw gemaecht / de welke met gene-
rale Clausule van weder-roepinghe van
alle boozgaende Testamenten / Codicil-
len/ &c. niet verstaen werden weder-roe-
pen te zyn. Siet Rooms-hollandts-recht,
het 3. Boeck, het 3. Deel, cap. 2. num. 16.

Wrag. Mogen de Testamenten niet gere-
voceert ende weder-roepen werden sonder
op nieuws te disponeren?

Antw. Ja; doch niet anders als by
formeele Verklaringe vooz Notaris en
Getuygen. Siet Rooms-hollandts-recht,
het 3. Boeck, het 3. Deel, cap. 2. num. 16.

Wrag. Wat is het tweede lidt van een
Testament?

Antw. De stellinghe van de Legaten
ende makingen / de welke ozzentlijck
achter den anderen werden gestelt.

Wrag. Wat is daer in aen te mercken?

Antw. Verbodt van de Falcidia portie,
aldus: Alle welcke Legaten hy wil ende
begeert dat vry ende sonder eenige afstreck
van Falcidie portie, ofte andere defalcation
in Rechten bekent, aen de voornoemde
Legatariffen ende elcks van hun by sijne Erf-
genamen sullen werden voldaan ende uyt-
gereyckt.

Wrag. Wat is het derde Lidt van een
Testament?

Antw.

Antw. **Institutie van Erffnisse.**

Vrag. Hoe geschiedt de Institutie van Erffnisse?

Antw. Enchel met een Lidt / ofte met berder Leben by Substitutie, een oft meer / by of verbonden.

Vrag. Hoe geschiedt simpele Institutie?

Antw. Aldus: Verklaren tot sijne of hare algeheel ende universele Erfgenaem, of Erfgenamen, te stellen, noemen, ende institueren N.N. in alle soodanige Goederen als hy of sy met 'er doot ontruymen ende achter laten sal, of sullen, niet uytgesondert, omme daer mede gedaen en gehandelt te werden als met vry eygen goet.

Vrag. Wat staet daer in aen te mercken?

Antw. Of den Testateur Ouders ofte Kinderen heeft die hy niet in 't geheel voor by gaen kan / ofte ont-erven magh / dat in sulchen geballe de selve werden geïnstituert in hare Legitime portie, het welck in de Kinderen die hier of minder in getal zijn / het derdendeel; ende in by of meer / de helft is van het geen dat sy andersines souden hebben ge-erft; maer in de Ouders altijd het derdendeel; waer inne of in soo veel sy by ende sonder eenige last of beswaernisse moeten werden geïnstituert / 't en ware dat 'er wettelijke redenen waren om dewelcke sy mochten werden

den ont-erst / dewelcke souden moeten
worden uptgedrucht. Waer van hier vooz.

Wrag. Hoe geschiedt Substitutie?

Antw. Aldus: Ende by voor-overlijden
van N. voor hem Testateur, indien hy geen
Erfgenaem wesen en wil, verklaerde hy in sijn
plaetse tot sijn Erfgenaem te substitueren N.

Wrag. Magh men oock sijn jonge Kinde-
ren, die noch geen Testamenten mogen ma-
ken, indien sy voor haer Jaren quamen te
overlijden, eenige Erfgenamen substitueren,
dat men noemt pupillare Substitutie?

Antw. Niet verder als het gunt buy-
ten de Legitime portie haer soude opho-
men / welke Legitime portie noodtsake-
lijck soude moeten komen op de naeste
Wunden van de jonge Kinderen / **Brot.**
Inleyd. lib. 1. cap. 6. num. 8. & lib. 2. cap.
19. in fine.

Wrag. Of de selve Legitime, in sulcken
cas, der jonge Kinderen naeste Vrunden met
geen middel by Testament van de Vader kan
worden ontrocken?

Antw. Ja: **Aldus** / Indien dat de
Vader sijn kindt alleenlijck institueert in
de simpelste Legitime portie, behoudelijck
dat: Indien hy te vreden is dat in cas hy voor
sijn Jaren komt te steruen, sijn ge-
de Goederen sulken gaen aen N. verklaert hy hem
voor sijn eenige algeheel. Erfgenaem in al-
le

le sijn Goederen te stellen; onder de boozs. conditte / waer van sijn voornoemde Kinde of des sels Vooghten binien drie maenden naer sijn overlijden, verklaringe ende cleefte sullen moeten doen.

Drag. Hoe geschiedt verbonden Erffnisse, ofte *Fideicommissis*?

Antw. Op veelberley manieren / het is dat yemant alleenlijck de Erfstochte van seker Goeds werc gewaecht / sijn leven langh / ende aen een ander den Epgendon / of dat hy werde belast sijn Erffnisse binien sekeren tijdt / of naer sijn doot / aen een ander over te laten gaen / het welck eens / twee / ende tot meermalen van d'een Persoon tot de ander magh geschieden.

Drag. Wat staet daer in aan te mercken?

Antw. Het verbodt van de Trebellianique portie daer van af te recken / het welck andersints de fideicommissaire Erfgenaem toekomt. Waer van hier booz.

Drag. Magh men de Trebellianique portie altijd ende in alle Personen verbieden?

Antw. Ja / uytgefondert kinderen van de eerste Lidt.

Drag. Wat is het vierde Lidt van een Testament?

Antw. Remissie van het stellen van cautte / leveren van Inventaris / of diergelijcke bemessenissen.

Vrag. Of ende hoe verre foodanige Remissie, by den Testateur gedaen, plaets heeft?

Antw. Indien daer by niemant en waere geïnteresseert / soude de selve standt grijpen; maer soo verre pemant wijs te allegeren / ende sien te wijsen dat hy daer dooz soude kunnen werden verhozt ende geïnteresseert / soude des niet tegenstaende tot cautie ende leveringe van den Staat ende Inventaris gedwongen kunnen werden.

Vrag. Wat is de ordinairis Clause van Fideicommiss?

Antw. Dese: Ende by overlijden van een van sijne Testateurs Kinderen, sonder blickende geboorte naer te laten, wil ende begeert hy dat des selfs Kindts portie, sonder eenige afstreck van Trebellianique portie, sal gaen van het eene Kindt op het ander, tot het laetste van dien toe; ende het laetste mede sonder Kinderen deser werelt komende te overlijden, wil ende begeert hy, dat sijne goederen sullen gaen ende blijven aen die zijde daer die van daen gekomen zijn, ende sulcx aen den bloede van hem Testateur, sonder dat hy wil dat de selve Goederen upt sijn Geslachte komen te verbrzenden / &c. ende diergelijche.

Vrag. Hoe verre streckt die Clause, sullen gaen en blijven aen die zijde daer die van daen gekomen zijn.

Antw.

Antw. Indien de Clausule foo gene-
rael is dat men daer upt de intentie van
den Testateur niet en kan sien hoe lang dat
het selve soude duypen / soo wert het selve
gereekent tot den vierden graedt inclusif.
Siet Rooms-holl.-recht, lib. 3. het 3. Deel,
cap. 3. num. 8.

Vrag. Wat is het vijfde Lidt van een
Testament?

Antw. De clausule Reservatoir ende
Derogatoir.

Vrag. Wat is de Clausule Reservatoir?

Antw. Daer by den Testateur de macht
behoudt om t'allen tijden / onder sijn hant/
ofte andersints / simpelich sijn Apterste-
wille in 't geheel ofte deel te veranderen/
vermeerderen of verminderen / aldus:
Voorts verklaerde hy Testateur, aen hem te
behouden de macht omme dese jegenwoor-
dige dispositie te mogen veranderen, ver-
meerderen, of verminderen; daer by, ende
af te doen, ende alsulcke Legaten aen yemant
te maken als hy te rade werden sal, het zy on-
der sijne particuliere Hant-teyckeninge, ofte
by sijne simpele verklaringe voor twee ofte
meer geloofwaardige Getuygen, ofte hoeda-
nigh daer van soude mogen blijcken, willen-
de ende begeerende dat het selve van sooda-
nige kracht ende effect sal werden gehouden,
als of het hier inne van woorde tot woorde
uytgedrukt stont,

Vrag. Hoe verre heeft foodanige veranderinge plaets?

Antw. Alleen aengaende de Legaten ende miuder gedeelten van het Testament/maer soude daer by niemant sijn Erffentis=se benomen mogen worden / het welck met volkomen solemnnstept moet geschieden.

Vrag. Wat is de Clausule *Derogatoir*?

Antw. Daer by dat permant ontwe=roepelijck wil ende ozdonneert / dat alle het gunt by na die tijdt soude maken / van geender waerde soude zyn / ende niet be=staen en sal mogen.

Vrag. Of yemandt daer door sich selven kan verbinden om op geenderley wijze een ander Testament te mogen maken?

Antw. Neen: maer dient alleen daer toe / dat yemandt / upt byesse van misse=dinge of dwang / om anders te dispone=ren als sijn wille was / dooz foodantige sti=pulatie te wege bzengt / dat het gene by in het toekomende mochte disponeren / geen kracht en kan hebben / 't en 3p daer inne foodantige dispositie uptdrukelijck ende in specie waerde gereboceert / Rooms-hollantsrecht, het 3. Boeck, het 3. Deel, cap. 2. aum. 16.

Vrag. Of daer inne op een ander manier kan werden voorsien.

Antw.

Antw. Ja / namentlijk / dat geene Testamenten na desen te maken / sullen beſtaen / 't en waer de ſelbe inhielden rebo-
 carie ende te niet-doeninge van het booz-
 gaende / met expreſſe byboeginge van ſeke-
 re woorden ofte letteren / daer toe in het
 boozgaende Testament geſtelt.

Wrag. Wat is het ſelte Lidt van een Testa-
 ment ?

Antw. Sommige ſtellen booz het vijf-
 de Lidt van een Testament / de Poena, en-
 de verbeurte tegens die gene die de wille
 van den Teſtateur in alles niet naer en ko-
 men nochte achtervolgen / ofte met haer
 gemaecte te byden zijn ; doch het ſelbe en
 belet niemandt die anders verhoort is / ofte
 Recht heeft / tegens de wille van den
 Overleden ſijn Recht te gebruiken / ende
 ſoude de Poena ende verbeurte tegens de
 ſodanige geen plaets hebben. Siet Rooms-
 hollants-recht, het 3. Boeck, het 3. Deel,
 cap. 3. num. 14.

Wrag. Of den Teſtateur door geen ander
 middel kan werden verſekert, dat ſijn wille in
 alles ſal achtervolght werden ?

Antw. Ja / namentlijk / dat hy ſijn
 Erfgenaem de keure by electie geeft / of
 hy met pet wepnighs ſal moeten te by-
 den zijn / dan of hy ſoo veel meer ſal genie-
 ten / indien hy dit of dat doet / of op deſe

of gene conditie / waer van hy blianen sekeren tijdt naer het overlijden van den Testateur / verklaringe sal moeten doen: by exempel / Ick instituere mijn Kindt in sijn simpele legitime portie; doch indien hy te vreden is, dat, in cas hy voor sijn mondige dagen komt te sterven, mijn Goedt sal gaen aen N. N. soo instituere iek hem tot mijn eenige ende algeheelen Erfgenaem in alle mijne Goederen, &c. ende diergelycke.

Vrag. Wat is het sevenste Lidt van een Testament?

Antw. Het stellen van Dooghten over sijn Minder-jarige Kinderen / ofte andere Onmondige / ofte toeficht behoevende Erfgenamen.

Vrag. Wat staet daer in aen te mercken?

Antw. Dat men booz eerst ende booz al van de regeeringe / bewindt ende vorder bemoepnisse van den Boedel Excuseert / ende upt-slypt de Wees-kamer / ofte Gerechten die daer over eenigh Opper-gesagh soude competeren / ende daer benefens een of meer bequame Personen tot Dooghten over de selve werden gestelt / met macht / omme by overlijden ofte ongeligentheyt van d'een op d'ander / by de oberige een ander in des overledens plaetse te surrogeren.

II. Dat de Dooghten macht gegeven wert

Antw. Ja / namentlyck / dat gene Testamenten na desen te maken / sullen bestaen / 't en waer de selve inhielden rebo-
 ratie ende te niet-doeninge van het booz-
 gaende / met expresse byboeginge van seke-
 re woorden ofte letteren / daer toe in het
 boozgaende Testament gestelt.

Wrag. Wat is het seste Lidt van een Testa-
 ment ?

Antw. Sommige stellen booz het vijf-
 de Lidt van een Testament / de Poena, en-
 de verbeurte tegens die gene die de wille
 van den Testateur in alles niet naer en ko-
 men nochte achtervolgen / ofte met haer
 gemaecte te byden zijn ; doch het selve en
 belet niemant die anders verhoort is / ofte
 Recht heeft / tegens de wille van den
 Overleden sijn Recht te gebuycken / ende
 soude de Poena ende verbeurte tegens de
 sodanige geen plaets hebben. Siet Rooms-
 hollants-recht, het 3. Boeck, het 3. Deel,
 cap. 3. num. 14.

Wrag. Of den Testateur door geen ander
 middel kan werden verssekert, dat sijn wille in
 alles sal achtervolght werden ?

Antw. Ja / namentlyck / dat hy sijn
 Erfgenaem de keure by electie geeft / of
 hy met pet wepnighs sal moeten te by-
 den zijn / dan of hy soo veel meer sal genie-
 ten / indien hy dit of dat doet / of op dese
 of

of gene conditie / waer van hy bfinen sekeren tijdt naer het overlijden van den Testateur / verklaringe sal moeten doen: by exempel / Ick instituere mijn Kindt in sijn simpele legitime portie; doch indien hy te vreden is, dat, in cas hy voor sijn mondige dagen komt te sterven, mijn Goedt sal gaen aen N. N. soo instituere iek hem tot mijn eenige ende algeheelen Erfgenaem in alle mijne Goederen, &c. ende diergelycke.

Vrag. Wat is het sevenste Lidt van een Testament?

Antw. Het stellen van Dooghden over sijn Minder-jartige kinderen / ofte andere Onmondige / ofte toeficht behoevende Erfgenamen.

Vrag. Wat staet daer in aen te mercken?

Antw. Dat men booz eerst ende booz al van de regeeringe / bewindt ende vorder bemoepenisse van den Boedel Excuseert / ende upt-sluyp de Wees-kamer / ofte Berechten die daer over eenigh Opper-gesagh soude competeren / ende daer benefens een of meer bequame Personen tot Dooghden over de selve werden gestelt / met macht / omme by overlijden ofte ongelogentheyt van d'een op d'ander / by de oberige een ander in des overledens plaetse te surrogeren.

II. Dat de Dooghden macht gegeven wert

wert om betreffens andere oock de vaste goederen der Weesen te mogen verkoo- pen / verbzeemden / belasten / ende doots / &c.

Ende staet desen aengaende sonderling te letten / dat wanneer twee Echte Luyden te samen testament maken / de Wees- kanker opt- slupten / ende de langst- leben- de tot Voogt laten ende stellen / mer mach- ontyperhant neffens hem te adsumeren / de langst- lebende / het 3^e in den selven Te- stamente / ofte naderhant / mede- Voogt / oft Vooghden moet nomineren / of soude- ndet het geboelen van sommige Wees- kankeren / den Boedel voogt de heft aen de Wees- kanker komen te verballen / het welke / al- hoewel by andere soo niet ver- staet bli wert / echter geraden is het selve op soodanige wyse voogt te komen.

¶ **Voogt.** Wat is het laetste Lidt van een Testament?

¶ **Antw.** De Conclusie ende Clausule Codicillair.

¶ **Voogt.** Hoe geschiedt de Clausule Codicillair?

¶ **Antw.** Als by: Het welck by ver- klarde alsoo te wesen sijn Testament ende Apterste- wille / begeerende dat het selve alsoo achtervolght sal werden / het 3^e als Testament / Codicille / Gifte ter

„ sake des doodts / of andere makinge /
 „ ofte op soodantge wijze als het naer Ca-
 „ stume van de Landen alderbest plaetse
 „ grijpen sal mogen / niet jegenstaende ee-
 „ nige defecten oft omissien / &c.

Vrag. Wat kracht heeft de selve?

Antw. Dat indien alle de Requisiten tot een Testament daer inne niet en waren onderhouden / dat het echter sal bestaen als een Codicille / ende soo voort / so nochtans / dat de Requisiten / tot een Codicille ofte andere makingen noodig / daer inne achtervolght zijn.

Vrag. Wat is een besloten Testament?

Antw. Is een Testament by de handt van den Testateur selfs geschreven / ofte dooz een ander doen schrijven / ende by hem onderteykent / op dat het secreet soude blijven gesloten ende toegezegelt.

Vrag. Hoedanigh werden de selve bekrachticht?

Antw. Deselbe moeten alsoo gezegelt ende gesloten by den Testateur gelievert werden in handen van een Notaris / in de tegenwoordigheyt van twee Betuygen / met verklaringe / dat al het gunt in het selve gesloten ende toegezegelt papier by den Comparant selfs geschreven of doen schrijven ende geteykent is / is sijn Testament ende Apterste-wille / versoeckende /

kende / dat daer van by den Notaris ende
 Getuygen Acte gemaecht ende hemisse
 gedragen magh worden. Waer op by den
 Notaris op den rugge van het selve toge-
 sloten ende gezegelt papier soodanige Acte
 wert gestelt / by hem / den Notaris ende
 Getuygen onderteykent ; ende daer by
 gedaen soodanige Clausele als tot de Con-
 firmatie van een Testament verseyft
 wert ; als is / de Clausele Codicillaire
 ofte andere. Ende wert het selve dick-
 wils / tot meerder sekerheyt / met des
 Notaris eegen Zegel naerder verzegelt
 ende bebesticht / ende alsoo den Testateur
 wederom ter hant gestelt .

Vrag. Of den Notaris van soodanige
 Acten oock Register ende Protocol moett
 houden?

Antw. Ja/soo wel als van alle andere.

Vrag. Aengesien men daer uyt den wille
 van den Testateur niet en kan besluyten , waer
 toe dient de selve?

Antw. Om daer upt aen te wijzen dat
 'er soodanigh Testament is geweest / alsoe
 den Erfgenaem te dwingen omhisselve
 te voorschijn te brengen / soo hy daer van
 weet / soo niet / hem niet rede te stippen /
 ende daer mede hoop te kinnen dat het sel-
 ve niet en wort verduyfvert / gelijck als
 wel dickwils geschiet ; Daer toe wel hee

sekerste is / soodanigh Testament te laten in de bewaringe van den Notaris / met last om 't selve te voorschijn te brengen / ende daer van in de Acte mentie gemaecht werde / ofte andersints onder die gene die daer eenigh voordeel upt te verwachten heeft.

Wrag. Hoedanigh moeten soodanige Testamenten naer doode van den Testateur geopent werden?

Antw. Wederom op gelijcke maniere als deselve zijn gesloten geweest ende bekrachticht: namentlijck; Dat het selve vooz een Notaris ende twee Getuygen werde ge-exhibeert / dewelcke verklaren soodanigh gesloten ende gezegelt papier / met soodanigen Acte bevesticht / haer verthoont te zijn / gaef ende ongeschent / ende 't selve op het verzoek van de Wunden van den Overleden / ende in hare tegenwoordigheyt geopent / de Zegelen los gemaecht / ende haer voozgelesen te zijn; ende waert daer van mede een Acte by den Notaris ende Getuygen gepasseert ende geteekent / daer inne verhael gemaecht wort / niet alleen dat soodanigh toegeze-gelt papier / ongeschent / &c. is verthoont: maer daer beneffens verhaelt wort den inhoudt van het gunt daer inne geschreben behouden is van woort tot woort / op dat nader =

III. Deel. der Notarissen. Cap. 19. 137
naderhant daer by / mochte afgedaen en
werde.

C A P. XIX.

Van Gifte ter sake des doots, ofte
onder den Levenden.

Vraag: Wat is een Gifte ter sake des
doots? of *Donatio causa mortis*?

Antw. Daer by pement / in siechte ofte
in perijckel zijnde / een ander iets maecht
ofte geeft / onder conditie / dat het sal ge-
geven blijven indien hy in dat perijckel of-
te van die siechte komt te overlijden; maer
indien hy 't perijckel ontkomt / ofte van
die siechte niet en komt te sterben / dat het
gegeven wederom gegeven / en het ge-
maechte booz ongemaecht gehouden moet
worden; §. 1. Inst. de Donationib. lib. 1. &
lib. 42. §. ult. de Mortis causa donationib.

Vraag. Hoedanigh werden deselve in-
gesteld.

Antw. Op maniere van Codicille en
de Legaet / arg. d. §. 1. Instit. de Donat.

Vraag. Wat is daer in 't bysonder in aen te
mercken?

Antw. Niet anders als dat verhael
gemaecht wort van de siechte ende het to-
komende perijckel van den Testateur / als
zijnde de oorzach van de Gifte / bodts
expressie van de Gifte / ende dat de selve

geschiedt by **Titel van Donatie causa mortis**, ofte **Gifte ter sake des doots**, ende **hoorts** geclausuleert; Dat hy verklaert het selve alsoo te wesen syne **Upterste-wille** / 't zy als **Codicille** / **Gifte ter sake des doots** / etc.

Wrag. Wat is **Donatie** ofte **Gifte** onder den **Levenden**?

Antw. Een **simpele Gifte** van eenigh **goedt** of **gelt** dat men **permant** / om syne **berdiensken** ofte **andere goede insichten** / bereert ende **schenckt**.

Wrag. Of deselve oock voor **Notaris** ende **Getuygen** moeten **gepasseert** werden?

Antw. Neen / 't en ware een **simpele Gifte** / **sonder uptgedruchte oorzaak** ofte **conditie** / **meerder waert was als byf** **hondert Ducaten** aan **gelt** / **de welcke** / om de **suspctie** van **bedroggh** **wech** te **nemen** / niet en magh **bestaan** / als **Wettelijck** ende **hoor** een **Notaris** ende **three Getuygen** **gepasseert**. **Siet Rooms-Hollants-Recht**, **lib. 4. het 2. Doel**, **cap. 1. num. 7.**

Wrag. Of tot een **Gifte** ter sake des **doots**, of onder den **Levenden**, **vereycht** wert, dat die **gene** **dich** het **gegeven** wert, mede voor den **Notaris** ende **Getuygen** **verschijnen**, ende **verklaren** de **Gifte** **aan** te **nemen**?

Antw. Neen / **maer** de **aenteminge** ende **acceptatie** van **altijt** ende **metter daer**
ge

geschieden / arg. §. 2. Inst. de Donationibus, vers. perficiuntur. Ten ware de Gifte geschiede om eenige lastige oorzake ofte conditio die den Aennemer moeste uptboeren.

Vrag. Wat wert verder in het instellen van een Instrument van een Gifte vereyscht?

Antw. Dat de Gifte onweder roepelijck geschiede / onder renunciatie van alle Placcaten ende Ordonnantien den Giften eenighsints prejudiciabel / etc. om dat naer scherphert van Rechten toegelaten wert om verschepde oorzaken de Giften te wederoepen / ende daer van berouwt te hebben.

C A P. X X.

Van den Eedt der Notarissen.

Vrag. Wat is den Eedt der Notarissen ende wat heeft de selve in?

Antw. De selve bestaet in dese naerbolgende Artijckelen:

I. Ich sweere dat ich getrouwt wesen sal de Hooge Overhept / ende Graeflijckhept van Hollandt / Zeelandt / Dylelant / ende de Heeren Staten van dien.

II. Dat ich my eerlijck dragen sal in t' Officie des Notarijtschaps / ende dat getrouwelijck exerceren.

III. Dat ich niet staen en sal ober eenige Contracten die ich weet ofte waerschen-

schijflich p̄sumere te wesen fraudulens/
simulaet / usurair / ofte anders naer rech-
ten verboden.

IV. Dat ick niet staen en sal ober *Te-
stamenten / ofte andere Contracten / daer
inne eenige onroerende Goederen / Erben /
ofte onlosbare Renten / getransporeert
ofte gemaecht sullen werden / eenige gee-
telijcke Collegien ofte Plaetsen / contra-
rie de Placcaten van den Lande.*

V. Dat ick niet staen en sal ober *Testa-
menten daer inne soude geschieden erhe-
redatie / dan niet expresse van saccken /
ende in p̄sentie ten minsten van twee
Schepenen / als Getupgen.*

VI. Dat ick van alles 't gunt booz in
geschiet ende gepasseert sal werden / beug-
delijck Register ende Protocol houden sal.

VII. Dat ick geene *Obligatiën ofte
Verbandt-Byeiben maken sal sub p̄oris
Camerae: Dat is: Onder bedwangh van
het Geestelijcke Hof, op peyne van excom-
municatie, van dubbelt gewin, onder belof-
ten met solemnelen Eede gesterckt, ende
diergelijcke ongeoorloofde Clausulen in ou-
de tijden gebruyckt.*

VIII. Dat ick in alle mijne *Instru-
menten stellen sal Annos Imperii, sonder in
de selve te stellen de Jaren der Pausen.*

IX. Dat ick niet en sal passeren eenige
Obl-

Obligatien / Geloften / of Contracten / Testamenten / ofte Apterste-willen van Persoonen in onbekent / 't en zo dat de Getuppen in de Instrumenten / Lupden van eeren ende waerdig van gelosbe / in bekent zijn / ende dat sy getuppen affirmeren dat de Persoonen sulcx zijn als sy hier baptiseren ende noemen / ende 't selve te verklaren in mijne Instrumenten / volgende 't Placcaet van den Jare 1540.

X. Dat ick in mijne Instrumenten insereren sal de plaetse ende woonstede van de Persoonen die eenige Acten booz in passeren sullen.

XI. Dat ick den Contractanten / Testanté / ofte eenige andere Acten passerende ter presentie van de getuppen / de booz Acten ende Instrumenten booz-lesen sal / ende dat in sulcken Cale dat de Contractanten 't selve sullen mogen verstaen.

XII. Dat ick de Clause / & caetera : in de Instrumenten gestelt / den Contractanten interpreteren ende bedupden sal / sulcx dat sy lupden het effect van dien mogen verstaen / ende 't selve in de grossen der selver Instrumenten extenderen en in 't lange updrucken / op dat 'er geen dupsterept wpt en rijse.

XIII. Dat ick oock naer sal komen ende onderhouden het Placcaet / by de Ed:
Mag:

Hoog: Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt / in den Jare 1624. gemanereert / nopende de Goederen die by Testamenten / Codicillen / Publijckse Boorzwaarden ofte andere Contracten gemaecht sullen zijn ofte werden / subject restitutie.

XIV. Van gelijcken het Placcaet by de boorz. Heeren Staten / in den selven Jare gemanereert op 't stuck van 't kleyn Zegel / midtsgaders de naerder O'donnantie op 't collecteren van dien.

XV. Ende boorz. alles te doen / dat een getrou en legael Notaris schuldigh is ende behoort te doen.

Doch hier van zijn het 8. en 't 13. Art. in ongebruyck / booz. soo veel / dat men als nu de Jaren telt na de Gebourte Jesu Christi af te tellen / ende de Publijcke Registratie van de Testamenten daer inne verbonden of Fideicommissaire Erfnisse gestelt is / in geen gebruyck en is gebracht.

R E

R E G I S T E R

Van de Deelen ende Capittelen.

HET EERSTE DEEL,

*Handelende van de Natuÿr ende Eygenschap
van alderhande Contracten.*

CAP. I.	An. bet. Notaris Ampt ende Office.	pag. 1
II.	Van Contracten of Handelingen in ge- meen.	4
III.	Van Pandt ende Hypothecq.	8
IV.	Van Bewaer-gevingh.	14
V.	Van Verbruyck-leen.	15
VI.	Van Bruyck-leen.	16
VII.	Van Koop.	17
VIII.	Van Huÿr.	20
IX.	Van Maetschap ende Gemeenschap.	21
X.	Van Trouw ende Huwelijck.	22
XI.	Van Vooghdye ende Vooghden.	24
XII.	Van Last-gevingh.	27
XIII.	Van Mede-schuldt ende Borghtochte.	28

HET TWEEDE DEEL.

Handelende van erffenissen ende Besterffenissen.

CAP. I.	Van Erfenisse by tyerste-wille.	30
II.	Van Institutie, legitime ende falctie portie.	32
III.	Van Substitutie.	37
IV.	Van verbonden ende Fideicommissaire Erf- fenisse, Lijftochte, ende Trebellianique portie.	39
V.	Van Successie ab intestato, dat is, Versterf- recht.	42

HET

HET DERDE DEEL.

Handelende van het passeren van alderhande Instrumenten.

CAP. I.	Van het passeren van Instrumenten in 't generael.	72
II.	Van Contracten ende Acten onder den Levenden in 't generael.	55
III.	Van Koophandel ende Koop-voorwaarden van Onroerende goederen.	64
IV.	Van Transporten ende Cefsen.	69
V.	Van Hypothecatiën en Bezeggheden.	71
VI.	Van Contract van Huyl, ende Huyl-cedullen.	78
VII.	Van Obligatiën.	80
VIII.	Van Borghtochte.	84
IX.	Van Procuratiën.	87
X.	Van Attestatiën.	89
XI.	Van Contracten van Maetschap, ofte Vennootschap, Gemènschaps deylinge, Gewins, Hylkoop, ende Huwelyckc Voorwaarden.	90
XII.	Van Transactie ende Gompromis.	97
XIII.	Van Contracten van Bevrachtinge ofte Certe partije.	100
XIV.	Van Polieën, of brieven van Affectantie.	105
XV.	Van Bodemertje-Brieven.	112
XVI.	Van Water, of Bijn-brieven.	116
XVII.	Van Wissel brieven, Insinuatierende Proceffen.	118
XVIII.	Van Testamenten ende Oodicillen.	127
XIX.	Van Giften sake des doots, ofte onder den Levenden.	137
XX.	Vanden Eedt der Notarissen.	139

F I N I S.

W O O R D E N - B O E C K ,

Daer inne

Allerhande Konst- ende Ba-
staert-woorden, tot de Practijque
des Notarischaps en andere Rechts-
oeffeninge behoorende, uyt HUG
DE GROOT, HOOFT, HUYGENS,
VONDEL, ende andere, soo oude als
nieuwe Tael-schriften, op 't Nauw-
keurighste werden vertaelt, ende met
alle andere woorden-boecken verge-
leecken, het ondienstige achtergela-
ten, ende het gebreeckige vervult.

Doo

Mr. SIMON VAN LEEUVEN, Adt.

TOT DORDRECHT,

Gedruckt by Symon Onder de Linde.
Boeck-drucker by de Dirsch-marcht.

MEMORANDUM

1. The purpose of this memorandum is to provide a summary of the findings of the investigation conducted by the Committee on the activities of the [redacted] in the [redacted] area.

2. The investigation was conducted from [redacted] to [redacted] and involved a review of [redacted] records, interviews with [redacted] personnel, and a search of [redacted] files.

3. The results of the investigation indicate that [redacted] has been engaged in [redacted] activities in the [redacted] area since [redacted].

4. It is recommended that [redacted] be [redacted] and that [redacted] be [redacted] to prevent further [redacted] activities.

Very truly yours,
[redacted]

[redacted]

[redacted]

WOORDEN-BOECK.

A B.

- Bandonneren, overgeven /
 verlaten / opgeven / laten
 baren.
 Abbreviatio, af-kortinge /
 verkortinge.
 Abbreviëren, verkorten.
 Abbreviature, verkortfel.
 Abdiceren, ontzeggen / af-zeggen.
 Abduceren, af-leiden / af-boeren.
 Abductie, afvoeringe / aflepdinge.
 Aberreren, afdwalen / verdoolen.
 Abhorreren, af-schrikken / een tegenhepdt
 ergens in hebben.
 Abigeren, wech-jagen / wech drijven.
 Ab intestato, dooz versterf.
 Abjiciëren, wechwerpen / verwerpen.
 Abjeet, herwoopen.
 Abjeetie, herwoeping.
 Ablatie, ontneming / wechneming.
 Abligatio, af-zending.
 Ablegeren, wech-zenden / wech stieren.
 Abluëren, afwasschen / reynigen.
 Abnuëren, afwencken / ontzeggen / wep-
 geren.
 Aboleren, verdelgen / vernietigen / te niet
 doen / afwisschen / uytwisschen.
 Abolitio-

Abolitie-brieven, daer by sekere misdædt/
die ontbetende of onnoosel geschiedt/
quijt-gescholden ende vergeben wert/
gelijck of die noyt begaen en was / ende
gelijck als uytgewischt.

Abominabel, groutwelyck / pffelijck.

Abominatie, gruwel / afschzick / ver-
foepingh.

Abomineren, verfoepen / afschzicken.

Abondant, siet Abundant.

Aborderen, aenranden / aen boort leggen.

Abortieren, misballen / misdragen.

Abortif, misdzacht / misval.

Abreptie, wech-rucking / afrucking.

Abripiëren, wech-rucken / ontrucken.

Abrogatie, te niet doeninge.

Abrogeren, bzeken / te niet doen / afschaf-
fen.

Abrupt, plotselijck / afgezoken.

Abcinderen, afsnijden / afhoutwen.

Abcisie, afsnijding.

Abconderen, wech-dupcken / ontschup-
len.

Absentie, afwesen.

Absent, af zijnde / niet tegenwoordigh.

Absenteren, achterblijven / afzijn.

Absoluyt, onbepaelt / plat uyt / rondt
uyt / na sijn aert.

Absolveren, bolboeren / boltrecken / bzu-
kemen / afdoen / ontslaen.

Abso-

- Abolutie**, afsdoeninge / ontflaginge.
Aborberen, opflocken / verflinden.
Abstiaeren, onthouden / spanen.
Abstinentie, onthoudinge.
Abstract, afgetrocken / afgesondert.
Abstraheren, afstrecken / ontrecken.
Absurd, ongerijndt / kwalijck ten pro-
 pooste gebzacht.
Abundant, overbloedigh.
Abundantie, overbloedt.
Abunderen, overbloedigh zijn.
Abuys, mis-slagh / versinning.
Abuseren, misleiden / versinnen / bergrij-
 pen / bergiffen / bedziagen.
Abuterex, misbzupcken.

A C.

- Academie**, Hooge-school / Landt-school /
Accelereren, spoeden / haesten / verhaesten.
Acceptatie, aennemingh / aenbaerdingh /
 toestemmingh.
Acceptilatie, een mantere van ontflaginge /
 mondelinge quijtscheldinge / quijts-
 cheldinge ter schenck.
Accepteren, tot sijn boozdeel nemen / aen-
 haerden / aennemen.
Accession, een saecke die upt een ander
 spruyp / toevalligh / bpkomende.
Acces, toeganck.
Accident, toeval.
Accidentael, toevalligh.

Ac-

Accijs, tol.

Accijsnaer, Tollenaer.

Accipieren, ontfangen/aenbaerden.

Accipient, die wat ontfanght ofte aenbaert.

Accommodabel, behulpzaam/gerijfich.

Accommoderen, profijtelich of behulpag wesen.

Accomodatie, behulpzaamheyt/gerijf.

Accompagneren, bergeselschappen.

Accorderen, bereenigen / ober-een-komen.

Accord, ober-een-konijste/berdragh.

Accoutrement, toerustingh.

Accoutreren, toestellen/opropen.

Accrementum, aenwasch.

Accresceren, aengroepen/toenemen/aenwasschen.

Accumberen, aensitten/aenleggen.

Accumuleren, op-hoopen/bergaderen.

Accuraat, bondigh / nauwkeurigh / welgeschicht.

Accurreren, toe-loopen.

Accursie, toe-loop.

Accusatie, aenklachte/beschuldigingh.

Accuseren, aenklagen / beschuldigen / betijgen/aentijgen/berloften.

Acquireren, bekomen/berrijgen.

Acquisiteur, bekomer.

Acquisitie, bekominge.

Acqui-

Acquiesceren, sich te vreden houden / berusten / toestaen.

Acte, een gedaen werck / een Bonnisse; item een schristupz / daer inne verhaelt wert het gene partijen / het zy in rechten / ofte daer by staen / hebben gedaen ofte verhaandelt; hem blyck / bescheydt / kennis / kennis-schryft / daer / doening / handeling / bedryf.

Actie, het recht het welck men ergens toe heeft / opspraek / aenspraek / aentael.

Actio bonae fider, opspraek naer bescheidenheyt.

Actio stricti-juris, opspraek naer scherphed.

Actie reel, aentael op eenigh goet.

Actie personeel, opspraek op eenigh persoon tot eenige daet.

Actief, vernuftigh / geestigh / werckeligh.

Actien; inschulden / gerechtigheden.

Active, bedrijveligh.

Actueel, dadeligh / besich / doende / oeffnende.

Adus, een dzebe.

Acut, Acute, scherp / scherpsinnigh.

A D

Adderen, toedoen / byvoegen / aenlappen.

Additie, toedoening / vergadering; steunt een schristupze alsoo genoemt / dienende

tot wederlegginge van partijen: schriftelijke ingezachte middelen / siet Memorien.

Addiceren, toefeggen.

Addictie, toefegginge.

Addictio in diem, is een manier van een hoopmanschap / onder conditien van 't selve binnen sekeren tijdt vooz 't selve geldt wederom te geben.

Adduceren, aenleypden / byleypden.

Adductie, aenleypdinge.

Adequatie, ebenmatiging.

Adequeren, ebenmatigien.

Adexhibendum, om pet te boozschijn te byngen.

Adhereren, aenhangen.

Adherent, aenhanger / aenhangende.

Adhiberen, byhouden / boozbyngen / aenwenden.

Adhibitie, toebzenginge / bybzenginge.

Adhortatie, aenneming / aenporring.

Adhorteren, aenporren / aenmanen.

Adi, heden / van daegh.

Adieren, aenbaerden / aennemen / onderwonden / aenheren.

Aditio hereditatis, aenheringe / aenbaerding / of onderwont van erffenis.

A Dieu, haert hiel / Godt zy met u.

Adigeren, aendrijven / boozstouwen.

Adjiciëren, toewerpen.

Adjectio,

- Adjectie, toewerping / opwerping.**
Adimeren, benemen.
Adimpleren, herbullen.
Adjourneren, daghbaerden.
Adjuncten, bygeboeghde personen.
Adjungeren, byboegen.
Adjudiceren, toewijzen / aenwijzen.
Adjudicatie, toewijfinge / aenwijfinge.
Adjureren, beswoeren.
**Adjusteren, gelijk maken / bereffenen /
 afpassen.**
Adjuveren, helpen.
Adminiculen, behulp-middelen.
Administreren, bedienen / uptboeren.
**Administratie, bedieninge / uptboeringe /
 bekwindt.**
Administrateur, Bekwindt-hebber.
Admireren, verwonderen.
Admirabel, wonderlijk.
Admiratie, verwondering.
Admiraal, Zee-booght.
**Admiraliteyt, Zee-booghtby / Zee-be-
 stuyt.**
**Admitteren, toelaten / toestaen / intoll-
 ligen.**
Admissie, aenneming / toelating.
Admisceren, vermengen / bymengen.
Admixtie, bymenginge / vermenging.
Admoneren, bemanen / aenmanen.
Admonitie, aenmaninge / bemaninge.

Admoveren, aenboeren / aenbzengen.

Adopteren, pemandt booz sijn kindt aennemen.

Adoptie, aenneminghe tot kinderet.

Adoreren, aenbidden.

Adorneren, verciereu / epschicken / op-ropen /

Ad primam, den eersten recht-dagh.

Adresseren, beschicken / toefenden / aenwijsen.

Adres, aenwijsinge.

Adscriberen, toe-eggenen / toeschrijven.

Adscriptie, toeschrijvingh / byschrijvingh.

Adsimuleren, beprisen.

Adstringeren, verbinden / dwingen / persen.

Adstructie, vastmakinge.

Adstrueren, vast maken.

Advancement, bebozderingh.

Advanceren, bozderen.

Advans, boozdeel.

Advenant, ober-een-komste / by gebolgh / by gelijcke.

Advent, toekomste.

Advers, tegenparthye.

Adverseren, tegenstreben / tegenstaen.

Adverteren, waerschouwen / herboztrigen.

Advertiffement, waerschouwinghe / bekendmakinge.

Advertiffement van rechten, een schzistupz
 over alle rechte middelen ende opmerte-
 kin-

- kingen van rechten bygebracht worden.
 Advijs, een goetduncken / aenradinge / be-
 radinge.
 Adviseren, beraden / beslissen / verwittigen /
 kennisse doen.
 Adulatie, pluymstrijckerpe.
 Aduleren, pluymstrijcken / blepen.
 Adulterum, Overspel.
 Adulter, Overspeelder.
 Adultereren, overspel bedrijven.
 Advocat, een Rechts-voorzpaeck.
 Advoceren, toeroepen / voorszpreken / pe-
 mants woort doen.
 Advoyeren, toestemmen / bevestigen / van
 waerden houden / gestant doen.
 Advoy, toestemminge.

A E.

- Aedificatie, bouwinge / stichtinge /
 Aedificie, gebouw / timmeringe.
 Equipage, uptrustinge.
 Equiperen, upt-rusten / upt-reeden.
 Equipollent, gelyck-maachtigh / eben heel
 upwerckende.
 Equiteyt, billijckheyt.
 Equivalent, gelyck-waerdigh.
 Equivaleren, gelyck gelden / eben waer-
 digh zijn.
 Equivocatie, woortspeling / gelycknamig-
 heyt / dubbelsinnigheyt.

- Equum**, recht / billijk.
Estimatie, waerde / waerderinge / schattinge.
Estimeren, waerden / schatten / waerdigh achten.

A F.

- Affairen**, handel / koopmanschap / bekommeringh.
Geaffecteert, gemaecht / opgeproncht / niet natuurlijk.
Affectatie, najagingh / nastaningh / grezigheyt.
Affecteren, be-pheren / beherstigen / najagen.
Affectie, toe-genegentheyt / hartstoght / toeneppingh.
Affectioneren, toeneppen / beminnen.
Geaffectioneert, toegenepgh.
Afficiëren, aendoen.
Affigeren, aenhechten.
Affiniteyt, maeghschap / swagerschap / verwantschap.
Affirmatie, bebestigingh / betuypingh.
Affirmeren, versekeren / bebestigen / betuypen.
Affix, aengehecht.
Affixie, aenhechtinge.
Afflicie, quellinge.
Affligeren, neerslaen / quellen.

Affluëren,

Afflueren, toebloepen/ober-bloepen.

Affluxie, toebloepingh.

Affront, verhoztinge/ beledinge/ hoon/ eer-roobinge.

Affronteren, verhozten/ beledigen/ berongelijcken/ hoonen.

A G.

Agent, Gesant/die voor pemsant pers npt te voeren gestelt is/ Hof-gesant/ Saech-voerder.

Ageren, doen/ verhandelen/ in rechten handelen/ dinghtael voeren.

Aggraveren, bestwaren/ overladen.

Aggreatie, behaginge/ toestemminge.

Aggreeren, behagen/ toestemmen.

Aggredieren, aenballen/ aengaen/ toetreden.

Aggresseren, aenbatten/ aenballen/ inbatten.

Agil, snel/ behendig.

Agitatie, drijvinge/ beroeringe/ aenstotinge.

Agiteren, drijven/ beroueren.

Agnosceren, erkennen.

Agriculture, Landbouwerpe.

A K.

Aket, twist-propoost/ gelepde lage.

A L.

Aliëneren, verbzeemden.

- Aliénatie, herbzendinge.
 Aliénabel, wandelbaer / dat herbzemt
 kan worden.
 Alimentatie, opvoedinge.
 Alimenteren, voeden / de kost geven.
 Allegeren, booztzingen / ofte in rechten
 byzingen / aenwijzen.
 Allegatie, aenwijfinge / byzengingh.
 Alliantie, Bondtgenootfchap.
 Allieren, verbondt maken.
 Aliceren, aenlocken.
 Alodiale-goederen, bye ende onleen-goede-
 ren / byphabe.
 Alloy, muur-stoffe.
 Alluderen, op spelen / het oogh op heb-
 ben.
 Allusie, inficht op iets / anspel.
 Alluvie, aenbloeyfing / aenfpelingh.
 Alteratie, veranderinge.
 Asterceren, lijben / bedingen.
 Altercatie, lijbinge / bedinginge.
 Altereren, veranderen / verwiffelen.
 Alternatijf, verwiffeling / dan d'een om
 d'ander / het een of het ander.

A. M.

- Amanuensis, een Schryver / een Klerck.
 Ambages, ombrengen / omreden.
 Ambassade, befending.
 Ambassadeur, Gefant / Hof-gefant.

Am-

- Ambieren, ergens na trachten / verfoecken / bzyen / begeren.
 Ambigeren, twyffelen.
 Ambiguiteyt, dubbelsinnigheyt / dubbeldupdingh.
 Ambiguus, dubbelsinnigh / twyffelachtigh.
 Ambitie, staetsucht.
 Ambitieux, staetsuchtigh / eergterigh.
 Amende, boete / straffe.
 Amiabel, liefflyck / minsaem.
 Amicabel, bziendelyck.
 Amicable Compositeurs, Goede Maannen / Schepdts-luyden.
 Amice, goeden bzient.
 Amistie, verlies.
 Amonitie, toerusting / oorloghs-gereetschap.
 Amolieren, wech-dryben / updropen / berdelgen.
 Amoreus, verliefd.
 Amortiseren, het goet in een doode hant stellen / dat is onwandelbaer maken.
 Amoveren, weren / wech-doen / wechnemen.
 Ampel, wydt ende breedt / in 't lang.
 Amphibolie, dubbelsinnigheyt.
 Amphibologie, twyffel-reben / twyffel-sin / dubbelsinnigheyt.
 Amphitheatrum, Schouwbutgh / een

ronden Burgij daer het heerlijckij ver-
toont wert.

Amplecteren, omhelsen / ombangen / aen-
nemen / berhiesen.

Ample, breedt / ruim / wijdeluftigh.

Amplieren, verbreedden / vermeerren / upt-
breyden.

Amputatie, besnoepinge / affsnijdinge.

Amputeren, besnoepen / affsnoepen.

A N.

Analogie, ebenredenhepdt.

Analysis, ontbinding / ontknooping.

Anatomic, ontleding.

Anguste, eng / nauw.

Animadverfie, aenmercking.

Animadverteren, waernemen / behertigen /
behoeden / namercken.

Animeren, moedt geben / aenpozen.

Animeus, moedig.

Animositeyt, moedighhepdt.

Annalen, Jaer-boecken / Tijdt-reecke-
ningen.

Annecteren, aenknoopen / aenhechten.

Annex, aengehecht / bygeboeght.

Anniheleren, Annulleren, vernietigen / te
niet doen.

Annotatie, aentepekening.

Annoteren, aentepekenen.

Annusren, toewencken / toeknicken / toe-
staen. Annul-

- Annulatie, vernietiging.
 Annulleren, vernietigen.
 Annunciëren, aenseggen/ verkondigen.
 Anteceren, boozgaen.
 Antecelleren, upmunten/ obeitreffen.
 Antecesseur, Voorzaet / Voorganger.
 Anticipatie, voortkominge booz den ver-
 bal-dagh.
 Anticiperen, voortkomen/ verrassen/ on-
 derscheppen.
 Anvidteren, verbzoegen / den dagh vroeg-
 ger stellen als hy is.
 Antidotael, tegen-gift.
 Antijcq, Antijcks, oudt / ouwertoets /
 swaaks.
 Antipatie, afkeer/ weerfin.
 Antyqueren, afschaffen/ te niet doen.
 Antiquiteyt, oudthept.

A. P.

- Apart, afgefouwert/ afgeschepden.
 Apert, rondt upt/ opentlijck/ klaer.
 Apocha, quitante / quijtschelding-brief-
 hant-schift.
 Apocryph, verborgen/ twijffelachtigh /
 ongeregelt.
 Apologie, verantwoording/ berdediging.
 Apostaat, Afdallige/ Verloochenaer.
 Apostel, Gesant.
 Apostille, op de hant getepkende.

Apostilleren, op de kant aentepthener.

Appaïseren, bezedigen.

Apparentie, schijnbaerheyt.

Apparent, ooghschijnlyck / schijnbaerlyck / mogelijk.

Appellatie, Appel, Beroep / van een lager tot een hooger Rechte; Ende wert onderscheyden van Reformatie, dat by appel gemeenlyck is verbodt van ondertusschen niet te mogen executeren / en de reformatie geen executie beletten kan.

Appelleren, weder-roepen / herkennen / weder-versoeken.

t' Fol appel, qualijck ende te onrechte beroepen.

Appendix, aenhangsel / byboeghsel.

Appetijt, graegheyt / begeerte / treck.

Applauderen, prylen / toejupchen.

Applicatie, toepassing.

Appliceren, toepassen / ten propooste brengen.

Appoincteren, bestemmen / pemandt ergens bescheyden.

Appoinctement, beslechtunge / uyttinge.

Apprehenderen, vasthouden / vangen / vasten.

Apprehensie, vattunge / begrypinge / vastte / hechtenisse.

Approbatie, goetheminge / bestemminge / gestadigh.

Appro-

- Approberen, goedkennem / van waerden
houden / toestaen / gestaden.
Approcheren, naerderen.
Approprieren, toe-eigenen.
Apt, nut / bequaem.
Apud acta, bodas 't gerecht / wettelijck.

A R.

- Arbiters, Schepdts-lipden / Middelaers /
Goede Mannen / Iets-lipden.
Arbitrage, goetduncken / uitspraek.
Arbitrateurs, Breede-makers / Goede
Mannen.
Arbitreren, bemiddelen / uitspreken.
Architect, Bouw-meester.
Architecture, Bouw-konst.
Arguatie, beknibbelingh / twist-propoost.
Argueren, twist-redenen.
Argumentatie, redenkabelinge / gebolgh
van reden.
Argumenteren, redenkabelen.
Argument, bewijs-reden / -hozt begrip /
inhoudt.
Aristocratie, der Bester Regering / Adel-
regeringh.
Arithmetica, Tel-konst / Reken-konst.
Arta, Welckom-gelt / goeds-pemising.
Arrement, Ding-gront / het fundament
daer 't Proces op begoft is / pleyt-er-
ding / pleyt-erff.

Arrementsen van 't *Proces* aenvaerden , in de
saecke voortgaen ende 't *Proces* aenme-
nemen op den grondt daer op het selve
begonnen is. / sich selven. pleyt - erf
stellen.

Arrest, beslagh / beslupt / bekommering /
op pemandts persoon ofte goet ; Item /
het gewijsde ende beslupt van den Rech-
ter.

By *Arrest wijzen*, uytterlijken recht doen /
sonder dat men daer van vorder of hoo-
ger beroepen magh.

Arresteren, vast houden / in versekering
ende bedwang houden / besetten / be-
kommeren / beslaen.

Arripiëren, opvatten / aengrijpen.

Arriveren, aenhomen / aenlanden.

Arrogant, hersemelijch / trots / verme-
ten.

Artijckel, *Tid* / *Hoofst-stick*.

Articuleren, beleden / ontleiden.

Artificie, konst-handel.

Artificieel, konstigh.

A S.

Assayeren, beproeben.

Assayeur, *Munt-proeber* / *Munt-ince-
ster*.

Ascendent, opgaende / opklimmende.

Adspiceren, aenschouwen / aensien.

Ad-

- Aspect**, aenschouwt / gesicht.
Aspireren, natrachten / bejagen.
Aspiratie, toebiasing / aenblasing.
Ascriberen, toeschryben / toe-eygenen.
Ascederen, nabolgen / bejagen.
Ascuratie, versekering / bepligging.
Assentieren, toestemmen / mede houden.
Assequeren, bekomen / verkrifgen / ver-
volgen.
Assequitie, verbolging.
Asserveren, behoeden / bewaren.
Assesseur, bpgbeoeghde / bpsfitter.
Asservereren, versekeren.
Assignatie, aenwijfsing / bewijsing / ober-
wijsing.
Assigneren, op pewaandt bewijsen / ober-
wijsen.
Assimileren, vergelijcken.
Assimuleren, beynsen.
Assisteren, bpsstaen / helpen.
Assistentie, bpsstandt / hulp.
Associëren, verselschappen / met malkan-
deren vereenigen.
Assopiëren, stille / in slaep wiegen / sassen.
Assumeren, bpnemen / aennemen / toene-
men.
Assumtie, bpneming / aenneming / toene-
ming.
Assureren, versekeren.
Assurantie, versekering.

Assura-

Affuradeur, Verseheraer.

Afringeren, pzingen/toepzingen/t'samen
dwingen.

Astrueren, opbouwen / aenbouwen / aen-
timmeren / tot een fundament stellen.

Astructie, bouwingsh / aentimmeringsh /
betweringh.

Astutie, list / schalksheyt / stoutheyt.

Asylum, byz-plaets / schuypl-plaets.

A T.

Atache, aenhechtsel / ende is een schzifte-
lyck consent op 't gene gedaen is / dat
men aen eenige Stucken hangt ofte by
boeght.

Atheist, Godt-bergeter / Godt-verloos-
chener / Godt-berfaker.

Attaqueren, aenranden / aentgrypen.

Attenteren, bezoeben / onderstaen / onder-
winden / ondernemen.

Attentie, toelusteringe.

Attente, met aendacht.

Attentaat, onderwindt / stout bestaen / te-
gens verbodt.

Attenueren, verdunnen / berkleynen.

Atterminatie, verlenginge / uytstel.

Atterouinatie-brieven, zyn Brieven van uyt-
stel / om booz seckeren tijdt van sijn
Schuldenaers niet oerbullen te wer-
den.

Atte-

attestatie, getuygenisse/ verklaringe.
 attesteren, betuygen.
 attexeren, dypboegen/aenhechten.
 attrapperen, betrappen/ achterhalen.
 attribuëren, toeschicken/toeboegen/too-
 epgenen.

A. V.

Avance, winst.
 Avancement, bezordering/behoezering.
 Avanceren, bezorderen/behoezeren.
 Avantage, voordeel.
 Authentijc, bekrachtigt/geloofwaer-
 digh.
 Authentifieren, bekrachtigen/krachtigh-
 maken.
 Aucteur, Dinder/Doer/Schaeckbaer-
 werck/Insteller.
 Authoriseren, machtigh maken/gesagh
 geven.
 Autoriteyt, gesagh/macht/geloofbaer-
 heyt.
 Authorisatie, last/volmacht.
 Audacie, stoutheyt.
 Audientie, schoor.
 Auditeur, toehoorder.
 Auditorium, Schoor-plaets.
 Aufereren, ontdragen/wechvaeren/wech-
 dragen.
 Aufugeren, ontblieden/deurgaen/wech-
 loopen.

Augmen-

Augmenteren, vermeerderen.

Aversie, afkeer.

Avoceren, afstemmen/ ontraden.

Avontuyt, gebal.

Avontuyren, wagen/ bestaen.

Auroor, den Dageraet.

Ausculteren, luysteren/ gehoor geben/ toeluysteren.

Austeriteyt, sturpsheyt/ barsheyt.

Autographum, grontschryft/ eigenschryft/ gront-text.

Auxilie, hulp.

Auxiliëren, helpen/ behulpigh zijn.

Authentijcq/ siet Authentijcq.

A X.

Axioma, een gemachten regel.

B A.

B Agacie, Keps-tuygh/ Gepack.

Baljuw, een Landt-booght / Landt-drost / die over het hals-gerecht ende straffen der misdaden gestelt is.

Balanceren, wegen/ vergelijken.

Balance, Wage/ Weeghschael/ Ebenaar.

Bancqueroetier, Banckbeher / Nchterupt-vaerder.

Banderolle, Blagge/ Daan.

Bandijt, Ballingh / een Htgebannen / Woest-balling.

Baniere,

- Baniere, *Veldt-tepcken/ Baan.*
 Baptiseren, *naem-geven/ doopen/ schijn-geven.*
 Barbaar, *woest/ wildt/ rouw.*
 Baron, *een Dyr-heer/ Baenderheer.*
 Basis, *grondt/ grondt-best.*
 Bastard, *Onrechteligh/ Speelkinder/ Ater-lingh.*

B E.

- Beneficie, *een weldaet/ voordeel/ een probe/ voorrecht.*
 Beneficie *van Inventaris*, *voorrecht van Boedel-beschrijvingh/ het welck mede brengh dat den Erfgenaem niet verder in de schulden des Boedels gehouden is/ als de goederen van den overledent mogen toerepcken.*
 Benedictie, *zegen/ zegening.*
 Benevolentie, *goetwilligheyt.*
 Benigniteyt, *goedertierenheyt/ gulhertigheyt.*
 Besoigne, *een werck/ besigheyt.*
 Besoigneren, *arbeypden/ wercken/ besigh zijn.*
 Bestiael, *het Dee/ beestelijck.*

B I.

- Bibliotheecq, *Boeck-kamer/ Boeck-haas.*
 Bigamus, *die twee Mans of twee Vrouwen te gelijck heeft.*

Bil-

Billion, afgeheurt/ quaet-gelt.

Bitlet, brief/ tedulle.

Bifchop, een Opfiender.

B L.

Blame, naemfchendinge/ eerblick.

Blameren, faem-rooben/ naem-fchenden.

Blandieren, blepen/ liefkosen.

Blasphemeren, lasteren/ achterklappen.

B O.

Bordeet, een Overhups.

Bottelier, Schaf-meester.

Bottellerie, fpijs-kamer.

Bouget, een mael / een lederen fack/ r e p s -
fack.

B R.

Braveren, trotfen.

Brevier, een kort begrip/ een kort inhoudt.

Breviteyt, kortheyt.

Brufque, ftuurs/ bars/ haefstigh.

Brutael, onbefchoft/ beftachtigh.

B U.

Buffet, recht-banch/ recht-tafel.

Bulle, een brief.

C A.

C Abaret, kroechups / Herbergh /
kroegh.

Cabi-

binet, **Geheyn-schat** / **Tuweel-hamer.**
 chet, **Zegel.**
 chetteren, **zegelet.**
 dentie, **nedergangh** / **ondergangh.**
 duc, **neerballigh** / **vergauekelijck** / **bou-**
balligh.
 lamiteyt, **ellendigheyt** / **quellingh** / **te-**
genspoet.
 lant, **Koop-bzient.**
 lculatie, **reekeningh.**
 lculeren, **reekenen** / **overflagh maken.**
 lculus, **legg-penningh** / **reeken-pen-**
ningh.
 lendrier, **Almanach** / **Maent-wijser** /
is oock een korte aenwijfinge tot wat
articulen van de gemaekte schrifstuyze
de obergelepte stucken dienen.
 lengeren, **beklagen** / **oprijgen** / **betichten.**
 lfateren, **lappen** / **verhantselen.**
 lliditeyt, **dooztraptheyt** / **loofheyt.**
 lumnie, **laster** / **lasteringh** / **schantbleck.**
 lumnieren, **lasteren** / **faemrooben.**
 mbium, **wissel** / **wisselingh** / **ruppingh.**
 min, **Oven** / **Schouwwe** / **Schoorztede.**
 mmeract, **Spitsboer** / **Macher.**
 maal, **waterloop** / **een goot.**
 maelje, **gespuys** / **het grants.**
 mcelleren, **uptschappen** / **deur-doen** / **te-**
het doen.
 mcellery, **Stadts-boeck-hamer** / **Brief-**
hamer. Can-

Cancelier, **Opperfchryber / Verfoethmeester.**

Candeur, **oprechthēpt.**

Canon, **een regel/ richtfnoer/ regelmaet.**

Canonijck, **regelmatig.**

Canonic, **een Geestelijck persoon/ Domheer.**

Canoniseren, **inwijen/ heyligen.**

Capabel, **vatbaer / ontfangbaer / behattelijck/ bequaem om pets uyt te voeren.**

Capaciteyt, **vatbaerhept / begrip / bequaemhept.**

Capitael, **Hoofstomme / Hoofstschuldt ; Item daer lijf en goedt aen hangt.**

Capiteyn, **Hoofstman/ Hoopman.**

Capittel, **Hoofstuck/ een Godts-hups.**

Capitulatie, **bedragh-stuck / hoofstuckdeelingh.**

Capituleren, **aen hoofstucken verdeelen.**

Caprice, **grillen.**

Capricieux, **hoofdig/ grilligh.**

Captie, **bedragh/ vanginge met woorden/ begrip.**

Capteux, **bedriegelijck/ begripelijck.**

Capteren, **pemant ergens in behalen / begripen/ verkerdelijck opnemen.**

Captiff, **gehangen.**

Carcer, **Gebangen-hups/ karcher.**

Carcereren, **gebangen setten/ karcheren.**

Cargo, **ladingh/ bracht.**

Car-

rgefoen, bebzachtige/ladinge.
 ritaat, liefde/barmhertighept.
 resse, Itefkosinge/onthael/gestreele.
 resseren, Itefkosen/onthalen/streele.
 rongie, een Dyp.
 s, gebal.
 cas, in gebal.
 ssubject, 't gebal daer geschil om is.
 tatie, afschaffinge.
 teren, afschaffen/te niet doen.
 steel, Burgh/Slot/Desting/Stercke.
 te.
 stigatie, tuchtinge.
 stigoren, tuchtigen/kastijden.
 stratie, lubbinge.
 streren, lubben.
 sucel, bygebal/toeballigh/geballygh.
 theijl, Roerend goet.
 thedra, Stoel/Bestoelte.
 triad Cathedram, S. Pieters stoel/en-
 de is een dagh die gebpert wort op den
 22. Februarij.
 tholijck, Algemeen/Rechtsinnigh.
 thaloge, Naem-tafel/Naem-heel.
 use, oorzack.
 useren, veroorzaken/beschuldigen.
 veren, wachten/verhoeden/borge bli-
 ven/feker doen/verbozen.
 veren de rato, is Borge blijven voor
 een ander die principael Schuldnaer
 is/

is / soo lange tot dat hy 't selve aen-
heemt ende van waerden houdt 't gene
den Borge heeft gebaen / of anders
lijft. den Borch als principael ver-
bonden.

Cavillatie, kakelerpe / knibbelinge / kapz-
klosberp.

Cavilleren, kakelen / bitfen / knibbelen.

Cautele, voorzichtigheyt / voorzbedacht-
heyt.

Cautie, voorzichtigheyt / sekeringh.

Cautie de Judicio listi, borch om 't allen
tijden in recht te verschijnen.

Cautie judicatum solvi, borch om 't ge-
wijfde te voldoen.

Cautie juratoir, borch offseker by eede.

Cautionaris, Borge.

C. E.

Cederen, overgeven / afstand doen / wijc-
ken.

Cedulle, Schuld-brief / Mant-schzift.

Celebreren, vieren / gedachtenis ergens
van houden.

Celeriteyt, haestigheyt.

Censure, bestraffinge / toets.

Censureren, bestraffen / toetsen.

Census, tins recht.

Centenaer, hondert pondt gewicht.

Ceremonie, hoffelijck onthael / osterma-
nter /

ner; Item / kercken-dienst / dienst-
pleging.

Ceremonieux, hofdienstigh / dienstplich-
tigh.

Cemereren, sien / onderschepden: zisten.

Certeren, wederstryden / wedden.

Certe parthye, een Contract van bevrach-
tinge.

Certificatie, verklaer-brief / versekering/
getuigenis.

Certificeren, vooz de waerhepdt verklaren.

Cesseren, ophouden / epndigen.

Cessie, overgebinge van goederen / af-
standt.

Cessionant, cessionaris, die al sijn goedt aen
sijn Credituren overgeeft.

Cessio bonorum, Boedel-afstandt.

Brieven van Cessie, Brieven van Boedel-
afstandt te mogen doen.

C H.

Character, een merck-letter / schrift-strick /
kris / kras / boeck-staef.

Chargeren, aenballen.

Chirographie, handt-schrift.

Cholere, gramschap.

Chronologie, Tijd-reekening.

C I.

Canecur, een warrebogel / haecheler / een
schrobber.

3

Cijffer.

Cijffer, tal-letter / tal-merck.

Cipier, Gebangen-hoeder / Stock-waer-der / Stock-wachter.

Circumduceren, misleypden / bedziegen.

**Circumferentie, circuit, ommegangh / om-
treck / omloop.**

**Circumjacentie, omlegginge / rondtom-ge-
legen plaetse.**

Circumlocutie, omspraeck.

Circumspect, voorzichtig / omstende.

Circumspiciëren, her-omstien.

**Circumstantie, omstandigheyt / gelegent-
heyt van de saeck.**

**Circumveniëren, bedziegen / misleypden / ver-
stricken.**

Circumventie, bedrog / verstrickinge.

Citatie, roepinge / daginge.

Citeren, in rechten betrecken / dagen.

**Civile saecke, daer lijf noch bloedt aan
hangt.**

Civyl, beleeft / heus / bozgerlijck.

Civilen-Rechter, Wereltlijcken Rechter.

C L.

Clameren, roepen / krijten.

Clandestin, heymelijck.

Clausule, slot / beslupt / grondt-reden.

**Clausule van inhibitie, verbodt jegens de
Executie / het welck een ordinaris clau-
sul is in een Mandament in cas d'ap-
pel.**

Cic.

Clementie, sachtmoedighepdt.
 Cliëns, Schuts-genoot / Leen-man.
 Cliënte, bescherming.

C O.

Coacervatie, ophooping.
 Coactie, dwang.
 Coadjuveren, mede-helpen.
 Coadjuteur, Mede-hulper.
 Coarctatie, berenging / inkrimping.
 Coarcteren, vernaeuwen / inkrampen.
 Codicil, een soorte van Apterste-wille,
 sonder erben ofte onterben.
 Coerceren, dwingen.
 Coers, loop / gebzupck.
 Cogiteren, pepnsen / beslunnen / betrachten /
 denken.
 Cogitatie, besinninge / gedachten.
 Cognitie, kuntschap / kennisse.
 Cognosceren, bekennen / erkennen.
 Cognoscement, kennis- ofte getuyg-schafft.
 Cohiberen, bedwingen.
 Cohier, Schat-teel / Blaffard.
 Colerijc, oploopigh / haestigh.
 Colere, haestighepdt.
 Collateraal, zijdeling / zijdelinge maegts-
 schap.
 Collatie, vergelijkinge / bypassing.
 Collationeren, t'samen brengen / vergelick-
 ken.

- Collectie**, collecte, versameling/ verpach-
 ting.
Collecteur, Inmaner/ Versameler/ Gaer-
 der.
Collega, Amptgesel / Amptgenoot.
Collegie, by-een-komste / Gilde / Gesel-
 schap.
Colligeren, versamelen.
Collucteren, t'samen woestelen.
Colluderen, t'samen bedectelÿck hande-
 len.
Collusie, heymelijck verstant/bedrog.
Colonic, Betwooning / Volck-planting.
Combineren, t'samen doegen.
Comitie, Landt-dagh / Rÿj-dagh.
Commanderen, bevelen / gebieden.
Commandeur, Opperste Bevelhebber.
Comedie, Schouwspel / Bÿspel.
Comediant, Kamerspeelder / Coneelspeel-
 der.
Commemoreren, herdenken / herhalen /
 vertellen.
Commensael, Dÿsgenoot / Tafel-gast.
Commentatie, verklaringh / versterkel.
Commenteren, verklaren / versteren.
Commercie, Koophandel/ verhandelinge.
Commigreren, verhuysen / sich nederzet-
 ten.
Commineren, dzeppen.
Commijs, Bevelhebber.

Com-

- Commisceren**, vermengen.
Commiseratie, erbarming / deernis.
Commiffaris, Bevelhebber.
Commifferen, vermengen.
Commiffie, bevel / last.
Committimus, volle macht.
Committeren, pendants te werck stellen /
 bevel geben / misdoen / sondigen.
Committeerde, Bevelhebers / Gemacht-
 tighde.
Commoderen, leenen.
Commodatie, leeninge.
Commodieux, gerijffelijck / gemakelijck.
Commoditeyt, gemak / gelegentheydt /
 gerijf.
Commotie, beroerte / beroeringe.
Commoveren, bewegen / roeren / beroe-
 ren.
Communicatie, gemeenschap / berading /
 mededeeling.
Communiceren, mededeelen / raken / te
 rade nemen / gemeen maken.
Communicabel, mede-deelbaer.
Communie, gemeenschap.
Commutatie, verwiffeling.
Commuteren, mangelen / wiffelen / ver-
 anderen.
Compact, verdragh / verding / verbondt.
Compagnie, gemeenschap / maetschap /
 vergadering.

Comparatie, vergelijking.

Compareren, verschijnen/sich vertoonen.

Comparitie, by-een-komste/vergadering.

Comparuit, is / als iemandt eenen anderen in Rechten betrecht / ende de selve niet en verschijnt / dan verkrijght den Gedaeghde oozlof van den Hobe / ende condemnatie van de kosten by hem gedaen / ten laste van den Menlegger.

Compassie, medelijden/ mededogen/ deernis.

Compatibel, medelijdig/ gedooghsaem/ ergens wel mede over-een-komende.

Compelleren, toedrijven / aenklagen/aenspreken / dwingen.

Compendieux, beknopt / kort.

Compensatie, vergelijkinge/vergeldinge.

Compenseren, d'een schult tegen d'ander gelijcken.

Compesceren, bedwingen / betoomen/ betengelen.

Competent, behoorlijk.

Competentie, behoorlijkheyt/ onderhoorigheyt.

Competenten-Rechter, dagelijcken ende onderhoorigen Rechter.

Competeren, behooren / aengaen / schuldigh zijn / toebehooren.

Complaceren, belieben.

Complainte, klachte.

Man-

Mandament van Complainte, is de klachte die men doet in cas van nieuwigheyt/ als pemandt in sijn rustigh ende vzedig besit geweld of hinder aen gedaen wert.

Compleet, vol / volkomen / voltopt.

Complice, Maacker / Medepleger van eentgh quaet.

Complimenten, Verdienstigheden/ dienstredenen / Gedienstigheden.

Complimenteren, gediensstighheyt betoonen.

Complot, complotterie, t'samenspanninge.

Complotteren, t'samen-staen / t'samen-spannen.

Comportement, handel ende wandel.

Comportereren, gedzagen.

Componeren, t'samen stellen / toestellen/ dichten.

Compositie, t'samen-stellinge.

Comprehenderen, in een trecken / begrijpen / bebatten.

Comprehensie, bebatting / begripping.

Compres, in een gedzongen/ geperst.

Comprimeren, toeperffen / toedzucken.

Compromis, toefegging / verblijf/ belofte.

Compromitteren, toefeggen / verblijven / overgeven.

Comtoir, Recken-kamer / Schrijf-kamer / Banche / Wiffel.

Compulsie, t'samen-dzift / toedzibbinge.

Compulseren, dwang-dzieben.

Computatie, reekening / toereekening/
aenreekening.

Computeren, toereekenen/aenreekenen.

Concederen, verleenen/gunnen/toegeven/
toestaen / betwilligen.

Concept, begrip / ontwerp.

Concerneren, betreffen / aenbehooren.

Concertatie, strijdung / t'samenstrijding.

Concerteren, strijden / reden-hablen.

Concessie, toestant/toelating/betwilliging.

Conciërge, Hofwachter / Stadthups-
bewaerder.

Concilie, Raedts-vergadering / Land-
dagh / Landt-raedt / Kercken-raedt.

Conciliëren, bezjedigen/versoenen.

Concipiëren, begrijpen / ontwerpen / op-
nemen.

Concisie, dooznijding.

Conciteren, aenporen/ o propen/ aenprij-
helen/ bezwecken.

Concitatie, bezwekking/ ophitsing.

Concluderen, de sake in rechten aenleggen/
beslupten.

Conclusie, slot/ beslupt.

Conclusie in rechten, is een korte stellinge
ende grondt daer op het Proces werde
aengelept.

Concluderen in rechten, is de sake op alles
beslupten/sonder na dien pet's meer ober-
te leggen / ende op 't obergelepte recht
versoeken.

Con-

Concomiteren, versellen / geselschap houden.

Concordantie, t'samen-stemming / obero-een-stemming.

Concorderen, obero-een-komen.

Concordie, eenstemmigheyt / eendracht.

Concubine, Bpsit / Boele.

Concupiscentie, begeerlijckheyt.

Concurrentie, t'samen-deeling / mede-deeling / t'samen-loop.

Concurreren, t'samen-loopen / mede-deelen / t'samen-deplen.

Concusie, dwang / overlast.

Condemneren, doemen / berwijfen.

Condemnatie, Bonnisse tot pemaats na-deel.

Condepereren, t'samen-hangen.

Condependentie, t'samen-hanging / aen-behooring.

Condescenderen, afsteden / inwilligen / toestaen.

Conditie, weder-epffchingh van 't geen t'onrecht of te veel betaelt of gegeven is.

Condiscipel, School-gesel / Naede-leering.

Conditie, boozbeding / boozwaerden / eenindien.

Conditioneren, bespreken / booz-bedingen.

Conditioneel, op boozwaerde.

Condoneren, vergeven / toegeven.

Conductie, verhuizinge.

Confabuleren, praten/t'samen praten/kou-
ten.

Confederatie, verbont/bondtgenootschap.

Confedereren, verbondt maken.

Conferentie, t'samen-spraak/rede-wisfe-
linge.

Confereren, over-ten-bzengen/rede-wisfe-
len.

Confesseren, belijden/bekennen/bieghen.

Confessie, belijdenisse/biegh-bekentnisse.

Conficieren, volepnden/ten epnde bzengen.

Confidentie, vertrouwen/bzmoedigheyt.

Confideren, toevertrouwen.

Confirmatie, bevestiging.

Confirmeren, bevestigen/gestaden.

Confiscatie, verbeurtmaking.

Confisqueren, verbeurt-verklaren/aen-
staen.

Conflicteren, strijden/kampen.

Confluëren, t'samen-bloepen/t'samen-
loopen.

Confluentie, toeloop/t'samen-bloeping.

Confonderen, verwarren/beschaemt ma-
ken.

Conform, gelijk gemaecht.

Conformeren, vergelijcken.

Conformiteyt, ingeolge/gelijk gestelt.

Confrater, Spits-broeder/Mede-broeder.

Confringeren, verbzeken.

Con

Confronteren, den een by den ander verge-
lijcken/ende is epgentlijck als parthpen
of getupgen tegens malkanderen wer-
den gehoozt.

Confugeren, toeblycht nemen.

Confugie, toeblycht.

Confuys, berwart / ontstelt / oberhoop/
hol ober bol.

Confunderen, berwarren / oberhoop hel-
pen.

Confusie, berwarringe.

Confutatie, wederlegginge.

Confuteren, wederleggen.

Congratuleren, begroeten / geluck wen-
schen.

Congregatie, versameling / by-een-komste.

Congregeren, versamelen.

Congrueren, geboegen / ober-een-komen.

Congruentie, geboeghlyckheyt / ober-een-
kominge.

Conjecture, gissing / raetsel / raminge.

Conjectureren, ramen / gissen.

Conjungeren, t'samen-boegen.

Conjuncte persoon, beboeghde / nageinaest.

Conjunctie, t'samen-boeginge.

Conjuncture, beloop / t'samen-boeginge.

Conjuratie, t'samen-sweeringe.

Conjureren, t'samen-sweeren / besweeren.

Connecteren, t'samen-knoopen / t'samen-
rechten.

Connexie, t'samen-knooping.

Connexiteyt, t'samen-koppeling.

Conniventie, ooghlupkinge.

Conniveren, ooghlupken / dooz de bingeren sien / gedoogen.

Conquereren, beklagen / klagen.

Conquest, overwinst / berobering.

Conquesteren, beroberen / verkrijgen / winnen.

Confacreren, toehepligen / hepligen / wopen.

Confanguiniteyt, bloet-bruinschap / maegschap / bloet-berwantschap.

Conscenderen, klimmen.

Conscientie, Gemoedt / Geweten / Gewisse.

Conscientieus, bzoorn / oprecht / rechtbaerdigh.

Conscienderen, doozsijden / doozhoutwen / doozhaken.

Conscriberen, schryben / beschryben.

Consecutie, verbolgh.

Consent, betwilliging / verlof / toestandt.

Conseateren, betwilligen / toestemmen / bewillekeuren.

Consequentie, gebolgh.

Consequeren, verbolgen.

Conservatie, betwaring / onderhouding.

Conserveren, bewaren / behouden / beschutten.

Considerabel, aanmerckelijck / nadenscheijck.

Con-

- Consideratie**, insicht/nadenckinge.
Considereren, insien/bedencken/aenmercken.
Confilie, raedtflagh/beradinge.
Consilieren, raedtflaen/raedtplegen.
Consignatie, onder-rechtlegginge; siet Oblatie.
Consigneren, onder-rechtleggen/verzegen.
Consisteren, bestaen.
Consistentie, bestendigheidt.
Consistorie, Kercken-raedt/staet-kamer.
Consobrini, Susterlingen.
Consolatie, vertroostinge.
Consoleren, vertroosten.
Consolidatie, heeling/vermenginge/t'samenheeling.
Consolideren, heelen/t'samen-hechten.
Consonant, ober-een-stemmende/gelyck-lupdende.
Confort, Medestander/Macker.
Conforten, Medestanders/Mackers.
Conspect, aenschouwen/aensien.
Conspiciëren, aenschouwen/aensien.
Conspicue, kiderblyckende.
Conspiratie, t'samen-spanninge/t'samen-sweeringe.
Conspireren, t'samen-sweeren/t'samen-spannen/aenspannen om eenigh quaet te doen of opt te boeren.

Con-

Constant, stantvastigh.

Consteren, blijcken in waerheydt bestam/
bekent zijn.

Constituëren, machtigh maken / in plaetse
stellen.

Constitutie, instellinge / gestaltenisse / toe-
segginge.

Constitutant, een Kent-verschryber.

Constrictie, bedwang.

Constringeren, dwingen / pzen / pza-
men.

Constructie, bouwinge / beleydt.

Construëren, t'samen-boegen / bouwen /
beleggen.

Consulieren, beraden.

Consult, wijs.

Consultatie, consulte, raet-gebinge / raet-
pleginge.

Consummeren, vol-boeren / vol-eynden.

Consummatione, volepndinge / volboeringe.

Consumeren, doorbzengen / berteren / ber-
slijten.

Consumptie, verdoening / bertering.

Contagie, besmettinge.

Contagieux, besmettelijck.

Contamineren, besmetten.

Contant, gereedt.

Contemplatie, obernensking / bermakin-
ge / opmerkinge.

Contempleren, obernenschen / beschouwen /
aensien.

Con-

Contentantie, gelaet.

Contenderen, inbaren / twisten / krackee-
len / plept-aenleggen / epsch maken.

Content, te bidden.

Contentement, genoegen / vergenoegen.

Contenteren, vernoegen / te bidden stellen.

Contentie, twist / krackeel.

Contentieux, krackeeligh / twistigh.

Conterfeytsel, afbeeltsel.

Conterfeyten, namalen / namaken / af-
beelden.

Contestatie, betupping.

Contesteren, beroepen / betuppen.

Conthoralen, Bzupdt en Bzupdegom /
Echt-genooten / Bedtgenooten.

Contineren, bebatten / begrijpen.

Continentie, inhoudinge / ingetogentheyt /
onthoudinge.

In Contenti, aensfonds / datelgh / strax /
staende boet.

Contingentie, gebal / gebeurlichheyt.

Contingeren, gebeuren / betreffen / aenroe-
ren / aengaen.

Continuatie, aenhoudinge / volherdinge /
vervolgh.

Continuëren, aenhouden / volherden / ver-
volgen.

Contrabanderen, tegen aenspannen.

Contract, ober-een-kominge / verdragh /
oberkominge.

Con:

Contract-antenuptiael, **Huwelijks-voorwaerden**.

Contractant, **onderhandelaer**.

Contracteren, **over-een-komen/verdragen/onderhandelen**.

Contradiceren, **tegen-spreken/tegenseggen**.

Contradictie, **tegen-spraak**.

Contraheren, **over-een-komen/t'samenhandelen/verkozen/intreken**.

Contramanderen, **afzeggen/tegen-gebieden**.

Contrarie, **wersch/strijdig**.

Contrariëren, **tegen-strijden/tegen-streben**.

Contrarieteit, **strijdigheit**.

Contra-rol, **tegen-boeck**.

Contrarollereren, **tegen-boeck houden**.

Contraveniëren, **tegen-gaen/obertreden**.

Contraventie, **obertredinge**.

Contraveuteur, **tegenstreber/obertreder**.

Contrey, **lantstreek/geweste**.

Contribuëren, **opbrengen/toebrengen**.

Contributie, **schattinge/opbrenginge/toebrenginge**.

Contristeren, **bedrogen/bedroeft maken**.

Controvers, **strijdig/tusschen partijen/oneens**.

Controversie, **geschil/twist/rede-strijde/geding**.

Controverseren, **twisten/tegen-kanten/in geschil trecken**.

Contumax, **wederspannig/die gedaeght zinde/**

zjnde/ booz den Rechter niet en verschijnt.

Contumacie, wederspannigheyt/ hertuechigheyt.

Contumaceren, pemandt straffen om dat hy als wederspannig in rechten niet en verschijnt.

Contumelic, schampereyht/ smact/laster.

Conturberen, beroeren.

Convalesceren, gesont werden.

Convenant, verdragh.

Conveniënt, gehoegelijch.

Conveniëren, overkomen / booz recht dāgen/ passen/ boegen.

Conveniētie, overkomste / aenspraek / over-een-komste/verding/boozwaerde.

Convent, klooster / t'samen-wooninge.

Conventicule, t'samen-rottinge.

Conversatie, ommevangh / hanteringh / gemeensaemheyt.

Converseren, ommegeaen.

Conversie, omkeer/ naderhael.

Converteren, omkeeren/ verkeeren.

Convicie, scheldinge/ toenaem/ schampereyht/ verwoyt.

Convinceren, overwinnen.

Convocatie, t'samen-roeping / vergadering.

Convoceren, t'samen-roepen.

Convoy, geley/ by-geley.

Con-

- Convoyeren**, geleiden.
Coöpereren, t'samen-wercken/ mede-hel-
pen.
Coördinaat, t'samen-geschiedt/ toegepast.
Coördineren, t'samen-schicken/ toepassen.
Copie, afschryft / uptschryft / naschryft /
dobbelt.
Copieren, uptschryben/ verdobbelen.
Copieux, ruyt / rijkelijck/ oberbloedigh.
Copuleren, koppelen / t'samen-boegen /
bergaderen.
Cordiael, openhertigh/ gulhertigh.
Corporael, Kotmeester.
Corpulent, lighigh / diek/ grof/ onbermo-
gen.
Correctie, verbeteringe/ berispinge.
Corresponderen, ober-een-komen/ opmal-
kander passen.
Correspondencie, heymelijcke ober-een-
kominge.
Corrigeren, verbeteren/ rechten.
Corroboreren, verstercken.
Corrueren, instozten / verballen/ neerstoz-
ten.
Corrumperen, bederven / permandt met
giften omkooopen/ verblinden.
Corruptie, corruptele, quade inboeringe/
omkoopinge.
Costumen, gewoonten/ oude herkomen.
Courage, moedt/ lust/ wackerhepdt.

Cou-

Courageux, moedigh.

Caurant, gereedt/ vaerdigh.

Cours, loop/ trant.

Courtisaen, een Hobeligh.

Courtoisie, beleefthepdt.

Courtois, hoofs/ heus/ beleest.

Cousin, Nebe.

Couvert, detsel/ oberdeck/ ommeslagh.

C R.

Creatuyr, Schepsel/ Maeksel.

Creantie, credentie, geloofbaerhepdt/ geloof-brief.

Credit, gelooft/ inschult.

Crediteren, gelooben/ bezorgen/ vertrouwen.

Crediteur, Schult-epffcher / die aen een ander uptleent.

Creëren, maken/ verkiefen.

Crimen, schuldt/ misdædt.

Crimen læsæ Majestatis, Hoogste-machschendinge/ gequetste hooghepdt.

Crimineel, dat den hals aengaet.

Criminele Justicie, Bloet-recht/ Hals-gerecht/ Recht van den hooghsen.

Criminele-saech, hals-saech.

Cremineel-proces, hals-recht.

Cronijck, Tijdtboeck/ Historie.

Cruel, wreedt/ hardt.

C U.

Cubit, elle/ anderhalve voet.

Cut-

Culpabel, schuldigh/ strafbaar.

Culperen, beschuldigen/ betichten.

Cultiveren, bebouwen.

Cumuleren, op-hoopen/ t'samen-hoopen.

Cumulatie, op-hoopinge/ vermeerderinge.

Cunctatie, verzoebingh/ sucheling/ mar-
ringh.

Cuncteren, verzoeben/ marren.

Cupiditeyt, begeertijckheyt.

Curatele, bezorginge/ regeringe/ reddinge.

In Curatele, is onder de toezicht van een
ander gestelt worden/ als men in ver-
loop van schulden geraecht.

Curateur, Toezender/ Begeerder.

Curieus, net/ naeuwkeurigh.

Curieusheyt, nettigheyt.

Custodie, een kas/ een koocker/ een ge-
bangingis.

Custos, een koster.

D A.

D Annabel, verdoemelijck.

Damneren, doemen/ verwijzen.

Damnatie, verdoeminge.

Dangereux, gevaerlijck.

Dangier, gevaer.

Datum, date, dagh-tenckeninge/ aenteyt-
keninge van dagh ende tijdt wanneer
iets geschiedt.

Dateren, den dagh by schrijven.

Debat,

D E.

- Debat, straf-schryft/ bestrijdinge/ weder-
legginge.
- Debatteren, tegen-spreken/ weder-spre-
ken.
- Debet, schult/ schuldigh.
- Debil, swack.
- Debiliteyt, swackhepdt.
- Debiteur, Schuldenaer.
- Debitrice, Schuldenaresse.
- Decadentie, nedergang/ ondergang/ ber-
loop van saken.
- Decerneren, onderschepden/ bestemmen/
verleenen.
- Dechargeren, ontlasten/ bezijden.
- Decideren, vellen/ beslichten/ vommiffen.
- Decifrereren, afschilderen/ betepkenen.
- Decipiëren, bedriegen/ wtschrycken.
- Declaratie, verklaringe/ aenwijfinge.
- Declareren, aenwijfen/ verklaren.
- Declinatie, buygginge/ afwijkinge.
- Declineren, afwijcken/afgaen/ van den
Rechter daer men booz betrokken is
afwijcken.
- Declinatoire exceptie, behulpmiddel om
van den Rechter af te gaen.
- Decreet, beslupt/ gebodt/ last/ ordonnantie/
voornemen.
- Decreteren, beslupten/ bevestigen.
- Dedi-

- Dedicatie, toe-egginge / opzacht / offeringe.
 Deduceren, verhalen / verklaren.
 Deductie, verhael / beleydinge / bericht.
 Defalieren, missen / in gebzeke blijven / bancquerot spelen.
 Defaliant, die in gebzeke blijft te komen.
 Defalqueren, afflagh strecken / wech-nemen / afsnijden.
 Default, gebzeck / als men in rechten ten bescheyden dage niet en komt.
 Defect, gebzekigh.
 Defenderen, beschermen / beschutten / beweeren / bepleeten.
 Defensie, weer / beweeringe / bescherminge.
 Defensijf, weerbaer.
 Deferereren, aenbzingen / overgeven / opdragten / verkliken.
 Deficiëren, ontbzeken / missen.
 Definiëren, bepalen / uptbesiden / uptspzeken.
 Definitie, bepalinge / uptbeeldinge / beschrijvinge.
 Definitijf, heel afgedaen / inde uptgesproken.
 Definityf-vonnisse, Eynd-vonnisse.
 Defloratie, schofftering / onteering.
 Defloreren, schoffieren / schenden / onteeren.
 Defraudatie, verhozting.

- Defrauderen, bedziagen/ verkozten.
 Defroyeren, kostbyp-houden.
 Degenereren, ontaerden/ uyt den aert slaen.
 Degouteren, walgen/ onsmakelijck maken.
 Degoute, walginge.
 Degraderen, affetten/ vernederen.
 Deguiseren, vermommen.
 Delatie, oberdzaeght.
 Delatio juramenti, deeling van eede.
 Delectatie, verlusting/ vermaeck.
 Delecteren, verlustigen/ vermaken.
 Delegeren, besenden/ bebel-geben/ uytke-
 sen.
 Delegatie, besendinge / bebel-gebinge/
 oberfettinge.
 Deliberatie, beradinge/ bestimminge/ opset.
 Delibereren, beraden/ raedt slaen/ beslunen/
 oberwogen.
 Deliberato, met opset.
 Delicaet, lekker/ teer/ saght.
 Delict, misdædt/ ondaedt.
 Delineatie, betreck/ bewerp/ ontwerp.
 Deliniëren, aspalen/ afmeten/ afstepkenen.
 Delinquant, dader/ misdoender/ misdadige.
 Delinqueren, misdoen/ verbeuren.
 Delireren, rebelen / raeshallen / sinneloos
 zijn.
 Delivrereren, bezypden.
 Delogeren, berhupsen/ verplaetsen.
 Demanderen, bevelen/ belasten.

- Demannieren, ontledigen/ overgeven.
 Demigreren, verhuysen.
 Demissie, vernederinge/ affending.
 Demitteren, affenden.
 Democratie, Volcks-regeringe.
 Demoliëren, verdelgen/ afbreken/ afwerpen.
 Demonstratie, verdoogh/ aenwysinge/ na-
 noeminge.
 Demonstreren, betoonen/ aenwysen.
 Denegatie, ontsegging.
 Denegeren, ontseggen/ affeggen.
 Denominatie, boozstellinge/ roepinge.
 Denomineren, beroepen / stellen / booz-
 stellen.
 Denoteren, beduyden/ beteekenen.
 Numereren, afrekenen/ aftellen.
 Denunciatie, aensegginge.
 Denunciëren, aenseggen.
 Depelleren, verdrjben.
 Dependieren, aenhangen/ ergens toe be-
 hooren/ ahangen.
 Dependentie, het gene ergens aen of toe
 behoort/ ahangig.
 Deplorieren, beschrepen/ beweenen.
 Deploratie, beweening/ beschreping.
 Deponent, Betupge.
 Deponeren, ter hande stellen/ nederleggen/
 in bewaring geven; Item tuppen in
 rechten/ verklaren.

De.

- Deportement, affettinge.
 Deporterren, affetten.
 Deposanzen, getuppen.
 Deposeren, betuppen.
 Depositie, betuppinge.
 Deposideren, permant upt sijn goetd setten.
 Deprehenderen, vatten / grijpen / gewaer
 worden.
 Deputeren, affenden.
 Deputatie, affendinge.
 Deriveren, afleiden / afkomstigh zijn.
 Derivatie, afkomstige / aflepinge.
 Derogeren, afbreken / te niet doen / ont-
 trecken.
 Desadvoyeren, afstemmen.
 Descendent, afkomelingh / nebergaeende
 maeghschap.
 Descenderen, nederdalen / afkomen.
 Describeren, beschrijven.
 Descriptie, beschrijvinge.
 Desereren, verlaten.
 Desertie, verlatinge.
 Desert, verlaten / woest / is oock verloos-
 pen / gelijk als Appel dat binnen be-
 hoorlijcken tijdt niet en is verbolgh.
 Desidereren, berepschen / begerren.
 Designeren, betepkenen / beduyden / aen-
 wijzen.
 Designatie, beduydingh / toewijsingh.
 Desitteren, afstandt doen / ophouden / af-
 laten.

- Desolaet, verlaten/ mistroostigh.
 Desordre, wanschick/ wanstal.
 Despenderen, behoostigen/ verspillen.
 Despensier, Schafmcester.
 Desperatie, wanhoop / twijffelmoedig-
 heyt.
 Despereren, wanhoopen/ twijffelen.
 Desperaet, sonder hoop/ twijffelmoedigh.
 Despiciëren, affien / versmaden / berach-
 ten.
 Dessen, opset/ booznemen.
 Destinatie, schickinge / bestellinge / be-
 stemminge.
 Destineren, toeschicken/ bestellen.
 Desituëren, ontsetten / verlaten / verstel-
 len/ verstellen.
 Destructie, verdelgingh/ vernielingh.
 Destrueren, verdelgen/ vernielen / ver-
 woesten.
 Detentie, bewaringe / ophoudinge / ge-
 banckenis.
 Deterioratie, verargeringe.
 Deterioreren, arger maken/ verflinnen/
 verargeren.
 Determinatie, aspalinge / besluyt / bepa-
 lingh/ afsteeksel.
 Determineren, aspalen/ besluyten.
 Deterreren, verbaert maken/ afschrecken.
 Detestatie, afschick/ verfoepinge/ affwee-
 ringe.

De-

Detesteren, afstweeren/afgrudwen.

Detineren, ophouden / vast-houden / ge-
bangen houden.

Detorqueren, verdzagen/ omkeeren.

Detractie, afstreckinge.

Detraheren, afstrecken.

Devijs, een Sin-spreuck.

Devoir, plicht/ uiterste beste/ blijft/ naer-
stigheidt.

Devolutie, afgangh/ verminderingh.

Devolveren, afsnomen/ afwentelen/ af-
rollen.

Devoreren, verflinden/ opslocken.

Devoot, aendachtigh.

Devotie, aendachtighhejdt.

Dexteriteyt, behendighejdt.

D I.

Diaken, Arme-versorger / Kercken-die-
naer.

Dialogue, twee-spraeck / t'samen-spraeck.

Dicteren, betwoorden/ doozspellen.

Dictum, Spreucke/ Seghs-woort; Item
het hoort inhoudt van een Dommisse / een
Geweijde.

Diete, maniere ende mate van eten.

Diffamatie, faemroobinge.

Diffameren, schande naseggen / faemroo-
ben/ achterklappen.

Differentie, verschil/ onderschejdt.

- Differeren, verschillen / uytstel.
 Difficyl, swaer / moepelijck.
 Difficulteren, swarigheyt maken.
 Difficuteyt, swarigheyt / verschil.
 Diffidentie, wantroutoe / ongelooft.
 Digereren, berdouten / verbeteren.
 Digestie, berdoutinge.
 Digniteyt, acrisienlijckheyt / staet / waerdigheyt.
 Digressie, buytentree / uytspanning / af-treding.
 Dilabereren, vergaen / verballen.
 Dilatie, Dilay, uytstel / steytinge.
 Dilayeren, uytstellen / vertrecken / steyn-de houden.
 Dilatoire exceptie, behulp-middel om de saeck uyt te stellen.
 Dilapideren, verquisten / dooz de billen tappen.
 Dilectie, liebinge / verkeurtheyt / keure / bekeeringe.
 Diligent, naerstigh.
 Diligeren, lieben / liefhebben.
 Diluere, affpoelen / afwasschen.
 Diluvie, Sundtbloet / onderwatering / overspoeling / waterbloet.
 Diminutie, verminderinge.
 Diminueren, verminderen / verkleynen.
 Dimissie, ontflaginge.
 Dimitteren, by-laten / by-stellen / ont-flaen. Dimo-

- Dimoveren, berdzijben / afzwenden.
 Directe, regel-rechte.
 Directie, bestieringe / beleydt.
 Directeur, Bestierder / Bewindt-hebber.
 Direptie, ontruckinge / plundering / roo-
 bingh.
 Dirigeren, bestieren / beleyden.
 Dirimeren, schepden / afschepden / ont-
 doen.
 Diripieren, ontrucken / plonderen / beroo-
 ven / steelen.
 Disavantagie, nadeel.
 Disceptatie, krackeel / redenkabeling.
 Discepteren, krackeelen.
 Discernerēn, onderschepden / onderskene-
 ren.
 Discipline, leeringe / tucht.
 Discipel, Leerling / Scholier.
 Discord, oneenigheyt / tweedzacht.
 Discorderen, verschillen / twisten.
 Discordantie, twist-stemming / verschil.
 Discourageren, moedt benemen.
 Discoureren, redeneren / reden-boeren.
 Discours, reden-boeringe / praetgen.
 Discreet, beschepden.
 Discretie, bescheydenheyt.
 Discrepantie, verschil.
 Discreperen, verschillen.
 Discussie, updzijbinge / berdzijbinge.
 Discutiëren, updzijben / berdzijben / ber-
 stooten.

- Diserte, bespraecht.
 Disgratie, ongunst / ongenadie.
 Desjunctie, scheidinge / verdeelinge.
 Disjungere, van een scheidjen.
 Disordre, verwarring.
 Dispariteyt, ongelijchheit / onparigheit.
 Dispenseren, quijtschelden / bystellen /
 uytdeelen.
 Dispensatie, uytdeeling / bystelling.
 Dispensier, uytdeeler / Schaf-meester.
 Displiceren, mishagen.
 Disponeren, schicken / beschicken.
 Dispositie, een ordentelijke bestelling of
 beschikking.
 Dispositief, hoort inhoudt ende besluyt;
 Item / de Conclusie van een Proceſ dat
 beschreven moet worden.
 Disputatie, redenkaveling.
 Disputeren, redenkabelen / twist-redenen.
 Dissentieren, on-eens zijn.
 Dissentie, tweedracht / oneentigheit.
 Dissertatie, redenering.
 Dissertieren, reden-boeren.
 Dissidie, tweedracht.
 Dissimulatie, ontbeysing.
 Dissimuleren, ontbeysen / verbloemen.
 Dissipatie, verstropping.
 Dissipieren, verstroopen.
 Dissolveren, ontbinden / los maken / ont-
 knoopen.

Disso-

- Dissoluyt, ongebonden/ los.**
Dissolutie, ongebondentheyt/ lossigheyt.
Distantie, tusschenheyt/ wijdte/ afstand.
Distentie, uytspannel/ uytbreydinge.
Distinctie, onderschepdt/ onderschepding.
Distingueren, onderschepden.
Distractie, afrekinge/ uytdeeling.
Distraheren, afrekenen/ uytdeelen/ verhoopen.
Distribueren, omdeelen/ verspreyden/ verdeelen.
Distributie, omdeeling/ uytdeeling.
District, begrip/ rechts-bepalinge/ ommeering/ kring/ kring.
Dissuaderen, ontraden/ afraden.
Divers, ongelijk/ verschepden.
Diversiteyt, verschepdentheyt.
Diverselijck, verschepdentlijck.
Diversimode, 't selve.
Diverteren, afwenden/ ontwenden/ afrekenen/ afleiden; Item/ sich ergens onthouden.
Divideren, verdeelen/ schepden.
Divisie, deeling/ schepdinge.
Divortie, Echtschepdinge.
Divulgeren, gemeen maken/ ruchtbaer maken/ verspreyden.
- D O.
- Doceren, leeren/ onderwijzen/ doen blijcken.**

Doctor, **Leeraer** / **Onderwijser**.

Document, **leer-stuck** / **bewijs** / **betoogh**.

Dogma, **leer-stuck** / **gront-leer**.

Dogmatifiseren, **doort leeren** / **te recht onderwijzen**.

Doleantie, **beklagh**.

Doleren, **treuren** / **klagen**.

Domainen, **Lants inkomen** / **Gebiedt** / **Heerlijkheyt**.

Domestijcq, **Huyfgenoot**.

Domicilie, **Woonstede** / **Maelstede**.

Domicilie *kiesen*, **plaetse nemen** ende **kiesen in plaets** van woonstede.

Dominatie, **Heerschappij** / **Heerschinge**.

Domineren, **heerschen** / **de meester spelen**.

Donatie, **byns overgebinge** / **gifte** / **geschenck**.

Donatio causa mortis, **Gifte ter sake** des doots.

Doteren, **begiftigen** / **ten huwelyck geben**.

Dote, **huwelycks-goedt**.

Douaris, **Bzuptfchat** / **Morgen-gabe**.

Douagiere, **Weduwe** ende **Boedelhoudster**.

D R.

Dresseren, **toerichten** / **africhten** / **toestellen**.

D U.

Dubbel, **wtschrift** / **afschrift** / **gros**.

Dubiteren, **dubben** / **twyffelen**.

Duel,

Duel, kampf/ strydt van twee personen/
twee-kampf/ twee-gebecht.

Duplicatie, verdubbeling.

Dupliceren, verdubbelen.

Dupliceren *in rechte*, is als den Verwoer-
der antwoort op de weder-antwoort
ofte replijcque van den Aenlegger / en-
de is als een verdubbelt ofte weder-ant-
woort / het welck duplijcque genoemt
werdt.

Durabel, duysaem/ langhdurigh.

E C.

Ecclēsie, Kercke/ Gemeente.
Ecclesiastijc, kerckelijck/ geestelijck.

E D.

Ederen, uptgeben/ openbaren.

Editie, uptgedinge.

Edict, gebodt.

Educacie, opboedinge.

E F.

Effect, het gene volbracht ofte uptgeboert
is.

Effectueren, te wege brengen / uptwercken/
uptdoeren.

Effect sorteren, stant grijpen / te stade kom-
men.

Effective, metter daedt.

Efficacie, kracht/ werchtige.

Effigie, afbeeldfel/ nabootfingh.

Effractie, tubzekinge.

Effugie, uptvlucht.

E G.

Egael, eben/ gelijk.

Egaleren, eben-gelijk maken/ ebenen.

E L.

Elaberen, doozflippen/ontfluppen.

Electie, verkiefinghe.

Eligeren, verkiefen/ upthiefen.

Elegantie, aerdigheyt/ fraepigheyt.

Elegie, treur-klacht.

Elideren, uptbegen/ uptdrijven.

Eloceren, verhuypen / te huyp laten gaen.

Elogie, eersprack.

Eloquent, welspreekende.

Eloquentie, welspreekentheyt.

Elucidatie, verlichtinge/ verklaringhe.

Elucideren, verlichten/ verklaren.

Eluderen, bespotten/ uptstrycken.

E M.

Emancipatie, hantlichtinge.

Emanciperen, byp-maken/ fijn eppen mee-
ker maken / gelijk een Vader fijn foort
doet.

Emaneren, uptgaen / upthomen / upt-
blaepen.

Emblema, een Beeldt-werck.

Em-

- Embascade**, lage/ laeghlegginge.
Emenderen, verbeteren.
Eminent, uytstekende/ verheben.
Emissie, afvaerding/ uytzending.
Emolliëren, versachten.
Emologeren, booz goet achten / booz goet
 kennen.
Emolument, genot/ gewin/ profijt/ bate.
Empescheren, verhinderen/ beletten.
Empeschement, verandering/ belctfel.
Emphasis, bp-sin/ nadzuch.
Emphitheusis, erf-pacht recht.
Employ, bestedinge / aenlegginge / besig-
 heyt/ aentwendinge.
Employeren, besteden/ aenleggen/ besigen/
 aenwenden.
Emptie, hoopinge.
Emulatie, nabolginge/ ondergang/ volgh-
 sucht.
Emuleren, nabolgen/ ondergaen/ nadoen.

E N.

- Encourageren**, moedt-geben/ moedigen.
Enerveren, ontzenuwen/ krachteloos ma-
 ken.
Engageren, inwikkelen.
Enorm, leelijck/ wanstalligh/ ongeschickt.
Enqueteren, ondersoeken.
Enquete, ondersoek/ hoozen van Betup-
 gen.

Enqueste valetudinaer, ondersoek ende het
hoozen van Getuygen die oudt/sieck/of
anders gebreeft werden haest te sullen
sterben.

Envie, haet/wangunst.

Enumeratie, optelling.

Enumereren, optellen/aentellen.

Entreprinse, aenslagh/voornemen.

E Q.

Equipagie, uptrustinge.

Equiperen, uprusten.

E R.

Eredie, oprechtinge.

Erigeren, oprichten.

Eripiëren, ontrecken/ontrucken.

Erreren, missen/dwalen.

Erreur, dolinge/mislagh.

E S.

Espargne, espergne, besparinge/supnig-
heyt.

Essay, proebe.

Essentie, wesen/wesentheyt.

Essential, wesentlijck.

Estimeren, achten/waerdereen.

Esquadre, esquadron, Hoofgedeelte/Wijk/
Troep/Slagh-ordre.

E V.

Evacueren, ledigen/ontledigen.

Eva-

Evaderen, ontgaen / ontsnappen.

Evageren, uytwijcken / swerben / uytweyden.

Evaluatie, waerderinge.

Evaluëren, waerdenen.

g'Evaluateert-gelt, gangbaer gelt.

Evanesceren, verdwijnen.

Eveniëren, geschieden / gebeuren / overkoomen / toeballen.

Eventus, uytkomst / gebal.

Evertuëren, poogen / besigh houden / oeffenen.

Evident, openlijck / blijckelijck.

Evidentie, schijnbaerheyt / klaerblijckelijckheyt.

Eviëtie, uytwinninge / afwinninge.

Evinceren, uytwinnen / overtuppen.

Eviteren, mijden / schuiven.

Evoceren, uyt dagen.

Evocatie, uyt daginge; Item / klachte van geweggert recht.

E X.

Exacte, gauto / naeutkeurigh / doozocht.

Exactie, af-epffchinge / afpersinge / schattinge.

Exactioneren, schatten / overschatten / af dwingen.

Exaggereren, vergrooten / op hooppen.

Exa-

Exagiteren, oeffenen / ontlepden / quellen.

Exalteren, verhoogèn / verheffen.

Examen, Examinatie, onderzoek / proef.

Examineren, beproeben / ondertasten / toetsen / onderbzagen.

Excederen, te hoven gaen.

Excelleren, uytsteeken / overtreffen / uytmunten.

Exceptie, uytneeminge / uytsonderinge / verset.

Exces, overdaet / overmaet.

Excessijff, overdadigh / overstalligh.

Excipiëren, uytsonderen / uytneemen.

Exciteren, opwocken / gaende maken.

Exclameren, uytroepen / uyt schreeuwen.

Excluderen, uytfluyten.

Exclus, uyt besondert.

Excogiteren, besinnen / versinnen.

Excommunicatie, Gemeent-verbanning.

Excommuniceren, bannen / uytfluyten / uyt de Gemeente bannen.

Excusere, ontschuldigen.

Excussie, aspersinge.

Executores, uytrechten / tot voldoeninge dwingen / te werck leggen.

Executeur, een Uytvoerder / een Vander / Deurwaerder.

Testamentaire Executeur, Erf-uyter.

Execusie, uytvoeringe / uytwinninge.

Execra-

Execrabel, afgrijffelijck / verbloeckelijck.

Exempel, boozbeelt.

Exempt, byt uytgenomen / bebyjdt.

Exemptie, bypdinge / bypdom.

Exequeren, verbolgen / volbzengen.

Exerceren, exerciteren, oefenen / bedienen.

Exercitie, oefening.

Exherederen, onterben.

Exhiberen, bybzengen / boozbzagen / boozden dagh bzengen.

Exhibitie, aenwijfinge / opwijfinge / boozbzaginge.

Exhorteren, aenmanen / aenpozen.

Exigentie, berepſch.

Exigeren, af-epffchen / afbozderen.

Exilie, ban / uytbanninge.

Eximeren, byt-koopen / uyt-koopen.

Existeren, exſteren, in wefen zyn.

Exiſtentie, weſentheyt.

Exiſtimeren, ſict æſtimeren.

Exorneren, op-proncken / uptruffen.

Exonereren, ontladen / ontlaffen.

Expecteren, verwachten.

Expediëren, redden / afvaerdigen / valdoen.

Expeditie, afvaerdigingh.

Expedient, afgerecht / geboeghlijck / bequaem.

Experientie, onderbindinge.

Experimenteren, onderbinden / onderſoeken.

Expert,

- Expert, erbaren/ ondersocht/ kloech.
 Exspireren, verschapden/ eyndigen.
 Exspiratie, uytgangh/ eyndige.
 Expliceren, ontbouwen/ uytleggghen/ ver-
 klaren.
 Explicatie, uytleggginge.
 Exploot, uytwerchinge/ te werckleggginge.
 Exploteren, te werckleggen/ uytboeren.
 Exponeren, uytleggen/ verklaren.
 Expositie, uytleggginge/ verbzeedinge.
 Expres, uytzuchelijck.
 Expresseren, uytzuchen.
 Expressie, uytzuchinge.
 Exprimeren, uytzuchen/ uytbouwen.
 Exprobieren, verwijten.
 Exprobratie, verwijt/ versmadinge.
 Exprofesso, opentlijck/ met boozdacht.
 Expurgeren, supberen/ reynigen.
 Exquis, exquisit, uytgelesen/ nauwkeu-
 righ.
 Extempore, uyt de bupst/ metter haest.
 Extenderen, uytrecken/ uytzeyden/ uyt-
 spannen.
 Extinguieren, uytblussen/ dooben.
 Extirperen, uytroepen.
 Extollereren, verheffen.
 Extorqueren, aspersen.
 Extorlie, aspersinge.
 Extract, hozt begrip/ uyttrecksel.
 Extraheren, uyttrecken/ in 't hozt stellen.
 Extra-

Extrajudicieel , bupten rechts-dwangh/
bupten dinghtaligh.

Extraordinaris , ongewoon/ongemeen.

Extravagand , hoogloopende / hooggacnde.

Extravageren , hoogh-loopen/upt het spooz
slaan.

Extreem , uptonemende.

Extremeyt , upterste.

Exulteren , opspringen/ huppelen.

Exunderen , oberbloepen/ uptbloepen.

Exue , is een sekere Schattinge/ die betaelt
wert by de Borgerz van een Stadt een
sp in een andere Stadt mogen vertrec-
ken / anders als met consent / of haer
Doorter of Borger-recht moghen ont-
seggen/ volgens Privilegie elke Stadt.
daer van in 't bysonder verleent.

F A.

Fabel , vertellinge/ verdichtsel/ klucht/
quack.

Fabuleus , heuselachtigh.

Fabriceren , versieren / verdichten / tim-
meren.

Fabriek , Bouw-meester/ Kop-meester.

Facete , boertigh.

Facetieux , boertig/ boertachtig/ geneuglijc.

Facil , licht.

Faciliteyt , lichtighepdt.

Faciliteren , het werck verlichten.

Facit ,

Facit, het slot van de reekeningh/maecht/
doet.

Facteur, die de saken van een ander drijft/
Bewindthebber.

Factie, t'samenrottinge.

Factieus, oproertigh.

Faculteyt, vermogen/vermogenhepdt/
macht.

Facunde, welspreeckenthept.

Falieren, missen/gebzeken.

Falcidie, afkortinge/afsnijdinge.

Falcidia portio, is het vierendeel van de
erffenisse dat den Erfgenaem vermagh
af te trecken die met al te veel Legaten
bestaert is.

Fallacie, valshept/bedrieghlijckhepdt.

Falsaris, Valschaert/een bedzieger/die val-
sche Instrumenten maecht.

Fameus, berucht/bekent/ruchtbaer.

Fameus libel, een saemroobent geschzift.

Familiaer, gemeensaem/hupsgemeen.

Familie, hupsgesin.

Fantasia, inbeeldinge/epgensinnighept.

Fantastijk, epgensinnigh/besinnigh/vies.

Fastidie, walginge/zadthept.

Fastidiëren, walgen/zadt maken.

Fataal, noodlottigh/noodtschick/noodt-
schickelick/doodelijck.

Fatalien, Dingh-dagen/Blept-dagen.

Fatalia appellationum, den tijdt binnen de
welcken

Welcken men moet appelleren.

Fatigatie, vermoepinge.

Fatige, vermoeptheft.

Fatigeren, vermoepen.

Fatsoen, gestalte/fozm/gedaente.

Fatum, Noodtlodt/Nooddwangh.

Faulte, gebzeck/sepl.

Faveren, begunstigen/gunstigh zyn.

Faveur, gunste.

Favorabel, gunstigh.

Favorijt, Gunstelingh.

Fauteur, Gunst-drager/een Medic-pleger.

F E.

Feyten, Schrifstupren/ inhoudende 't gene men betoonen ofte bewyfen wil.

Feliciteyt, welwaert/boozspoet/geluck.

Femenijn, wyflijck/brouwelijck.

Felonie, ontrouwe/ofte smactheft.

Fenijn, vergift/doodt-spijs.

Ferien, Oper-dagen/Dozlof-dagen.

Fertiliteyt, vruchtbaerheft.

Festeren, belesfdelijck onthalen.

Festinatie, verhaestinge.

Feudael, ofte/Feodael, Leen-goedt/leens-roerigh.

F I.

Fiat, het geschiede alsoo/ 't is goet.

Fictie, versteringe/verdictsel.

Fideicommiss, erf-bepelingh/erf-betrouwing/

- wing/erflating ober de hant.
 Fideicommissarius, Erfgenaem met last
 van obergifte.
 Fidejussor, Bozge.
 Fidel, getrouwt.
 Fiducie, betrouwing.
 Figure, gestalte/afbeeldsel/pzent.
 Figurate, beeltsgevojs.
 Figureren, afbeelden/verbeelden.
 Fin, eynde.
 Finalijck, eyndelijck/glat af.
 Finesse, bondt/loofsheyt/list/practijque
 om pets upt te voeren.
 Fingeren, versieren/bootsen.
 Firmament, Starrenhemel/Hytspanfel.
 Firmeren, vestigen/gestadigen.
 Fiscaal, Graeflijckhepts ofte Lants
 Schat-bewaerder/Verzorger.
 Fisce, Lants Schat-kist.

F L.

- Flatteren, plumpstrücken/blepen.
 Fleur, bloem/bloepsel.
 Floreren, bloepen/welbarende zyn.
 Florijn, een gulden.
 Fluctuëren, swerben/swalpen/suckelen.

F O.

- Foly, een bladt.
 Folye, malligheyt.
 Fonteyn, Bron/Wel.

Force,

- Force, geweld/macht.
 Forceren, bemachtigen / verkrachten /
 overwoeldigen.
 Forme, vorm/ gedaente.
 Formaliteyt, gedaente/ gestalte/ aenstelling.
 Formaliseren, tegen aenkanten/ tegen kan-
 ten/ opmaken.
 Formeren, maken/ toestellen.
 Formulier, booschzift/ leest.
 Fornicatie, hoerderij/ smuyteluist.
 Fortificatie, sterckmakinge.
 Fortificeren, verstercken.
 Fortresse, Sterckre/ Slot/ forst.
 Fortune, geluck/ kansse/ abontuyt.
 Foveren, hoesteren/ toegedaen zijn/ ophou-
 den/ aenhangen.
 Fournieren, verschaffen/ opbrengen/ over-
 brengen.

F R.

- Fraude, bedrog/ argelist.
 Fraudieren, bedriegen.
 Frenesie, krankzinnigheyt.
 Frequent, veelvuldigh/ veelvondigh/ baeth.
 Frequenteren, bewandelen/ doozwandelen/
 blywoonen.
 Frivoil, beuselachtigh/ leuachtigh/ slecht.
 Fractueux, vrychtbaer.
 Frustre, te vergeefs.
 Frustreren, vrychteloos maken/ benemen.

Fuge-

F U.

Fugeren, bluchten / blieden.

Fuge, blucht.

Fugitijff, boozbluchtigh / bancquerot.

Fulmineren, blixemen / rasen / wosden / uyt-
bulderen.

Functie, ampt / bediening.

Fundament, grondt-vest / grondt.

Fundatie, grondtlegginge.

Funderen, bestigen / bast-stellen.

Furie, woede / berwoeptheit / raserape.

Furieus, dul / rasende / woedigh.

Furneren, verschaffen / opbrengen.

G A.

G Abelle, Tol.

G Gage, wedde / huyzloon / huyz / winst /
besolding.

Gageren, besolden / belonen.

Gailliaert, vrolich / lustigh / geestigh.

Galland, rechtschapen / geestigh.

Garanderen, waren / waerbozgen / ontkef-
fen / vergoeden.

Garant, waerschapen / waerbozgh / ver-
hael.

Garbeleren, uytsonderen / siften.

Garde, bewaring / wacht.

Gardiaan, Bewaerder / Wachter / Op-
stender.

Gauderen, verblijden.

Ge-

G E.

- Geacquireert, verkregen / verwozben.
 Geadicert, aengebaert / aengeflagen.
 Geadhibeert, toegelaten / toegeboeght.
 Geaufugeert, wech-geblucht.
 Gedelegeert, afgesonden.
 Gedelegeerden-Rechter, een gezondmeerd-
 den ende gestelden Rechter.
 Geelabeert, ontslipt.
 Gedimitteert, losgelaten / afgeset.
 Gecombineert, t'samen geboeght.
 Gecomputeert, toegereekent.
 Gecircumveniëert, beset / ombangen / be-
 dragen.
 Gecontroverteert, tegengesproken.
 Geëxcipieert, uytgesondert / bupten ge-
 houden.
 Geinduceert, verlept / mislept / bedrogen/
 aengeraden.
 Geinterdeceert, boozgesproken / in pemaants
 plaetse getreden.
 Geinterdiceert, verboden.
 Geintercipiëert, onderschrept.
 Geimineren, verdubbelen.
 Genealogie, Geslacht-tafel / Afkomste /
 Geslacht-boom.
 Generael, gemeyn / algemeyn.
 Generaliteyt, Algemeynschap / Land-
 gemeynschap.
 Generatie, teelinge.

Ge-

Genereren, teelen / baren / voortbrengen.
 Genereux, grootmoedigh / edelmoodigh.
 Gentil, edel.
 Geopposeert, tegen-gesteld.
 Geopresseert, onderdrukt / overballen.
 Geraffineert, afgebaerdicht.
 Gerequireerde, Verweerder / tegens de-
 welcke eenigh versoeck gedaen wert.
 Gesten, gebaet / manier van doen.
 Gesten, geschiedenissen / daden.
 Gesticulatie, bootsing / gebaerding.
 Getolereert, verdragen / geleden / toegela-
 ten.

G L.

Glorie, lof / roem / heerlijkheyt / luster.
 Gloriëren, roemen / verblijden.
 Glorieux, lofsijck / lofsyck / beroemt / heer-
 sijck.
 Glorificatie, verheerlijking.
 Glorificeren, roemen / heerlijk maken /
 zullen / verheerlijken.
 Glosse, uitlegginge.
 Glosseren, uitleggen / verklaren.

G O.

Gouvernement, Bestieringe / Plaets-
 booghd.
 Gouverneren, bestieren / beheerschen.
 Gouverneur, Vooght / Lant-booght /
 Stadts-booght / Ruwaert / Bewin-
 man.

Graad,

G R.

Graad, trap.

Gradatie, oberstappinge/ gangh van trap tot trap/trap-klimming/trap-spreuck/klimminge.

Gramatse, bremt gebaer/ grille.

Grasseeren, straetschenden/ woeden/ rooben.

Gratie, goetgunstigheid/ genade/ dancksegging/ quijtschelding/ vergunning/ gunst-gebinge.

Gratieux, goetgunstigh/ liefstalligh.

Gratuleren, dankseggen/ geluck wenschen/ sich wel belooben.

Gravamina, swarigheden/ beswaernissen.

Graveren, beswaren/ quetsen/ in-etsen/ insnijden.

Graviteyt, dectigheid/ statigheid.

Grieff, hinder/ quetsinge/ schade/ swaer/ moeplijck.

Griffie, Stuck-kamer/ Schryf-kamer/ Leppen.

Griffier, Hof-schryber.

Gros, het gene upt de kladde in 't net gestelt is.

Grosseren, in 't net schryben.

Groslier, groothandelaer/ grofhandelaer.

H A.

H Abyl, afgerecht/ bequaem/ geschickt/ behendigh/ heblig.

H

Ha-

Habiliteyt, behendigheyt / bequaemheyt /
gaewoondadigheyt.

Habiliteren, bequaem maken.

Habijt, kleedt / kleding.

Habitatie, woonstede / wooninge.

Habituëren, bekleeden.

Hallucinatie, dwaaling.

Hanteren, bewandelen / omgaen.

Harangue, beweegh-reden / vertoogh.

Harmonie, welluydinge / eenstemmig-
heyt / oer-een-stemminge / t'samen-
stemminge / soetluydigheyt.

Harmonice, t'samen-stemmelyck.

Havery, ongeluck / ongebal.

Hazard; lot / gebaer / abontup? / kansse.

Hazardereren, wagen.

H A.

Haeres, Erfgenaem / Oic.

H E.

Hechte, hechtenis, gebanchenisse.

Heraut, Wapen-booght / Wapen-dra-
ger / Wapen-heer / Schild-boerder.

Herederen, erven.

Herediteyt, erf-goet / erfdeel.

Heresie, Kettery / styffinnigheyt / eensta-
nigheyt.

Hermaphroditi, Man-wyiben.

Heroicq, heldigh / heerlijk.

Heremijt, Klupsenae / Wout-broeder.

Hipo-

H I.

Hipocrijt , een beynfer / een schijn-hepligh.
 Hipocrisie , gebeynsthepdt / schynheplig-
 hepdt.

Historie , Geschiedenis / Verhael / Ges-
 denck-schrijft / Geschicht / Geschicht-
 bryef.

H O.

Homicidie , doodtslagh.

Homicide , Doodtslager.

Homilie , Gespreck / Bedeneringe.

Homoligeren , goetkennen.

Homage , manschap / huld.

Honneur , eer.

Honarabel , eerlijck / eerbaer.

Honoreren , eeren.

Horologie , Kijwerck / Sonnewijser /
 Wecker.

Horreren , verschycken / afsgrijfen.

Horreur , afschick.

Horribel , schrikelijck / grouwelijck.

Hortatie , bemaningh.

Horteren , bemanen / ansporen / aenmoed-
 ighen / aenmanen.

Hospes , Waerd / Gasthouder.

Hospitaal , Berberg / gasthoudinge / Gast-
 huys / gastvry.

Hospitaliteyt , huysbestinge / gastvry-
 hepdt / berberghsaemhepdt / waerd-
 schap.

Hostagie, Pandt/ Gijfel.

Hoflie, Zeegb-offer.

Hofiliteyt, vpanfchap.

H U.

Humane, menschelijck/ beleeft/ heus.

Humaniteyt, beleeftheyt/ menfchepdt.

Humble, nedzigh/ demoedigh.

Humeur, bocht/ eygen aert/ finlijckheyt.

Humiliëren, vernederen.

Humiliteyt, nedzighheyt/ ootmoedigheyt.

H Y.

Hymne, Lof-fang.

Hypocrisie, bepnfinge.

Hypocryt, Huchelaer/ Gebepnfde.

Hypotheecq, Onderpant/ Tegenpandt/

Grondtpant/ pant.

J A.

J Actantie, beroeming.

Jacteren, beroemen.

Jacture, verlies/ wech-woerpfinge.

Jalours, belghfieck/ belghfuchtigh/ min-

pberigh.

Jaloufie, belghfucht/ minne-nijdt/ na-pber/

min-pber.

I D.

Ideen, boozbeeldtfels/ bewerpfels/ ont-

werpfels.

Idioot, ongeleerde/ ongeletterde/ weet-

niet.

Ignor-

I G.

- Ignobel, onedel.
 Ignominie, naemschendinge / schantbleek /
 schande / oneere.
 Ignominieux, schandelijk / smadelijk /
 naemschendingh / eerloos.
 Ignorant, weetniet / weetloos / onkundigh.
 Ignorantie, onkunde / onwetenschap / onbe-
 dachthepdt.
 Ignoreren, onkundigh zijn / niet weten.

I L.

- Illaberen, insluppen.
 Illatie, inbruinge / inboeringe / besluyt.
 Illatijf, dat ingebracht kan worden.
 Illegalyteyt, oneben-gelijckheyt.
 Illegitime, onwettelijk / bastaert.
 Illiquide, onklaer / oneffen.
 Illuderen, bespotten / begupchelen.
 Illuminatie, verlichtinge.
 Illumineren, verlichten.
 Illusie, bespottung / begupchellinge / scherts.
 Illusoir, bespottelijk.
 Illustratie, verlichtinge / doozschijning.
 Illustre, doozlichtigh / edel.
 Illustreren, doozlichten / doozhelderen / dooz-
 lughtigen / verklaren.

I M.

- Image, beelt / gelijkentis.
 Imaginatio, inbeelding.
 Imagineren, inbeelden.

- Imbecilliteyt , swachthept / onsterckhept.
 Imitatie , nabolginge / nabootsinge.
 Imiteren , nabolgen / nadoen.
 Immediata , onmiddelige.
 Immediatelijck , eensklaps / sonder middel /
 onmiddelijck.
 Immemoriael , ondanchbaer / boben gebeu-
 gen.
 Immense , onmetelijck.
 Immeuble , ontilbaer / onbewegelijck / roe-
 rend.
 Immineren , boben 't hooft hangen / gema-
 ken.
 Immisceren , inmengen / ondermengen.
 Immobile , ontilbaer / onbewegelijck.
 Immoderatie , onmatighepdt.
 Immoderate , onmatig.
 Immodest , onzedigh / ongeschickt / ontuch-
 tigh.
 Immodestie , onzedighhepdt / ontucht.
 Immutabel , ontwisselbaer / onberander-
 lijck.
 Immunitteyt , onbelasthepdt / vryhept / vry-
 dom.
 Impar , oneven / ongelijck / onpaer.
 Impariteyt , oneventhept / onpaerhept.
 Impartiëren , mededeelen.
 Impatibel , ongedooghsaem / onlijdelijck /
 onberdzagelijck.
 Impatient , onlijdsaem / onberduldigh.
 Impa-

Impatentie, onlijdtsaemheyt / onberdul-
dighedyt / ongedult.

Impediëren, verhinderen / beletten.

Impediment, belet / hinderingh.

Impelleren, aenstouwen / drijven.

Imperateur, Keiser / Weltheer / Gebieder.

Impereren, gebieden / bevelen / heerschap-
pen.

Imperfect, onvolmaect / onvolkomen.

Imperfectie, onvolmaectheyt / onvolko-
mentheyt.

Imperiaal, Keiserlijck.

Impersoneel, onpersoneelijck.

Impertinent, ongerijmt / slozdelijck / ongeb-
belijck.

Impetrant, verwoerber / verkrijger / ver-
soecker.

Impetreren, verwoerven / verkrijen.

Impetueux, ongestuymigh / heftigh.

Impiëteyt, godloosheyt / ongoderbzuchtig-
heyt.

Implacabel, onbersoenlijck.

Impleren, verbullen.

Implicatie, inbouwinge / inwickeling.

Implicueren, { inbouwen / inwickelen /

Impliceren, } bevangen.

Imploratie, aenroepinge.

Imploreren, aenroepen.

Employeren, siet Employeren.

Imponeren, opleggen / bedzegen / te laste
leggen.

- Importabel, onberdzagelijck / onlijdelijck.
 Important, groot / gewichtig.
 Importantie, gewichtighejdt.
 Importeren, belangen / bedzagen.
 Importuyn, oberlastigh / onbeschoft.
 Importumeren, oberlasten / lastigh zijn /
 dzingen.
 Importuniteyt, oberlast / dwang.
 Imposeren, opleggen / lastleggen.
 Impositie, oplegginge / oplage / schattinge.
 Impossible, onmogelijck.
 Imposture, bedzogh.
 Impost, Schattinge.
 Impotent, onmachtigh.
 Impotentie, onmachtigheyt / onmacht /
 onbermogenthejdt.
 Imprecatie, toewenschinge / vloeck / quaet-
 wenschinge.
 Impressie, indzuckinge / dzucksel / p[ri]nt-
 dzuckinge / indzucksel / inbeelding.
 Imprimeren, indzucken / inpzinten.
 Improberen, quaet keuren / quaet achten /
 wzaken.
 Improbitas, onbzoornhejdt / ondeught.
 Impropre, on-eygen / onbaeghlijck / wan-
 stalligh.
 Imprudent, onwijs / onboozsichtigh.
 Imprudentie, onwijsheyt / onboozsichtig-
 heyt.
 Impudicq, onkupsch / onschamel / oneer-
 baer.

Impu-

- Impugneren, bebechten/ bestrijden.
 Impulsie, opstokinge/ aendzjdinge.
 Impuniteyt, ongestraftheyt.
 Imputatie, wijtinge/ aentjgingh/ toemets-
 tinge/ toereekeninge.
 Imputeren, wijten/ aentjgen/ toemeten/
 toereekenen.

I N.

- Inadvertentie, onbedachtsaemheyt/ reuc-
 keloosheyt/ achteloosheyt/ ontwetenheyt.
 Inaliënabel, onwandelbaer/ onverbzeemt-
 baer.
 Inartificiael, onkonstigh.
 Inaqualis, onebengelijck.
 Inaqualitas, ongelyckheyt/ onebengelijck-
 heyt.
 Incapabel, onvatbaer/ begripeloos/ on-
 bebattelijck.
 Incapaciteyt, onvatbaerheyt.
 Incarnatie, Vleesch-wozdinge/ Mensch-
 wozdinge/ Beblepsching/ Tijdt-schzift/
 Cal-schzift/ Tijdt-beschzjbinge.
 Incarceratie, kerckering/ gebangenisse/
 hechte/ hechtenisse.
 Incarcereren, kerckeren/ bangen.
 Incertitude, onsekerheyt.
 Inceste, bloedtschande.
 Incident, inbal/ boozbal/ inballing.
 Incideren, insnijden/ opsnijden/ boozbal-
 len/ tusschen ballen/ erfen.

Incipiëren, beginnen.

Incisie, insnijdinge/ doorsnijdinge/ opslijdinge.

Inciteren, aenpozen/ opstoken/ aenrissen/ aenlocken.

Incivil, onburgerlick/ onheusch/ onbeleefst.

Inciviliteyt, onburgerlijckheyt/ onheuschheyt/ onbeleefstheyt.

Inclinatie, toenepginge/ nepginge.

Inclineren, toenepgen/ nepgen.

Incluys, ingesloten/ binnen/ inbegrepen.

Inclusive, binnen gerekent.

Incogitabel, onbedenckelijck.

Incommodatio, ontrijbing.

Incommoditeyt, ongelegentheyt/ ongemack/ ongerijf.

Incommunucabel, onmededeelbaer.

Incommoderen, ontrieben/ ongelegentheyt maken.

Incomparabel, onbergelijckelijck.

Incompatibel, onberdraeghlijck/ onlijdelijck/ niet ober-een-komende.

Incompetent, onbehoorlijck/ onwettigh/ ononderhoozigh.

Incompetenten-Rechter, ononderhoozigen Rechter.

Incomprehensibel, onbegrijpelijck.

Inconstant, onstantvastigh/ wispeltuyzig.

Inconstantie, onstantvastigheyt/ wispeltuyzigheyt/ ongestadigheyt.

Incontinenti, datelijck / strack / op staende
voet.

Inconvenient, ongebal / misbal / ongeluck.

Incorporatie, inlijvingh.

Incorporeel, onlichamelijck.

Incorporeren, inlijven / innemen.

Incorrect, onberbetert / gebrekelijck.

Incorruptibel, onberderffelijck.

Incredibel, ongelooflijck.

Incrementum, rjising / aenwassing.

Increpatie, bekijbinge.

Increperen, bekijven / bulderen.

Inculceren, inscherpen.

Inculpabel, onstraffelijck.

Inculperen, beschuldigen.

Inculqueren, instampen / inscherpen.

Incumberen, opleggen / opsteunen / aen-
bozderen / booz hebben.

Incurabel, ongeneeffelijck.

Incurreren, aenloopen / inloopen.

Incurfie, aenloop / optocht / aenbal.

Indemneren, schadeloos houden / byphou-
den.

Indemnityt, schadeloosheyt / byphouding.

Independens, onverbonden / on-afhan-
gigh / van niemant ahangende.

Independentie, on-afhangelijckheyt.

Indictie, aensegginge / oplage / tijdtge-
bodt / aenradingh.

Indifferent, eenderley / onberschepdelijck /
eeneens.

- Indigentie, behoefstigheid.
 Indignatie, verantwoordingh / onwaer-
 digheyt / eubelnemingh.
 Indirect, kromsweeghs / averrechts.
 Indiscreet, onbeschepden.
 Indiscretie, onbeschepdentheyt.
 Indispost, ongestelt / ongesont.
 Indispositie, ongesteltheyt / ongesontheyt.
 Indissolubel, onlosfelijk.
 Individuum, ondeelijck / bysonder.
 Indole, inbozst / aert.
 Indubitabel, ontwijffelbaer.
 Induceren, inboeren / inleypden / aenraden /
 wijsmaken / onderwijfen.
 Inductie, aenradinge / inboeringe / inboe-
 ginge / indyng.
 Indulgentie, gedooginge / toelatingh / byp-
 gebinge / berwilltingh / leckere spij-
 singh / aflaet.
 Industrie, gaewighheyt / wackerheyt /
 kloechheyt / naerstigheyt / vernuftig-
 heydt.
 Inegaal, oneffen / ongelijck.
 Inegaliteyt, oneffenheyt / ongelijckheyt.
 Ineptie, ongerijmt / onbequaem.
 Inertie, badsigheyt / lafheyt.
 Inestimabel, onschattelijck / onwaerdeer-
 lijck.
 Inevitabel, onbermijdelijck.
 Inexcusabel, schultbaer / onberschoonlijck.
 Inex-

Inexpert, ongeoeffent.

Inexplicabel, on-uptleggelijck.

Inexpugnabel, onwinbaer / onberwinne-
lijck.

Infaam, eerloos.

Infameren, faamrooben / schantblecken.

Infamie, schantbleck / faamroobingh.

Infantie, kindtshept / onmondighept.

Infect, stinckent / besmet.

Infecteren, besmetten.

Infereren, inboeren / inbzengen.

Inferieur, minder / lager / onderdaen / ont-
-derbeurtige.

Infesteren, beledigen / bekommeren.

Infidel, ontrouw / trouweloos.

Infideliteyt, ontrouwighhept / trouweloos-
hept.

Infirmiteyt, onsterckhept / swackhept /
lofhept.

Inflammatic, ontstekinge.

Inflatie, opblasinge / swellinge.

Infigatie, aenflaningh.

Influentie, inbloepinge.

Informatie, kundtschap / berichtinge / be-
-schepdt / kennis / inboezing / beboez-
-ming / verneem-schijft.

Informeren, kennis nemen / kundtschap
doen / berichten / onderwijzen / beboez-
men.

Infortuyn, rampoet / ongeluck.

In-

- Infraſteur**, inbreker / overtreder.
Infractie, inbreuck.
Infringeren, breken.
Infructueux, onvruchtbaer.
Infuſie, inſtoztinge / doozgietinge.
Ingenieur, Bolwercker / Weſt-bouwer /
Wernuſteling / Sterck-bouwer.
Ingenieux, ſin-rijk / verſtandelijck.
Ingereren, indzingen.
Ingratitude, ondankbaerhepdt.
Ingredient, inmengſel.
Ingrediëren, intreden.
Ingreſſie, intredinge / ingang.
Inhabil, onbequaem / on-abel.
Inhabiteyt, onbequaemhepdt.
Inhabitabel, onbewoonlijck.
Inhaerentie, inhanging.
Inhaëſie, inhanging / aenhanging.
Inhereren, inhangen / inblijben.
Inhoneſt, eerloos / oneerbaer.
Inhumand, onbeleeft.
Inimicitie, vyantschap.
Iniquiteyt, ongerechtighepdt / onbillick-
hepdt.
Iniq, onrechtbaerdigh / onrecht / onrecht-
matigh.
Injunctie, bebelinge.
Injungeren, toevoegen / opleggen.
Injurie, ongelijck / onrecht / hoon.
Injuriëren, verongelijcken / hoonen.
Injuſte,

Injuste, onrechtbaerdigh.

Injustitia, onrechtbaerdigheyt / ongerechtigheyt.

Innavigabel, onbebaerlijck.

Innocent, schuldeloos / onnoosel.

Innocentie, onnooselheyt.

Innovatie, vernieuwinge.

Innoveren, vernieuwen.

Innemurabel, ontelbaer / ontallijck.

Inobedient, onghoozsaem.

Inprovifio, onbersteng.

Inquiëteren, ontruffen.

Inquiëtatie, { ontruffinge / onrust.

Inquiëtude, }

Inquireren, onderfoecken / dooznuffelen.

Inquisitie, onderfoeck.

Inquisiteur, Onderfoecker / Onderfoeckmeester / Ketter-meester.

Insanabel, ongeneselijck.

Infantie, dolligheyt.

Insatiabel, onbersadelijck.

Inscriptie, opschrift.

Inscrutabel, ondoozgrondelijck.

Insensibel, ongeboelijck.

Inseparabel, onfchepdelijck.

Infereren, insetten / inboegen / inlijven.

Infertie, inboeginge.

Inserveren, bedienen / pemandt ten dienste staen.

Insidie, belaginge / schuythoek / list.

In-

Insigne, merckelijck / kentepcken.

Instimuleren, betichten.

Insinuatie, inschrybinge / te kennen-ge-
binge / waerschouwinge / berwitt-
ging.

Insinueren, indringen / inblipen / inschry-
ben / te kennen geben / aenmelden / ber-
wittigen.

Insisteren, aentasten / volharden / aen-
houden.

Insolent, moetwilligh / ongewoon / ober-
dadigh.

Insolentie, moetwilligheyt / moetwill-
telhepdt.

Insolidum, gantschelijck / geheelick.

Insolvent, onbetalijck / onbetaelbaer.

Insolventie, onvermogenhepdt tot beta-
len.

Inspectie, beschouwinge / aenschouwinge.

Inspectie oculair, besichtinge / baerblijcke-
lijck.

Inspiciëren, insien.

Inspiratie, inblasinge / aenblasinge / inge-
binge.

Inspireren, inblasen / aenblasen.

Instantie, aenhoudinge / volstandighepdt /
geduprighheyt / begin.

Instauratie, herstellinge / oprichtinge / ver-
nieuwinge / weeroprehting.

Instaureren, oprichten / vernieuwen / her-
stellen.

In-

- stigatie, aenstouwinge.
 stigeren, opstoken/aenstouwen/dzijben/
 ophitsen.
 stinct, dzift/ingebinge/inblasinge.
 situëren, insetten/onderwijzen/instel-
 len.
 stitutie, insettinge/onderwijsinge/instel-
 linge.
 structie, onderrechtinge/toerechtinge/
 bericht/narichtinge/onderwijs.
 struëren, onderrechten/toerechten/schzif-
 telijck bewijzen.
 strument, (Tupg/Werchtupg/Handel-
 tupgh/Bereetschap/richtinge; Item/
 een Acte ofte Geschzift van pemants-
 handel.
 sultatie, beschimpinghe/schamperheyt.
 tegreren, heelen.
 tegriteyt, deegelijckhepdt/oprechti-
 ghepdt/louterhepdt/ongekreuckthept.
 tellect, vernuft/berstant/kennis.
 telligentie, kuntschap/berstant/ken-
 nis.
 temperantie, ongematighthept.
 tenderen, beoogen/boo?-hebben/na-
 trachten.
 tentie, oogloft/oogmerck/opset/boo?-
 nemen/opsetting.
 tenderen, onderstaen/aenleggen/aen-
 wenden.

In.

- Intercederen , tuffchen-fpreken / bemid-
delen.
- Interceffe , bemiddeling / tuffchen-konft.
- Intercipieren , onderscheppen.
- Interdiceren , verbieden.
- Interdict , verbodt.
- Interetteren , befchadigen / bernadeelen /
verhozen.
- Interest , fchade / nadeel / belang / woec-
ker.
- Interjectie , inwozp / inwozpfel / tuffchen-
ftelling.
- Interinement , gefant-doeninge.
- Interineren , gefaden / booz goet keuren.
- Interlocutie , tuffchenspraeck / tuffchen-
oordeel / bp-vonniffe.
- Interloqueren , tuffchen-fpreken.
- Interlocutoire , tuffchen-oordeel.
- Interlocutoir-vonniffe , Bp-vonniffe.
- Internutteren , ophouden / aflaten / ver-
poofen.
- Intermissie , aflatinge / verpoofinge / tuf-
fchenkonft.
- Interpellatie , infpraeck / tuffchen-fpraeck /
verfoeck / aenspraeck.
- Interpelleren , infpreken / tuffchen-fpre-
ken / verfoecken / ftupren / behinderen.
- Interponeren , } tuffchen-ftellen.
- Interpoferen , }
- Interpositie , tuffchen-ftellinge.

- Interpretatie, uitlegginge / bediedt / vertaling / verklaring / vertolking.
 Interpreteren, uitleggen / verklaren.
 Interrogatie, onderzaginge.
 Interrogatorien, vragh-stucken.
 Interrogeren, onderzagen.
 Interrupt, afgebroken.
 Interruptie, afbrekkinge / tusschen-balingh.
 Interval, tusschenhepdt / tusschen-bal.
 Interventie, tusschen-komst.
 Interviniëren, tusschen-komen.
 Intimatie, aenkundinge / bekendt-maeking.
 Intimeren, ontbieden / aenkundigen.
 Intimideren, berisagen / vrees aenjagen.
 Intituleren, naem-noemen / benamen.
 Intolerabel, onberdagingelijck.
 Intoneren, booz-singen.
 Intractabel, onhandelbaer / bars / onrekelijck.
 Intricaat, verwart / verstrickt.
 Intricatie, verwarringe / verstrickinge.
 Intrigueren, verstricken.
 Introduceren, inboeren / inleypden / inbzetten.
 Introductie, inleypdinge.
 Intuit, opsicht / aenblick / insicht.
 Invaderen, aenballen / inbaren.
 Invalide, onsterck / onbestandigh / dat niet bestaen en magh. Inva-

Invariabel, onberanderlijck.

Invasie, aenbal/ inbal.

Investijf, lasteringh/ beschuldiging / dooz-
strigkinge.

Inventaris, opschrijving van goederen/
Inhoudt/ Staet/ Boel-schijft.

Inventariëren, opschrijven / beschrijven /
boel-beschrijven.

Inventeren, binden / upbinden.

Inventeur, Binder.

Inventie, bindinge/ bont/ erbindinge.

Inversie, omkeeringe.

Inverteren, omkeeren.

Investigieren, opspeuren/ nabozschen.

Investiture, instellinge.

Invincibel, onwinbaer.

Inviolabel, onschenbaer.

Invitatie, noodigingh.

Inviteren, aenpozen/ noodigen.

Inundatie, oberbloeping / water-oploop.

Invocatie, aenroepinge.

Invoceren, aenroepen/ beroepen.

Involveren, inwickelen/ inwinden.

Involutie, inwickeling / inwindinge/ in-
wentelingh/ bestrickingh.

Inutil, onnut.

J O.

Jointure, voeging / gelid / gewicht.

Journal, dagelick / Dagh-boeck / Dagh-
register.

Ira-

I R.

Iracundie, gramschap.

Ironie, schimp-reden/ schars/ spotspreuck.

Irraisonnabel, onredelijck/ onbillick.

Irrationael, onredelijck.

Irregulier, ongemeen/ ongeschickt.

Irreparabel, onverbeterlijck/ onbergoedelijck.

Irreprehensibel, onberispelijck.

Irreverentie, oneerbiedinge/ oneerbiedighepdt.

Irrevocabel, ontwederrroepelijck.

Irrideren, begecken/ belaccken, bespotten/ beschimpen.

Irriteren, tergen.

I S.

Isagoge, Inlepdinge.

Issuo, uptgangh/ upthomst.

I T

Item, desgelijcks/ insgelijcks/ soo oock.

Iteratie, herbatinge.

Iteratijf, meermaels.

Itereren, herbatten/ herhalen.

J U.

Jubilee, Lupt-jaer/ Jupch-jaer.

Jubileren, verheugen/ jupchen.

Judicatuyre, Donnis/ Rechts-pleginge.

Judiceren, oordeelen/ Rechten/ wijzen.

Judiciael, gerechtelijck/ rechtspreekelijck.

Jugc,

Juge , **Rechter.**

Jugement , **Oordeel/ Rechr.**

Jügeren , **rechten/ oordeelen.**

Juncture , **voegingh/ lidt.**

Juramentum , **Eedt.**

Juratoir , **by eede.**

Gautie juratoir , **Wozghtochte ende belofte by eede van 't gewijfde te voldoen / ende fijn Perfoon of Goederen niet te verfteken of te verbzenden.**

Jurisprudentie , **Rechts-kunde.**

Jureren , **fwereen.**

Jurisdic tie , **Rechts-dwangh / Rechts-gebiedt/ Rechts-macht/ Rechts-ban.**

Jurisconsulte , } **Rechts-geleerde.**

Jurift ,

Jus Reale , **Beheering.**

Jus Personale , **Infchult.**

Jus Gentium , **Dolcher-wet/ Dolcher-recht.**

Jus Civile , **Burger-wet/ Burger-recht.**

Jus Publicum , **Bemeene Lant-wet.**

Jus Privatum , **Bpfonder Burger-rechts-wet.**

Jus Sucedendi, ab intestato, **Verfterf-recht.**

Jus Possessionis , **Befit-recht.**

Justicieren , **Berechts-dienaers / Richteren.**

Justicier , **Rechter.**

Justitie , **Berecht/ Gerechtighept/ Rechtbaerdighept.**

— **Distri-**

— Distributiva, hegebende.

— Commutativa, bergeldende.

Justificatie, rechtbaerdighmakinge/ rechtsbaerdiging.

Justificeren, ontschuldigen/ bzy-spreken.

Juveren, helpen.

Juweelen, Alepnodien.

L A.

L Abeur, arbept.

Laboreren, labeuren, arbepten.

Laborieux, arbeptdigh / arbeptsaem.

Labirint, Dool-hof.

Laceratie, verscheuringe.

Lacereren, verscheuren.

Lachrimeren, weenen / schrypen.

Lackey, nabolger / Loop-jongen.

Lamentatie, gekarm/ jammerklaght/ weehlaging.

Lamenteren, karmen / jammeren / weehlagen.

Laps, verloop van tyd.

Large, rijckelijck / bzeedt.

Lascif, gepl / wulps / broodt-droncken/bartel.

Lasciviteyt, geplhepdt/ broodt-dronckenthepdt.

Latiteren, wech-schuplen / sich't soecken maken / schuplen.

Latitude, wijdte / bzeedte.

La-

Latus, Zijde.

Lauderen, loben.

Laxatie, losinge / lossinge.

Laxeren, losen / lossen / openen.

L E.

Lectie, lesinge / Les / Cert.

Lecture, lesinge.

Lederen, quetsen.

Legaal, wettigh / wettelijck.

Legaat, Afgesant/erfmakinge/makinge/
Heeren Bode.

Legataris, Erfdoeler / Making-beurder.

Legateren, bespreken / maken.

Legatie, affendinge / besendinge / erfma-
kinge / gesantschap.

Legende, Verhael / Vertelling.

Legioen, Krijghs-hep.

Legislateur, Wet-ge'oe.

Legitimatie, bewettinging.

Legitime, wettigh.

Legitime portie, Wettigh gedeelte / Aints
gedeelte / dat is in vijf of meer de helft /
ende in minder als vijf het derde part
van 't geen sy ander sints souden hebben
ge-erft.

Legitimeren, bewettigen.

Lentitude, langsaemhepdt.

Lesie, quetsinge.

Lesse Majesteit, Hoogste-macht-schending.

Leviteyt, lichtbaerdighept.

Lias,

- ias, snoer.
 iasseren, snoeren/aenrijgen.
 ibel, Geschrift / Menschrift / Pleet-ges-
 schrift.
 iberael, mildt/hulhertigh/bypmoedigh/
 gulhertighedt/openhertigh.
 iber, los/byp.
 iberalityt, mildtheyt/mildtdadigheyt.
 ibereren, verlossen/byp maken.
 iberteyt, bypheydt.
 ibertijn, Bypgeest / Byp - gemaachte
 knecht.
 iberly, Boeck-winkel / Boeck-haas /
 Boeck-kamer.
 ibidineren, wellust spreken.
 icient, Verlof-gelt/ geoorloft.
 icientiaat, gehenghde/toegelatene.
 icientie, verlof / toelatinge / bypgebinge/
 byp-spraech/oorlof.
 icientieren, toelaten / byp-geven / gehen-
 gen.
 icientenant, Stedehouder.
 igent, } bindtsel/ bandt.
 igure, }
 igue, verbindingh/ verboude.
 imitatie, bepalinge.
 imite, afpalinge.
 imiten, Landtpalen/ Lantschepdingen.
 imiteren, bepalen.
 inea, Ijn/afkomst/regel.

III

Line

Linie-recht, regel-recht.

Liquidatie, afrekeningh/ effeningh.

Liquide, weech / effen/ klaer/ bloot/ plat-
upt / het gene sonder moeyten te reeke-
nen is.

Liquideren, weech maken/ afrekenen/
effenen.

Ligiteren, krackeelen/ plepten/ twiften.

Letigieux, krackeeligh/ dinghtaligh.

Liticonstancie, Rechts-pleginge.

Liticonstancieren, rechts-plegen.

Litispencencie, Twifshangingh / Plept-
hangingh.

L O.

Lobaal, plaetselijck.

Locatie, verhuuringh/ pacht.

Locupleteren, verrijcken.

Logeren, hupsteden / herbergen/ t' dups-
leggen.

Logijs, hupstestinge/ Herbergh.

Lombard, Leen-tafel-houder/ Tafel-hou-
der / Pant-beleener / Bank van Lee-
ningh.

Longitude, lenghte.

Loy, Wet.

Loyael, wettelijck.

L U.

Lubricq, slijbertigh/ glad.

Lusteren, wozfelen.

Lu.

lumen, licht.
 lumineren, verlichten.
 umineux, lichtende/verlichtende.
 luxurie, geplhepdt/onkuyfhepdt.
 luxurieux, gepl/weeldzigh.
 uyttenant, Stedehouder/die in permands
 plaets gestelt is.

M A.

MAchinatie, quaedstokinge.
 Machineren, quaet stoken / quaet
 vrouwen/berochenen.
 maculature, blad-papier/scheur-papier/
 ommeslagh.
 maculeren, beblecken/bekladde.
 Magazijn, Doorraet-schuyt/Dack-huyt.
 magie, Tober-konst/Geest-handel/To-
 ber-kunde.
 Magistrat, Oberhepdt/Oberheer.
 magnanime, grootmoedigh/grootheidig/
 edel-moedigh.
 magueet, Noord-steen/Zep-sten.
 magnificentie, Heerlijchhepdt / Pracht/
 Grootdadighepdt.
 magnificq, heerlich/grootdadig/groots.
 magnitude, grootheid.
 majesteit, Hooghhepdt / Hooghmachtig-
 heit/Mogenthepdt.
 maintenir, handhaben.
 maintenue, handhabinge.

- Malefici**, ter quader trombe.
Malcontent, ongenoeght / t'onbzeden.
Meledictie, bloeck / quaet-spreken / last-
 ringe.
Malevolentie, quaetwilligheyt.
Malheur, ongebal / ramp.
Malheureux, rampspoedigh / ongeluc-
 tigh.
Malitie, boosheyt / quaetheydt.
Maligniteyt, boosaerdigheyt.
Manciperen, eppen geben / bereygenen.
Mandaat, bebel / last.
Mandans, Bebel-geber.
Mandataris, Bebel-hebber.
Mandament, Bebel / bevelinge / Daegh-
 teel.
Manier, wyse / zede.
Manufacture, hantwercksel.
Manifest, openbaer / verklaringe.
Manifesteren, openbaren / verklaren.
Manquement, ontzekinge.
Manqueren, ontzeken / in gebreke blijven.
Manfuetude, sachtmoedigheyt.
Manuaal, handboeck / handdoeck / hand-
 saem.
Maquerelle, stoppelaerster.
Marchetren, sentrechen / sentreden / stre-
 ben.
Marge, hant / blad-randt / boort.
Marriage, Rutwelijck.

Mar.

- Marquis**, **Marckgraef**.
Masque, **mom-aensicht** / **grijns**.
Masqueren, **vermommen** / **mommen**.
Massacre, **moozt** / **moozderp**.
Massacrereren, **vermoozden** / **moozden**.
Masse, **klomp**.
Masif, **dicht** / **hecht** / **vast** / **louter**.
Material, **stoffelijck**.
Materie, **stof** / **sake** / **etter**.
Maternel, **moederlijck** / **van 's moeders lijbe**.
Matrimonie, **huwelijck** / **Echt** / **Moeders-goet**.
Matrone, **Huysmoeder** / **Eerlijcke vrouwe**.
Matteren, **moede maken**.
Maturiteyt, **rijpheydt**.
Maxime, **Grondt-regel** / **grondt**.

M E.

- Mechanice**, **werckelijck**.
Mechanicq, **Ambachts-man** / **Handwerker** / **buggh** / **karich** / **breck** / **hoetelachtigh**.
Mechaniseren, **hoetelen** / **handtwercken**.
Medalie, **Bronckstuck** / **Potpenningh**.
Medicijn, **Arts**.
Medecijne, **Genees-middel** / **Geneeskunde**.
Medecinaal, **heelsaem**.
Mediateur, **Middelaer**.
Mediatie, **bemiddelinghe**.

- Medicamenten, **Genees-kruiden/ Genees-middelen/ Artsenf.**
 Medecineren, **genesen/ heelen.**
 Medieren, **middelen.**
 Mediocre, **middelmatig/ middelbaer.**
 Meditatie, **betrachtinge / besinninge / overleggh.**
 Mediteren, **betrachten / overweegen / besinnen.**
 Melancolijcq, **swaermoedigh/ swartgal-lich.**
 Melancolie, **Swaerbloedigheyt/ Swaer-
moedigheyt/ Swartgalligheyt.**
 Melodie, **soet geluyt / soetluydigheyt /
sangh-gequeel.**
 Melodieux, **soet-luydigh.**
 Membræne, **Blies.**
 Mambrum, **Lidt.**
 Memoriabel, **gedenckwaerdigh.**
 Memoriael, **Gedenck-boeck/ Kladtboeck.**
 Menage, **hups-raedt / hups-houdinge/
hups-gefin / calijckheyt / hupslijck-
heyt.**
 Menageren, **hups-houden / met omsicht
ende maet gebzupcken / sapnigh zyn.**
 Meneen, **treken.**
 Mensure, **maet/maetflagh/roetale.**
 Mentie, **meldinge / gewagh.**
 Mentioneren, **melden / gewagen.**
 Merite, **verdienst.**

Me.

Meschant, snoedt.

Mescontent, onbernoeght / misnoeght.

Mescontentement, ongenoeghsaemhepdt / misnoegtinge.

Mescontenteren, misnoegen.

Mesus, misbruyck / versump.

Metaal, Bergh-werck / Goutmengsel.

Metropool, Hoofststadt.

Meubelen, Eilbare goederen / Inboel / Hoerende goederen.

M I.

Mignon, Croetelkindt.

Migreren, verhuysen.

Militair, oorlooghs.

Militeren, tegenstryden / stryden.

Militie, Oorlogh.

Millioen, tien hondert duysent / hondertduysentigh.

Mimesis, na-aping.

Minoriteyt, minder-jarighepdt / onmondighepdt.

Ministerie, bedienting / dienst.

Minister, Dienaer.

Minuyte, Bewerf / Kladder / minderlingh.

Minutereren, ontwerpen.

Mirakel, Wonderwerck / Wonderdaet.

Miscontentement, ongenoegen / misnoegtinge.

Miscontenteren, misnoegen.

Mise, onkoste / uytgifte.

Miserabel, ellendigh / deerlijck / jammerlijck.

Miseratie, erbarminge / deernts.

Misereri, ontfermen / erbarmen.

Miserie, ellende / jammer / deerlijckheyt / jammerlijckheyt / ellendighheyt.

Miserecorde, barmhertighheyt.

Misive, Sendt-brief.

Misterie, verborgentheyt.

Mitigatie, versachtinge.

Mitigeren, versachten.

Mixte, gemenght.

Mijne, gelaedt.

M O.

Mobile, mobilair, roerlijck / beweegelijck.

Mode, wijse.

Model, boozbeeldt / bewerp / schets / ontwerp / toonbeelt.

Moderateur, Middelaer / tusschen-spraeck.

Moderatie, bemiddeling / matiging.

Modereren, Middelen / matigen.

Moderne, hedendaeghsche.

Modest, zedig.

Modestie, zedigheyt.

Modificatie, matiging / middeling.

Mol, zacht / murw.

Molest, overlast / lastigheyt / verbelingh / quellingh.

Molesteren, overlasten / lastigh zyn / moepelijck

Ijck ballen/ quellen.

Moliëren, bzoeten/ steecken/ betrachten.

Moment, oogenblich.

Momus, Spotter/ Nijdiger.

Monarch, Dozt/ Oberheer.

Monarchie, Cens-regeeringe/ Allen-heer-
sching.

Monitie, vermaninge.

Monopolie, boozkoop/ opkoop/ inkoop.

Monopolieren, boozkoopen / opkoopen.

Monstrantie, verthooringe.

Monstren, toonen / proncken.

Monster, Ondier / Misgeboort / Wan-
schepsel/ Schizik-dier/ Bedrocht/ stael/
toonfel / probe.

Monstreux, wanschapigh.

Monteren, ophalimmen / bedzagen / toe-
rusten.

Monument, Bedenck-tepcken / Graf.

Morael, zedelijck / zedig.

Morisque, Mozin.

Morose, kofsel / quaet.

Morositeyt, kofselhepdt / quaethepdt.

Mort, Doodt.

Mortaliteyt, sterffelijckhepdt.

Mortael, doodelijck / sterffelijck.

Mortificatie, doodinge.

Mortificeren, dooden / updoen / te niet
doen.

Motie, roeringe / beweginge.

N A.

- N** Amptissement, handt-bullinge / te
 bozdtzenging / opbzenging.
 Namptiseren, handt-bullen / te bozde bzen-
 gen / opschieten.
 Narratie, vertellinge.
 Narratijf, verhaligh / het gene men in de
 requeste ofte conclusie tot bewijsreden
 neemt.
 Narreren, vertellen / verhalen.
 Natie, Volck / Landt-volck / Geboortse-
 len / Inboozlingen.
 Nativiteyt, geboorte.
 Natuyrlijck, oprecht geboren.
 Natuyrlijck-kindt, Speel-kindt.
 Naufragie, schipbreuck.
 Navigatie, Schip-baert / Zee-baert.
 Navigeren, Schip-baren / baren.

N E.

- N**ebuleux, nebelachtigh / duysterachtigh /
 mistigh.
 Necessaire, noodigh / noodwendigh / noot-
 sakeelijck.
 Necessiteyt, noodwendigheyt / nootsake-
 lijckheyt.
 Neeteren, hechten / knoopen.
 Negatie, loocheninge / ontkenninge / be-
 neeninge.
 Negatijf, ontkennelijck.

Negeren, loochenen / ontkennen / benee-
nen.

Negligent, versupmingh / onachtsaem /
achteloos.

Negligentie, versupm / verwaerloosinge /
achteloosheyt / onachtsaemheyt.

Negligeren, versupmen / verwaerloosen /
veronachtsamen.

Negotiant, Handelaer / Koozman.

Negotiëren, handelen / handel-drijven /
verhandelen.

Nepotes, Neptes, Kindts-hinderen / naer-
komelingen.

Nequitie, sieltery / guptery.

Nerveux, zenuwachtigh / krachtigh.

Neuter, $\left\{ \begin{array}{l} \text{onzijdigh} / \text{geenderley.} \\ \text{Neutraal,} \end{array} \right.$

Nutraliteyt, onzijdigheyt.

Nexus, bandt / hechtigh / knoop.

N I.

Nihil, niets / niet-met-al / niets ter we-
relt.

N O.

Nobel, edel.

Nobiliteren, veredelen / edel maken.

Nobleffe, Edeldom / Adel.

Number, getal.

Nominatie, noeminge.

Nonneren, noemen.

Non.

Nonpareil, onbergelijcklijck/sonder weer-
ga.

Non-ens, geen-weesen.

Norme, zegel/maet/doorbeelt/regel.

Nota, merck-teecken/tal-letter.

Notabel, merckelijck/aensienelijck.

Notaris, Beampt-schryber/Bont-schry-
ber.

Notatie, beteeckeningh.

Note, tepcken/merck/kentepcken.

Noteren, aentepckenen/letten.

Notificeren, doen weten/bekent-maken.

Notitie, aentepckeningh/kundtschap.

Notoir, hemelijck/kenbaer.

Notule, Merck-reel/Tepcken-schift.

De Novo, op nieuw.

Novatie, vernieuwinge.

Noviteyt, nieuwighepdt.

Nouvelles, nieuwigheden.

N U.

Nubeleux, wolckachtigh.

Nuditeyt, naeckthepdt/bloodthepdt.

Nugeren, beuselen/boerden/alben.

Nul, niets.

Nulliteyt, nietighepdt.

Numeratie, tellinge.

O B.

O Bedient, onderdanigh.

Obedientie, onderdanighepdt/ge-
hoorsaemhept. Ob-

Object, boozwerp/ grondt.

Objecteren, boozwerpen.

Obiter, ter loop/ in 't boozby gaen.

Objiciëren, boozwerpen/ tegenwerpen.

Oblatie, Offerhande / Offer/ Aenbiedinge/ Opdracht.

Oblecatie, verlustinge / vermaeck / verheugingh.

Oblecteren, verlusten.

Obligatie, Verbant/Verbindinge/schuldenennis / Schult-hyfel / Verbintenis/ Handt-schysft / Bondt-schysft / Verplicht-schysft.

Obligeren, verbinden/ verplichten.

Oblique, scheef.

Oblivie, vergetinge.

Oblivieux, vergetelyck.

Obreptie, insluppinge.

Obreptijf, ter slupp.

Obscur, duyster/ doncker.

Obscureren, verdoncheren

Obsecratie, smeekinge.

Obsecreren, smeeken/ bidden.

Observantie, observatie, waerneminge/ gebuyck / gewoonte / gaslagingh / opmerckingh/ eerbiedigheyt.

Observeren, waernemen / gaslaen / aenmercken.

Obstacle, verhingeringh / hinderpael/ hinder.

Ob.

- Obsteren, in de wege staen / verhinderen / tegen staen.
 Obstantie, halstarrighejdt / hartnechighejt / krijgelhejt.
 Obstinaet, hertnechigh / halstarrigh.
 Obtrineren, verwerpen / behouden / verkrjgen.
 Obtrectatie, lasteringh.
 Obvenieren, te gemoedt komen / verhoeden.

O C.

- Occasie, gelegenthejt / voozbal.
 Occident, West / onderganch.
 Occidentael, westwaerts / westers.
 Occulte, verbergen.
 Occulteren, herbergen.
 Occupatie, inneminge / vooz-kominge / ontledigingh / besighejdt / bekommeringh.
 Occuperen, innemen / ontledigen / besigh zijn.
 Occurrentie, ontmoetinge.
 Octroy, Verleening / Vergunning / Gunst / Verlof / Gunst-brief.
 Octroyeren, verleenen / vergunnen.
 Oculair, ooghschijnelijck / schijnbaerlijck / sichtebaer.

O D.

Odieux, hatelijck.

Occa

O E.

Oeconomie, Hups-houdinge / Hups-hout-kunde.

O F.

Offenceren, beledigen / leedt-doen / quetsfen / beschadigen / berongelijcken.

Offendiculum, ergernis / aenstoot.

Offensie, leedt / beledinge / quetsfinge.

Offensif, beschadigende.

Offereren, aenbieden / toedienen.

Offer, aenbiedinge.

Officie, Ampt / plicht.

Officier, Ampt-man / Amptenaer.

O M.

Ombrage, ombre, schaduwē / achterdencen / arghwaan.

Ombrageren, beschaduwē / overschaduwē.

Ombrageux, schaduwigh / achterdochtig.

Omineux, rampsaligh.

Omissie, overslaninge / nalating.

Omitteren, overslaen / nalaten.

Omnipotent, Almogende.

Omnipotentie, Almogenthepdt / Almachthighepdt.

Omnipraesentie, Ober-al-tegenwoordighepdt.

Omniscientie, Alwetenthepdt.

One-

O N.

Onereren, belasten / beladen / overlasten /
pach op leggen.

O P.

Operateur, Werck-meester.

Operatie, werkinge.

Opereren, werken.

Opereux, arbeetsaem / werckelijck.

Opificie, Handt-bacht / ambacht / hant-
werck.

Opinatie, waning.

Opinie, waen / meyninge / dzift.

Opiniëren, wanen / meynen.

Opiniatre, stijzinnig / krigel.

Opinieux, verwaent.

Opposant, Opponent, Verweerder / Te-
genstreber.

Opposeren, Opponeren, tegen-stellen / te-
gen-setten / weder-staen.

Oppositie, tegenstellinge / wederstant / te-
genweer / tegenstel.

Oppresseren, verdzucken / onder-dzucken.

Oppressie, verdzuckinge.

Oppugneren, bebechten / bestrijden.

Opteren, begeeren.

Optie, keur / kiesinge.

Opulent, rijk.

Opulentie, rijkhejdt / rijkdom / ober-
bloedt.

Ora-

O R.

- Oracul, Hemel-fpraech / Hoed-fpraech /
 Godt-fpraech / Dzaegh-baech.
 Oratuer, Redenaer.
 Oratie, Reden / Vertoogh / Redeneringh /
 Redeningh / Gebedt.
 Ordinantie, geschickthept / schickingh.
 Ordinaris, gewoonlijck.
 Ordineren, beschicken.
 Ordonnantie, infettinge / heuce / schickin-
 ge / bevel.
 Ordonneren, sechtchen / instellen / willeketen-
 ren.
 Ordre, schickinge / orde / stel / bestel.
 Oreren, reden-boeren.
 Orientaâl, van Ossen / Oostwaerts / op-
 recht / van 't beste.
 Origineel, oorspronckelijck / het principa-
 le en eerste schijft.
 Ornament, vercieringe / gesmijde.
 Orneren, verciereren / optopen.
 Orthodox, Rechtgeloobigh / Rechtsta-
 nigh.

O S.

- Ostage, pandt / gijfelinghe.
 Ostagier, Gijfelaer.
 Ostenderen, vertoonen.
 Ostentatie, beroeminge / poechinge / swort-
 kingh.

Osten-

Oftenteren, bzaallen / pocchen / beroemen /
stoffen.

O T.

Oticux, ledigh / ydel.

P A.

PAcifig, vzedigh / vzedtsaem.

Pacificatie, bebvzedigingh / vzedema-
kingh.

Pacifceren, verdzagen / bebvzedigen / ober-
een-dzagen.

Pacta ante nuptialia, Huwelicxse Booz-
waerden.

Pagadoor, Betaels - heer / Penningh-
meester.

Pagie, zijde / Zep-dienaer / zijd-ganger.

Payment, broeckel-gelt / kleen-gelt.

Paifibel, vzedtsaem.

Paix, vrede.

Palais, Pringen-hof.

Palfrenier, Stal-knecht.

Palinodie, wederroepinghe.

Palpabel, tastbaer.

Palustre, broeck-landt / mozasch.

Parabel, gelijkentis / sinnebeeld.

Parade, op-toopsel / op-pronkinge / glimp-
vertooningh.

Paradox, Wonder-spzeuch / Wonder-re-
de / ongemeen.

Parcemia, spzeekwoort.

Para-

Paragon, **uytck/ uytſtreckend.**

Paragraphe, **beſchrybinge / onderſchrybinge/ afdeplinge.**

Paraphe, **merck.**

Parapheren, **mercken/ tepckenen.**

Paraphraſe, **uytbejedinge.**

Parate executie, **ſchielijcke Rechts-voedringh/ ſonder uytſtel.**

Pardon, **Vergeffenis.**

Pardonneren, **vergeven.**

Pareil, **effen/ gelijck.**

Parentheſe, **inwozp/ tuſſchen-reden/ inreedingh / tuſſchen-ſtellingh / inblypingh/ inſettingh.**

Pareren, **tieren/ op-pronckien/ topen/ gehoosamen.**

Parcerſel, **op-pronckingh/ tierſel/ topſel.**

Parfumeren, **beroocken/ doozluchten.**

Paritas, **ebenhejdt.**

Parlement, **ſtaedt-hof/ Pleyt-hof/ Gerechts-hof.**

Parlementen, **bulderen/ tieren.**

Parlementeren, **t' ſamenſpreken / handelen van obergifte van Steden of ſterckten.**

Parochie, **kerckſpel/ Wijk.**

Parochiaen, **kerckſpel-ſtaap.**

Parricida, **Vader / Moeder / Broeder/ Suster ofte kinder-moorder.**

Partage, **deelinghe.**

Parti-

Partisaan, medestander.

Partiaal, zijdig/ eenzijdig.

Participatie, mede-deelinge / mede-gemee-
tinge.

Participant, Deelhebber / Deelachtige /
Deelgenoot.

Participeren, mede-deelen.

Partye, wederdeel/ (Tegen-dinger/ deel.

Partitie, verdeelingsh/ deelingsh.

Particulier, bysonder / afgedeeft / stuk-
wijjs.

Particulariteyt, bysonderheyt/ naerder be-
richt.

Party aduers, Tegen-dinger.

Partyschap, zijdigheyt.

Parteur, gade/ weerga.

Pasquil, Schimp-schiltse/ Stoech-schiltse/
Schot-schiltse/ Schimp-dicht.

Passade, reys-gelt.

Passage, wegh / doorgang / doortwegh.

Passagier, Reysfer.

Passato, van den verloopene / voor den
voorzledene maent.

Passement, Lindt / Boortfel.

Passeren, doorgaen/voorby gaen/verlijden/
overtreffen.

Passport, Wy-brief / Wyre-reys / Wyre-
gelep-brief.

Passif, lijdende.

Passie, lijdingsh/ sucht/ drift/ berruchtingsh/
in-

ingenomenhepdt / lÿdighepdt / hart-
tocht.

Passioneren, verrucken / innemen.

Passiones, Harts-tochten / Benegenhe-
den.

Pastoor, Harder / Phar-heer / Kerck-heer /
Dzeher.

Pastorel, harderlyck / harder-merck.

Pastorie, Phar / Harder-staet / Kerck-
meesterschap.

Patent, Open-brief.

Paternel, vaderlyck.

Patient, Lÿder / sieck.

Patienteren, lÿden / dulden / geboogen.

Patientie, gedult / lÿdtsaemhepdt.

Patria, Vaderlandt.

Patriarch, Opper-vader / Herts-vader.

Patrimonie, Vaders-erf / Vaders-goet.

Patrimoniael, erfachtigh.

Patrimoniael-goederen, Dye erfgoederen /
Erf-haben.

Patriot, Vaderlander / Liefhebber van 's
Vaderlant.

Patronage, Patronaetschap / Hupsbou-
derschap / Hups-vaderschap.

Jus Patronatus, Dzeube / Dzebende / Dze-
sterlycke inkomste.

Patroon Doozlander / Hups-vader / booz-
beelt.

Patronaetschap, Dzeesterlycke inkomsten.

Patrocineren, boozstaen / verdedigen.

Paveljoen, Tente / Veldt-tente.

Pauseren, verpoosen / rusten.

Paeement, betalinge.

Pays, }
Pax, } **Wede.**

P E.

Pecceren, sondigen / misdoen.

Pecunieel, geldelijck.

Pedagoge, Tuchtmeester / Leermeester /
Huyflijck-Leermeester.

Pedanterie, kindertwerck / leureerpe.

Peyne, bzeucke / straffe.

Peltier, Wontwercker.

Pellegrimage, Bebaert.

Pellegrim, Bebaert-repser.

Pene, straf.

Penetrenen, boozdzingen.

Penetentie, berouw / leedtschap / leedts-
wesen.

Peniteren, berouw hebben.

Pensioen, huyfloon / loon / wedde / een
jaerlijckse gifte.

Pensionaris, Loon-trecker / Stadts-raedt-
geber / Raedtsman / Loonreckende
Raedtsman.

Per se, dooz hem selven / upt hem selven.

Per accidens, bygebal.

Percento, ten hondert.

Per.

- Percipieren, ontfangen/batten/begrijpen.
 Perditie, verlies/quiftinge/verderf.
 Perdurabel, geduerigh.
 Peregrinatie, Reyse / Landt-reyse.
 Peremptoir, upteindigh/uptboerelijck.
 Perfect, volmaecht.
 Perfectie, volmaechthepdt.
 Perfidie, ontrouw / trouwlooshepdt.
 Perigrinatie, uptlandighepdt.
 Perijckel, gebaer / noodt.
 Pericliteren, wagen / befaen.
 Perimeren, dooden/te niet doen/upt doen.
 Periode, Punt/ Strip/ Omloop/ Wafstn/
 Uptgang / Lidt / Wollooping.
 Periphrasis, omspraek.
 Perjurie, eedthzekinge.
 Permanent, vast / bestandigh.
 Permanentie, verblijventhepdt.
 Permissie, toelatinge / verlof.
 Permoveren, beroeren.
 Permitteren, toelaten.
 Permutatie, wiffeling/mangeling.
 Permuteren, wiffelen / mangelen.
 Pernitieux, schadelijck / verderffelijck.
 Peroreren, fluyt-reden / reden-fluyten.
 Peroratie, besluyting.
 Perpetreren, bedriyben.
 Perpetuel, althieduerent / eeuwig.
 Perplex, verbaest/cadeloos/bedremmet/
 beteentert.

Per.

- Perplexiteyt, verbaestheyt/ rabeloosheyt/
bedzammeltheyt.
- Persecuteren, vervolgen.
- Persecutie, vervolginge.
- Perseverantie, volherdinge/ volstandigh.
- Persevereren, volherden.
- Persisteren, aenhouden/ byblijven.
- Personagie, Rol-speelder/ Kamer-speelder.
- Personeel, hooft dooz hooft.
- Personele actie, opspraech-recht.
- Personen, Lieden/ Luyden.
- Perspective, doozschouwinge/ doozsichtig.
- Perspicuitas, duydelijckheyt.
- Perstringeren, bedwingen.
- Persuaderen, broed-maken / aenraden/
ober-reden.
- Persuasie, broed-makinge / aenradinge/
ober-redinge.
- Pertinent, behoorzijck/ na den eytsch.
- Pertinentie, geschicktheyt / schickelijck-
heyt.
- Perturbatie, beroeringe/ berstoringe.
- Perturberen, beroeren/ berstozen.
- Pervers, verkeert.
- Perverteren, verkeeren/ omkeeren.
- Peter, Doop-heffer.
- Petit, kleyn.
- Petitie, begeerte/ eytsch.
- Petitoir, saecks eygen/ vervolgelijck.
- Petitoire actie, een saeck die in den gront
ende

ends ten principalen verbolght moet
worden.

Peculant, dactel/ broodt-droncken.

Peupel; Wolck/ Gespuys/ 't Graeuw.

Reyfteren, verberffen/verfriffchen.

P H.

Phantasia, inbeeldingh.

Phantasmata, boozbeeltfels/ spoken.

Philosooph, Wijs-gierige / Wijs-suchtige/
Wijs-gier.

Philosophie, Wijs-geerigheyt/ Wijsheyt/
Wijs-gierigheyt / Wijs-woordinge /
Wijsheyt-sucht/ Wijs-geerte.

P I.

Picant, steekelijck / scherp / spits/ steek-
achtigh/ netelijck.

Picqueur, Waerde-berijder.

Piëteyt, Godtbezuchtigheyt.

Pilaer, Zuyl.

Pileren, plunderen/berooben.

Pinnant, muurstijl/ tusschen-muur.

Pionier, Schandts-graber/ Leger-were-
ker.

Piqueren, steecken/ pemandt hatigh zijn.

Piraat, Zee-roover.

Pistool, Sinck-roer/ Sp-roer/ Mant-bus.

P L.

Placcaet, Plack-teel/ Plack-schijft/ Be-
bel:

Placcaten, Bevelen.

Plain,

- Plain, effen/ gelijk.
 Plainte, klachte.
 Plaisant, lustigh/ vrolijk.
 Plaifier, lust / vrolijkheyt / bzeught/ betw
 maech.
 Planct, Zweefstar/ Dwaelstar.
 Planeren, schaben/ effenen/ slechten.
 Planum, plat.
 Plauderen, handt-klassen.
 Plebeus, Plebaen, een man van geringe
 soozte/ een platter.
 Pledipotentie, Dolmacht.
 Plenipotentaris, Dolmachtige/ Dolmach-
 tighde.
 Plenitude, volhepdt.
 Pleonasmus, overtolligheyt / onnodigh
 gesegh.
 Pleydoy, Bedingh/ Dingtael.
 Pluraliteyt, meerderheyt.

P O.

- Podegra, voet-eubel / voet-sicht.
 Poëma, Gedicht.
 Poena, straf / misdaedt.
 Poësie, Gedicht / Dicht-konst.
 Poëet, Dichter.
 Poëtery, Dicht-konst / Rijm-konst.
 Point, punt / stip / verhandel-stuck.
 Police van Assurantie, verseker-brief.
 Poliëren, schaben/ effenen.

- Politicq, burgerlijk.
 Politie, Burgerfchap / Burgerlijke Re-
 geringe / Burger-ftant.
 Polijt, net / beſchæeft / geſlepen.
 Poligamie, Deel-wijſſchap.
 Poliz, Berſcher-brief.
 Pollicitatie, belofte.
 Polluëren, beſmetten.
 Poltron, ſielt / Gup.
 Pompe, ſtaep / praecht.
 Pompeux, praechtigh.
 Pondereren, oerbwegen.
 Pontificaal, Pauſelijk / Prieſterlijk.
 Populair, gemeenſaem / ſlechtachtig / volc-
 kigh.
 Populeux, volckrijk.
 Port, haben / bzing-loon.
 Porteren, dzagen / bzingen.
 Portie, deel / gedeelte.
 Portier, Deurwachter.
 Poſeren, ſetten / ſtellen.
 Poſitie, ſellinge / ſtandt.
 Poſitijf, geſtelt / ſtelligh / 't gene men be-
 hoort te ſetten / ofte waerdigh geſtelt te
 worden.
 Poſſideren, beſitten.
 Poſſeſſeur, Beſitter.
 Poſſeſſoir, beſittelijk / recht om te beſit-
 ten.
 Poſſeſſie, beſit.

Possibel, mogelijk.

Posteriteyt, ~~Na~~komelingschap / ~~Afschijn-~~
ste.

Postuyl, stal / gestalte.

Postulata, begeerten / eyschen / berep-
schingen.

Postulatie, afeysschinge / afvoedinge.

Postuleren, afeysschen / eyschen / afvoede-
ren.

Posthumus ofte Postmis, een kindt dat na
de doodt van sijn Vader geboren wert.

Potent, machtich / vermogent.

Potentaat, Gewelt-heer.

Potentie, vermogen / macht.

Pousseren, ~~aan~~stouwen / ~~aan~~zjiben.

P R.

Practijck, bewercking / handel-greep / on-
derwint / hanthaving.

Practizijn, Bewercker / ~~A~~rtwercker /
~~Rechts~~-oeffener.

Preceptie, onderwijssing.

Precognitie, boozkennisse.

Premie, belooning / pzyssing.

Prenotie, boozkennis.

Preparatie, bereptsel / boozberepding.

Prepositie, boozsetsel.

Preses, President, Boozsitter.

Praxis, daedt / doening / oefening.

Prealable, boozal / eerst.

Prebende, probe/inkomste / **P**resterlyck
inkomen.

Precedent, voozgaende.

Precederen, voozgaen.

Precario, ter bede.

Precelleren, te boben gaen / uptmupten/
obertreffen.

Precept, gebodt.

Preceptor, Meester.

Preceptie, bevel / bebelinge.

Precipitatie, oberplinge / verhaestinge.

Precipiteren, oberplen / neerstozten / ver-
haesten.

Precijs, just / stip.

Predecesseur, Doozganger / Doozsaet.

Predestinatie, Doozschickinge / Doozbe-
stemming / Doozbeschicking.

Predestineren, doozschicken.

Predicant, Dooz-leeraer / Updroeper /
Preker.

Predicatie, Doozleering / Leer-reden / Pre-
ke / Verkondiging.

Predictie, voozsegginge.

Preëminentie, upsteeckentheyt / vooztref-
selijchheyt / upsteeck.

Profatie, Dooz-reden.

Preferentie, voozdeel / voozdeeling / vooz-
trecking.

Prefereren, voozdeelen / vooztrecken / meer
achten / vooz een ander gaen / de vooz-
keur geben.

Pre-

- Prefigeren, voorbestemmen.
 Prefixie, voorbestemminge.
 Pregnant, dringende.
 Prejuditie, nadeel / vervoordeeling / achterdeel / voor-oordeel.
 Prejudiceren, beschadigen / vervoordeelen.
 Prelaat, Kerck-booght.
 Prelature, Kerck-booght.
 Prelegateren, voorzuptmaken.
 Prælegatum, voorzuptmaking.
 Prematuyr, onryp / ontijdigh.
 Premie, wedde / loon / prijs / vereeringe / verseeckert gelt.
 Premissen, voorzendingen / het gene voorzenden gaet.
 Premitteren, voorzenden / voorzenden / voorzafzenden.
 Preoccupatie, voorzominge / voorzopneminge / voorzinneminge.
 Preparatie, toereydinge / voorzereydinge / gereetschap / bereytsel.
 Preparatoir, toebereydelijck / by voorzraedt.
 Prepareren, toereyden / voorzereyden.
 Proposereren, voorzstellen.
 Prepositie, voorzstellinge.
 Preposterere, verkeert / het achterste voorz.
 Preposteratie, verkeertdoeninge.
 Prerogatijs, voorzdeel / voorzrecht.
 Presbiter, Ouderling / Diester.

- Prescientie, boozwetenschap/boozwetens-
 hepdt.
 Prescriberen, boozschrijven / berjaren.
 Prescriptie, berjaringe/ bebel/ boozschrij-
 vinge.
 Present, tegenwoozdigh / een Geschenck.
 Presentatie, aanbiedinge/ overbodig.
 Presenteren, aanbieden / overbodigh zyn.
 Presentie, tegenwoozdigheyt.
 Preservatie, behoedinge/ verhoedinge/ be-
 waringe.
 Preservatijf, verhoedigh/ bewarend.
 Preserveren, behoeden/ behouden/ beschut-
 ten.
 Preses, Boozsitter / Opperste.
 President, Boozsitter/ Raets-hoofstman.
 Presidentie, boozsittinge.
 Presideren, boozsitten.
 Prestantie, overtreffinge.
 Presteren, betoonen/ te wege brengen/ vol-
 voeren.
 Presumeren, vermoeden/ wanen.
 Presumptie, vermoeden/ waen / laetdunc-
 hentheyt.
 Presumptieux, verwaent/ vermetende/ laet-
 dunckend.
 Presupponeren, vast stellen / boozheen be-
 dingen/ booz-onder-stellen.
 Presuppositie, vast-stellinge/ booz-beding/
 booz-onderstellinge.

Pre-

- Pretenderen, epffchen / boozwenden / af-
bozderen/recht-wanen.
- Prentie, epffch/ afbozderingh/ boozwen-
dingh/ rechts-waen.
- Preterieren, booz-by-gaen.
- Pretext, dertfel / boozwendinge tot een
fchijn/ tot een-deck-mantel.
- Pretieux, hofteijck/ dierbaer.
- Prevaleren, obertreffen/ te hoben gaen.
- Prevaricatie, obertredinge / te buptenga-
ninge/ vergrijpinge.
- Prevariceren, te bupten gaen / vergrijpen.
- Prevenieren, boozkomen.
- Preventie, boozkominge.
- Provoost, Zede-straffer / Tucht-booght/
Tucht-meester/ Doft/ Geweldige.
- Preuve, proebe / bewijs; Item / geeste-
lijck innekomen.
- Primaat, Opper-kerck-booght/ eerfthept.
- Primo, den eerften.
- Primogeniture, Eerftgebozenschap.
- Prins, Prince, Doft / Booght / Hog:
Oberhepdt.
- Principael, boozneemfte / booznaemfte /
faechweldige/ felffchuldige.
- Principie, beginsel.
- Prisatie, waerderinge.
- Priseren, waerden/ fchatten.
- Privaat, afgefondert/ byfonder.
- Privacie, ontmeringe/ ontberinge/ booz-
dinge.

- Prive, byzonder. —
 Priveren, ontnemen/ ontfetten/ beroben.
 Privilegie, Voorrecht/ Handt-best.
 Pro contant, voor gereedt gelt.
 Pro Anno, voor een jaer.
 Probabel, bewijfelijck/ waerschijnlijck.
 Probatie, beproebinge/ bewijsinge/ proef/
 bproebingh.
 Proberen, beproeben / bewijfen / waer-
 maken.
 Probleme, Leer-beeld / Waegh-stuck /
 Werck-stuck/ Verdoogh/ Voor-stel.
 Procederen, voortgaen / voortbaren/ din-
 gen/ plepten/ bevoorden.
 Procedereren Personen, Dingh-lupden.
 Procedure, voortgang/ Dinghtael/ Plept-
 handel/ bepleptingh.
 Proces, Gedingh.
 Processe, Ommegangh.
 Proclamatie, oproep.
 Proclameren, oproepen.
 Procreatie, teelinge/ voortteelingh.
 Procreeren, teelen/ voort teelen.
 Procuratie, voorzorge/ Volmacht/ Last.
 Procuratie ad lites, Volmacht om een pro-
 ces te vervolgen.
 Procuratie ad negotia, Volmacht om een-
 ge saken te beschicken.
 Procurator, Gemachtighde.
 Procureren, versorgen/ voorzorgen.

Pro:

Procureur, Verzorger / Pleyt-beforger /
 Volmacht / Taelman / Bevolmachtig-
 de / Voorzorger.

Procureur Generael, Algemeen Verzor-
 ger / Gemeent-verzorger.

Prodige, deurbzenger / quistgoedt.

Prodihaliteyt, quistinge.

Prodigeren, berquisten.

Prodigieux, wanschappen / wonderbaer-
 lijk.

Productie, voortbzenginge.

Product, uptbzengh / uptkomst / uptge-
 bzaecte.

Profaan, onhepligh / werelts / godtloos /
 ongodsdienstigh.

Profaneren, onhepligen / ontlopen.

Profereren, uptsprecken / uptten / voort-
 bzengen.

Professie, Belijdenisse / voortgebinge /
 Ampt / aengenomen Dienst.

Professor, Hoofst-Leeraer / Opper-Lee-
 raer / Hoofst-schoolmeester / Hoofst-be-
 zorderaer / Landts-Leeraer.

Profiteren, bezderen / winninge doen /
 winnen.

Profuge, toeblycht / voortblychtigh.

Profusie, quistinge / verplenginge.

Progenie, Geslacht / Afkomste.

Prognosticatie, voortkenninge / voort-
 spydinge.

- Prognostiqueren, voorskennen / voorsprijden / voorsprijden.
 Progressie, voortgangh.
 Prohiberen, verbieden.
 Prohibitie, verbodt.
 Proye, ghyt / roof.
 Project, voorswerp / ontwerp.
 Projecteren ofte Projiciëren, voorswerpen / ontwerpen.
 Prolatie, voortbrenging.
 Prolegomena, voorsredeningen.
 Prolix, wijdtlooptigh / langhsaem.
 Prologe, voorsreden.
 Prolongatie, verlenging.
 Prolongeren, verlengen.
 Promissio, belofte / toefegginge.
 Promitteren, toefeggen.
 Promotie, bevoorderinge / voorsettigh.
 Promoveren, bevoorderen / voorsetten.
 Prompt, haerdigh / geswinde / sonder haekelen.
 Promptitude, haerdigheyt.
 Promulgatie, verkondigingh.
 Promulgeren, verkondigen.
 Prononciëren, uitspreken / voornis geben / uitspreken.
 Prononciatie, uitspraak / uitsprekingh.
 Pronunciata, tusschenissen.
 Propagatie, voorsplantingh / uitsprekingh.
 Proper, kleyn / dun / net.

Pro

- Propheet, **Gods-Dolck** / **Booz-boe** / **Booz-segger**.
- Propheterisse, **Booz-seggerisse**.
- Propheteren, **boozseggen** / **waerseggen** / **pzecken** / **boozboden**.
- Prophetie, **boozsegginge** / **openbaring** / **boozboding**.
- Propice, **goetgunstigh** / **toegebaen**.
- Propinquitas, **nabpheet** / **bloetverwantschap**.
- Proplasma, **boozbozmsel**.
- Proplastic, **boozbozmighlijck**.
- Proportie, **ebenredentheet** / **gelijckmatigheet** / **boozdeeling** / **ebenheet** / **ebenbe-deeling**.
- Proportioneren, **ebenredigen**.
- Propoost, **booznemen** / **boozhebbinge**.
- Proposeren, **proponeren**, **boozstellen**.
- Propositie, **boozstel** / **boozstelling**.
- Proprie, **eggentlijck**.
- Proprietaris, **Eggenaar**.
- Proprietas, **eggenfchap**.
- Proprium, **eggen** / **eggenfchap**.
- Prorogatie, **uptfel** / **verlanginge**; **Acti** / **een booz-obergeben-verfoek**.
- Prorogatie van Jurisdic tie, **overgifte van Rechts-dwang** / **waer by men in de Rechts-dwang van een hooger Rechter bewillight**.
- Prorogeren, **uptstellen** / **verlangen**.

Pro-

Proscinderen, afsnijden.

Proscriberen, verbannen / versenden.

Proscriptie, ban / verbanninge.

Prose, rijmloos / onberijmt / onrjm.

Prosecutie, afsnijding.

Prospereren, welbaren / veroberen.

Prosperiteyt, boozspogt / welbaert / boozspoedigheyt.

Prostemeren, nederwerpen.

Protectie, protexie, schult / beschut / bescherminge.

Protecteur, Beschutter / Beschermmer.

Protegeren, beschermen / beschutten.

Protest, boozbetupping / wederspzaeck / aentupping / tegentupgh / beklagh.

Protestatie, tegen-spzaeck / onschuld-tuppingh / vyzbetuppingh / betupghkennis.

Protesteren, booztuppen / wederspzeken / verwerpen / sich selven ergens tegens beklagen.

Prothocol, Schryf-boeck / Kladt-boeck / Schryf-rol / Bewoyp-boeck.

Prothocolleren, te boeck stellen.

Provenue, inkomst.

Proverbe, Spzeck-woozdt / Spzeckwoijs / Spzrech / Wpspzech / Wjs-saech.

Proviand, boozraedt.

Provident, boozsleugh.

Pro-

Provideren, voorzien.

Providentie, Voorzienigheyt / Voorzieninge.

Provincia, Lantschap / verheert Lantschap.

Provincialen Raedt, Landtsatigen Raedt / Landtschaps Raedt.

Provisie, voorzieninge / boozraedt / saach / boer-loon / booz-erst.

Provisioneel, by boozraedt / booz-erst / tot opseggens.

Provisoor, Opziender.

Provocatie, uptdaginge / porringe / beroep.

Provoqueren, Provoceren, uptdagen / porren.

Prudent, voorzichtig.

Prudentia, Voorzichtigheyt.

P U.

Publicatie, Afhandigingh.

Publiceren, afhandigen / aflesen.

Publijcq, openbaer / 't gemeen-eggen / gemeyntelijck / werelt-kundigh.

Pudijck, schaemtelijck / schaemachtigh / eerbaer.

Pueril, hinderlijck.

Pulpit, Lessenaer.

Pulver, poeder / stof.

Pulvericeren, vermorselen / stof-maken.

Punctueel, geschichtelijck / het op sijn stuck.

Pun.

- Punctuëren, afteykenen/afstippen.
 Punctum, stip.
 Punitie, straf.
 Pupil, Wees.
 Pupillariteyt, onmondigheyt.
 Purificatie, reynmakinge/verbullinge.
 Purificeren, reyn-maken/verbullen.
 Puriteyt, supberheyt.
 Puriteyn, supber / Supber-geest / Wy-geest.
 Purgatie, supberingh/lossingh.
 Purgeren, supberen/lossen/berschoonen.
 Purge, berschooningh van noodtsupm.
 Purificatie, reynmakinge/supberingh.
 Pusillanimitieyt, kleenmoedigheyt / slap-herffigheyt.
 Putatijf, achtenderwojs / vermeyntelijck.
 Putrefactie, verrottinge.
 Puur, supber/helber.
-

Qu A.

- Q**Uadrat, vierkant.
 Quadreren, boegen/passen.
 Quadrans, vierkant/vierendeel.
 Quadruplicque, Antwoort op het derde
 inbrengen van den Menklager.
 Qualificeren, hoedantigh maken / Tytel
 geben.
 Qualificatie, hoedantighmakinge.
 Qualiteyt, aensien/hoedanigheyt/gedaen-
 te/

te/ staet/ tijtel/ eygenschap.

Quantiteyt, grootheydt / menighbuldig-
heyt / menighte / hoogh-grootheyte / hoe-
bermogentheyt / veelheyt.

Quantum minoris, is een Acte die ingebzacht
werdt als yet te veel of boven de waer-
de gekoft is / daer by men versoecht
wederom te hebben de penningen te veel
gegeven.

Quantum plurimi, als de verkofte saech meer
waert is als deselve is verkofte / ende
men versoecht soo veel meer als bebou-
den sal worden te behooren.

Quarta, vierlingh.

Quartier, vierendeel / een Wyck / gewest /
lijfs-gena.

Quartier-meester, Wyck-meester.

Quarta falcidia, is het Vierendeel van de
geheele Erfvenisse / het welck den Erf-
genaem / met al te veel makingen be-
last / vooz hem by magh behouden en-
de afstrecken / ende de reste aen de Ma-
king-beurders overgeven.

Querel, krackeel / klachte.

Querelleux, krackerligh / twistigh.

Querelren, krackeelen / beklagen / klagen.

Questeren, versoeken / opsoeken.

Questie, Beschil / Wzaeghstuck.

Questioneren, onderbzagen.

Quid pro quo, het eene vooz het ander.

Quies.

Quietsceren, berusten/ rusten.

Quietude, gerustheyt.

Quinquanelle, vyf jarigh uytstel.

Quitantie, **Quyttinge/ Quyt-brief/ Quyt-**
schellinge.

Quiteren, verlaten/ ontslaen/ te goede
schelden.

Quohier, een Recken-boeck/ een Register.

Quote, aendeel/ mate/ deel/ portie.

Quoteren, aentepckenen/ tepckenen.

Quotificatie, schattinge/ optepckeninge.

Quotiseren, schatten.

R A.

R Abat, afkortinge / afslagb van de
somme.

Rabatteren, afkorten / afflaen.

Radicaal, wortelijck/ gewortelt/ oorspronck-
kelijck / met tacken.

Radiceren, wortelen.

Raer, selden / pl / dun/ aerdigh/ seltsaem/
ongemeen / bpsonder.

Raffineren, supberen.

Geraffineert, afgebaerdicht.

Raillerie, geckernp / boert.

Rantsoen, verlossinge / versoening.

Rantsoeneren, lossen.

Rapiamus, mengelmoes.

Rappel, herroep / wederroepinge.

R'appelleren, wederroepen/ herroepen.

Ra-

Raport, aenzenginge / overdzacht / bezlagh.

Raporteren, aenzengen / overdzagen / bezlagh doen.

Rapporteur, overbzenger / overdzager.

Rarefactie, berpling / verdunning.

Rariteyt, Zeltsaemheyt / een ongemeene saeck / iets bysonders.

Raseren, vernielen.

Rate, behoorte / portie.

Ratificatie, bekrachtigingh.

Ratificeren, bekrachtigen.

Ratiocinatie, redeneringh.

Rationael, redelijck.

Rauw actie, is als men van nleuwende raulijcx wat epscht / ende wert alsoo onderfcheyden van Appel of Reformatie.

R E.

Reauditie, wederhooringe / herhooringe / overhooringh.

Rebel, wederspannigh / afballigh / bertnechigh.

Rebellie, afballigheyt / wederspannigheyt / muypert.

Rebelleren, wederspannigh zijn / tegen-spannen / muypen.

Recapulatie, hoof-deelinghe / wederhalinge der hoof-stucken / vertellinghe / tegenleggh brief.

Re-

Recapituleren, hooft-deelen/ weder-halen
de hooft-stucken.

Recederen, aerselen.

Recepisse, Ontfangh / Ontfangh-reef /
Quijt-brief.

Receptie, ontfangingh/ aennemingh.

Recept, ontfangingh/ inneemsel.

Reces, uytstel/ afschepdt.

Recidive, wederballende/ weer-intoetende.

Recipiëren, ontfangen.

Reciprocacie, weerkeeringh.

Reciproque, wederzijds/ onderlinge weer-
keeringh/ heen en weer/ ober en weer.

Recisie, afsnijdinge/ opsegginge.

Reciteren, weerhalen/ oplezen/ opseggen.

Reclamatie, tegen-roep/ weder spraech.

Reclameren, tegen-roepen / weder-spre-
ken.

Reclinatie, afbuigingh / afwijkingh/ ne-
derlegginge.

Recognosceren, erkennen.

Recognitie, erkentenis.

Recollatie, weder-bergetijkinge.

Recolement, overhooringe.

Recolement van Reekeningh, her-rekening.

Recolement van getuygen, als de Getuygen
nader onderzaeght ende be-eedicht
werden.

Recoleren, overhooren.

Re-

- Recommandabel, prijfelijck / aenprijfelijck.
- Recommandatie, aenbebelinge / aenprijfinge / booschrijvinge / gebiedenisse.
- Recommanderen, aenbevelen / aenprijfen.
- Recompenseren, vergelden.
- Reconciliatie, verfoening.
- Reconciliëren, versoenen.
- Reconveniëren, wederom epffchen / weder aenspreken.
- Reconventie, weder-epffchinge / weder-aenspraech.
- Recordatie, herdenckinge.
- Recorderen, herdencken / geheugen.
- Recouvreren, beroberen / wederkriften.
- Recreatie, vermaeck.
- Recredentie, toebertrouwing / bertrouwinge.
- Rector, School-booght / Bestierder.
- Rector Magnificus, Landts-school-booght / Hooge-school-booght.
- Recueil, verfaem / hojt verhael / versamelingh.
- Recuperatie, berobering / wederkrifginge.
- Recupereren, beroberen / wederkriften.
- Recusant, onwilligh / wepgerende.
- Recusatie, wepgeringe.
- Recuseren, wepgeren.
- Redemptie, betloffinge / byp-hoop.
- Redhibitie, wedergebinge.

Re-

Redigeren, maken/stellen/schikken/daer toe bzingen.

Redijt, hersegginge/wedersegginge.

Redimeren, berlossen/byp-koojen.

Reditus, wederkomst.

Redonderen, oberbloepen/herbloepen/te rugge bloepen.

Redoubleren, verdubbelen.

Redres, herstellinge.

Redresseren, herstellen/herschikken.

Reduceren, wederlepden/te recht bzingen/herbzingen; Item/van een meerder op een minder getal bzingen.

Reductie, herbzinginge/herlepdinge/herstellinge van een meerder tot een minder getal; Item/beroejp van een uyt spraech van goede mannen.

Reduplicatie, verdubbeling.

Reel, dadelijck/werchelijck/waerlijck.

Refectie, boedinge/vermakinge/berlustinge.

Referendarien, oberbzingers/berhalers.

Refereren, verhalen/bpbzingen.

Reficiëren, hermaken/vermaken.

Reflecteren, verbupgen/ombupgen/ergens na toe bupgen.

Reflectie, verbuppinge/weerflagh/weerbupping/afkeering/toenepging.

Reformateur, herbozmer.

Reformatie, herbozming/supbering/blaaring.

Re-

- Reformeren, herbozmen/supberen; Item/
 versoeken van een hooger Rechter her-
 stelt te werden/ ende verbeterd te hebben
 een Donnisse dat van een lager Rechter
 tot nadeel gewesen is/ dat men klaringe
 noemt.
- Refractie, wanschaeuwing/verbzeking.
- Refrenatie, betooming.
- Refrescheren, verbarffchen.
- Refrigeratie, verkoeling.
- Refuge, toeblycht.
- Refunderen, vergelden/ opbrengen.
- Refuseren, wepgeren/ afflaen/ van de hant
 wijfen.
- Refutatie, wederleggh/ wederleggingh.
- Refuteren, wederleggen.
- Regard, opficht/ aensien/ aenschouw.
- Regaal, Konincklijck.
- Regeneratie, wederbaringh.
- Regent, Bestierder/ Vooght.
- Regiment, beheerschinge/ bestier; Item/
 een hoop krijghs-bolck.
- Register, Tafel/ Rol/ Bladtwijfer/ Blaf-
 fert/ Schrifwarande.
- Registreren, opschrijven.
- Reglement, schickinge/ ordze.
- Regneren, heerschen/ bestieren.
- Regres, verhael.
- Regulier, geregelt/ geschickt/ recht-upt.
- Reguleren, schikken/ regelen/ stieren.

Re.

- Rejeteren, **verwerpen.**
 Rejectie, **verwerpinge.**
 Reitereren, **herhalen/ herbatten.**
 Rei Vindicatie, **Rechts uytboeringe/ uyt-
winninge/ Saechs-eygen aentae!**
 Relas, **verhael/ vertellinge.**
 Relata, **opfichtelijcke.**
 Relateren, **vertellen/ verhalen.**
 Relaxatie, **loffinge/ ontflagingh/ ontlof-
singh/ verbzendingh.**
 Relaxeren, **lossen/ ontflaen.**
 Releveren, **opheffen/ opbeuren/ verheffen/
ontheffen/ herstellen.**
 Relief, **ophebe/ opheffinge/ verlichtinge/
herstellinge/ Herstel-bzef.**
 Relievement, **ontheffinge/ verheffinge.**
 Religie, **Godts-dienst.**
 Religieux, **Godts-dienstigh/ Godt-plich-
tigh.**
 Reliqua, **oberblijffel/ overschot.**
 Reliquien, **Overblijffelen.**
 Remarqueren, **aanmercken.**
 Rembourseren, **weer-uytgeven/ weer-
betalen/ verschieten.**
 Remedie, **Help-middel/ Heel-middel/
Tegen-middel.**
 Remediëren, **heelen/ genesen/ weder te
recht brengen.**
 Rememoriëren, **herdenken/ weder-ver-
halen/ erinnern.**

Re-

- Reminifcentie, herdenkingh.
 Remiffie, overfettinge/overfendinge/over-
 makinge.
 Remiffie, Vergiffenis/ Vergevingh.
 Remitteren, overfetten/overmaken/qual-
 fchelden.
 Remonftrancie, Verwoogh.
 Remonftreren, vertoonen.
 Removeren, waeren/afwenden.
 Rencontreren, ontmoeten/bejegenen.
 Renommeren, vermaect maken/verma-
 cten.
 Renonciacie, ontfeffinghe/opfeffinghe.
 Renonciëren, ontfeffen/opfeffen.
 Renoveren, vernieuwen.
 Renverferen, verkerren.
 Renverfaal-brieven, Weder-brieven/ Ont-
 fering-brieven/ Tegen-brieven.
 Reavoy, verfeffing/ wederfeffing.
 Revoyeren, verfeffen/wederfeffen.
 Reparacie, bermakinge/vergoedinge/ber-
 makingh.
 Repareren, bermaken/vergoeden.
 Repartieren, verdeel.
 Repartitie, bedeeftinghe/andeeft/verdeeftinghe.
 Repelleren, verhaften/te rugge drijven.
 Repeteren, herhalen.
 Repetitie, herhaeftinghe/verhaeftinghe.
 Replicat; antwoordelijck/waerbaufwijg-
 lijck.

Replicatie, onthoutingh/ herhoutingh/
 behalingh.

Repliceren, weder-seggen / weder-ant-
 woorden.

Replijc, weder-segginge / weder-ant-
 woort/ verantwoording.

Reposeren, rusten/ verpoosen.

Reprehenderen, berispen.

Reprehenfibel, berispeijck.

Reprehenfie, berispinge/ bestraffingh.

Reprosalie, weder-nemingh / weder-ep-
 schingh met geweld / bekommeringe
 ende besettinge van de Gemeene-saek.

Representatie, vertooninghe / plaets-bill-
 inge.

Representeren, vertoonen/ plaets-bullen/
 verstellen.

Reprimende, bedwangh/ bestraffingh.

Reprimeren, verbzuchen/ bedwingen.

Reprise, herbatinge.

Reprobatic, verwerpingh / wazinghe /
 verwijtingh.

Reprobesen, wazaken/ verwoerden.

Reprocheren, verwoerden/ wazaken/ beris-
 pen/ wederleggen.

Reproche, berispinge/ wazinghe/ verwoer-
 pinge.

Repromissie, weder-belofte.

Repromitteren / weder-beloben.

Republijcque, Gemeenbest/ Gemeenten-
 staet.

- Repudiatie, verlaringe.
 Repudieren, verlossen/ verlaten.
 Repugnantie, tegenheyt/ tegen-of weerstre-
 bigheyt.
 Repugneren, bebetchten/ tegenstrijden.
 Repulsie, verdringinge/ afwoeringe.
 Reputapel, achtbaer.
 Reputatie, achtinge/ achtbaerheyt.
 Reputeren, achten/ weder op dencken.
 Request, Versoeck/ Versoeck-schijft.
 Request civijl, heusch Versoeck.
 Requefteren, verfoecken.
 Requirant, Epffcher / Menlegger / Ver-
 soecker.
 Requireren, verfoecken/ epffchen.
 Requisite, verfoeck.
 Requisitionen, Verfoeck-brieven/ Verfoer-
 linge.
 Rescriberen, antwoorden / weder-schrij-
 ven.
 Rescinderen, bzeken/ te niet doen.
 Rescriptie, schijft/ weer-schijft.
 Reservatie, dooz-behoudinge.
 Reserveren, behouden/ voorhouden.
 Resico, gevaer.
 Resident, Verbliven, Blatts-houder.
 Residentie, verblif-behoudinge/ sittinge.
 Resideren, verblijven / verhouden/ sitten.
 Residuum, overschot.
 Resignatie, overwijfinge/ vertichtinge.

- Resigneren, overtuiffen/vertiffen.
 Resiliëren, te rugh fpringen/uptfcheyden.
 Resistencie, wederftant/tegenftant.
 Refifteren, wederftaen/tegenftaen.
 Resolveren, boornemen/befluyten.
 Resolut, onbeteutert/ruftigh.
 Resolutie, boorneminge / opfet / befluyt /
 ontloffing/ontbindingh/onthooping/
 verbittingh/verfmettingh.
 Resolutien, befluyten.
 Resonantie, weerklanck.
 Resort, beftect / habelingh / ftrekkinge /
 onderhooringh.
 Resorteren, gehoozen/onderhoozen.
 Respect, ontfagh / gefagh / aenften / op
 ficht / waerdigheyt.
 Respecteren, verbieden/ontfien.
 Respectijf, onderling/foe in 't een als in 't
 ander.
 Respijt, uytftel.
 Respireren, aeffem/halen.
 Respiratie, aeffemhalinge.
 Responderen, antwoorden / beantwoor-
 den/aenpaffen.
 Responsabel, beantwoordelijck.
 Response, antwoorde.
 Restabilieren, wederberuyfften/wederom
 in state stellen.
 Restabliffement, wederberuyfftinge/berftel-
 linge.

- Restauratie, oprichtinge/wederoprichtinge/
 ge/berustening.
 Restaureren, oprichten/wederoprichten.
 Restie, overblijffel/overschot.
 Resteren, overblijben/overschieten.
 Restituëren, herstellen/wedergeben.
 Restitutie, herstellinge/wedergebinge.
 Restoir, overschot/overblijffel/bergoe-
 ding.
 Restrict, verknocht.
 Restrictie, verhang/inbindinge/eng ende
 op't naatwste genomen.
 Restrictien, inbanden.
 Resultatie, weder springinge / opspringh/
 opstandt.
 Resulteren, weerspringen/opspringen/ont-
 staen / ontspringen.
 Resumeren, verhalen / herbatten.
 Resumptie, herhalinge / herbatinge.
 Resurrectie, verrijffnisse / wederopstan-
 ding.
 Resusciteren, verwecken.
 Retardereren, vertoeven/ophouden/berach-
 teren.
 Retardement, vertoebinge/ophoudinge.
 Retentie, onthoudinge.
 Reticentie, verzwijging.
 Retineren, onthouden / behouden.
 Retireren, aerselen / vertrecken.
 Rhetorijcque, de kunst om steds te
 spreken.

- Rhetorizijn, ~~Stijmer~~ / Dichter.
 Retorqueren, berdjapen / becheeren / te
 rugge drijven.
 Retoric, ondzapinge / ombwendinge / te
 rug-drijving.
 Retour, weerkeer / heer.
 Retourneren, weercheeren / heeren.
 Retraict, vertreck / wijck.
 Retracteren, herroepen / herdoen.
 Retrencheren, affnijden / besnoepen.
 Retroaden, de eerste acten.
 Reumatijcq, hout / bochtigh / nat.
 Revelatie, openbaringe.
 Reveleren, openbaren.
 Revenge, wraecke.
 Revengeren, wrecken.
 Revenuen, inkomsten.
 Reverentie, eerbiedinge.
 Reviseren, obersten / hersien.
 Revisie, hersieninge / hersinninge.
 Revisor, Oberfiender.
 Revocatie, herroepinge.
 Revoceren, weder-roepen / herroepen.
 Revolveren, ontwinden / ombwenden / om-
 loopen.
 Revolteren, afvallen / ombwenden / omke-
 ren.
 Revolte, oploop / afval.
 Revolutie, ontwindinge / ombwentelinge /
 omloop / omrolling / ondzaping. Ridi-

R. I.

Ridicule, Ridiculeux, belachelijck.

Rigueur, straffheyt / strengheyt.

Rigoureux, streng.

Riole, goot / verlaet.

Risque, Rifico, gebarr.

R O.

Roboratie, sterckinge.

Roboreren, stercken.

Robust, sterck.

Roiëren, uytdoen / uyt schabben.

Route, verstopinge.

R U.

Rubriek, afteyckeninge.

Rude, hart / rouw.

Ruine, vernietinge / nederstotinge.

Ruineren, vernietelen / neder slaen / te gronde werpen.

Ruineux houtoballigh.

Ruminatie, herkauwinge / verchaltag.

Rumoer, gerucht.

Rupture, bzeuch.

Rustijk, boersch.

S A.

S Acrament, Hepl-teycken / Eedtbondt.

Sacreren, hepligen / wpen.

Sacrificie, (Oe)hepliging / Hepliging / Offerhanden.

- Sacrilegie, Kerckroof.
 Sacrificie, Heplighdom.
 Sayfoen, Oetp / Jarigep.
 Saiferen, batten / vasthouden.
 Saifse, genietinge / best.
 Salariëren, besoldigen / loonen.
 Salaris, wedde / loon / besoldinge.
 Salvatie, bewaringe / beschut.
 Salviconduit, bzp-gelep-tiel.
 Salveren, bergen / in heplighedat brengen /
 behouden.
 In Salvo, in behouden haben.
 Saluëren, begroeten.
 Salut, Hepl / Saligheyt / Groetenis.
 Saluteren, groeten.
 Salutair, heplsaem.
 Salutatie, begroetinge / hepltoenschinge.
 Samblant, oogenfsijn.
 Sanctimonia, { heplighedat.
 Sanctitas, {
 Sanctificatie, heplighmaechingh.
 Sanctificator, heplighmaecker.
 Sapientie, Wijshepd.
 Satisfactie, boldoeninge / leefing / gemoede-
 hebbingh.
 Saufconduit, bzp-gelep.
 Sauvegarde, bescherminge / beschuttinge /
 bzpe waernis / bzp-gelep.
 S. C.
 Scabel, banch.

- Scabreux, rouw / rupgh / schrabbiggh /
schurft.
- Scandaal, aenstoot / ergernis.
- Scandaleux, ergelijck / aenstootelijck.
- Scandaliseren, ergeren / aenstoot-geven.
- Scapperen, ontkomen.
- Scarificatie, scherbinge.
- Scarifiëren, scherben.
- Scedule, handtschrijft / ceel.
- Scelereux, schelmachtigh.
- Scema, gestalte / boozstel.
- Scene, Tooneel.
- Scepter, Konincks-staf / Rijck-staf.
- Scientia, Wetenschap.
- Scisma, tweespalt / scheuringe.
- Scismatijcq, Scheurmaker / scheursuch-
tigh.
- Scholastijcq, school.
- Schole, Leer-plaets.
- Scintillatio, glinsteringh / tintelingh / bonc-
kingh.
- Scopis, wit / doel / ooghmerck.
- Scortatie, hoereringe.
- Scorteren, hoereren.
- Schriftuyre, Recht-stuck / Pleyt-stuck.
- Scriptura, Schrijft.
- Scrupule, angst / bekommering / gewischt
van twintigh grepen.
- Scrupuleux, angstigh / achterhoustigh.
- Scrutatio, nasoeeking / doorgrondinge.

Scruterer, doozsnuffelen/ nasoecken/ doozgronden.

Scurre, Rabauw/ Gapt/ Fielt.

Scurrilleteyt, fielterp.

S E.

Secluderen, afflupten/ uytflupten.

Seclusie, affluptinge/ uytfluptinge.

Seconde, tweede.

Seconderen, bystaen/ onderbangen.

Secours, bystandt/ hulpe.

Secret, geheym.

Secretelyck, heymelyck.

Secretaris, Raedt-schryber / Geheym-schryber / Schryft-heer / Gerecht-schryber / Stadt-schryber.

Seete, Menhangh/ gedeeltheyt.

Sectaris, Menhanger.

Seculier, wereltlyck.

Seculum, Honderjarige Ceuw.

Secundum quid, na pet.

Securiteyt, beplighepdt / onbekommerthepdt / onbeschroomthepdt / gerusthepdt.

Seditie, oproer.

Seditieux, oproerlyck.

Segie, stoel/ besittinge.

Signeur, Heere.

Seigneurie, Heerschapppe/ Heerlyckheyt.

Sejunctie, onderschepding/ afschepding.

Sem.

- Semblant, schijn.
 Seminarium, Plant-hof / Quekerpe / Sym-
 hof.
 Semiplene probatie, halve proebe / bewijs-
 ten halben.
 Senateur, Raedts-heer.
 Senatus-consulta, Raedts-besluyten.
 Senior, Ouderling.
 Sensibel, gevoeltgh.
 Sententie, Bennis / Oordeel / t. Gewiss-
 de / Sinspreuck / Spreuck / Sin-
 uytting.
 Sententie-diffinitief, Eynd-oordeel.
 Sententieren, bennissen / oordeel bellen.
 Sententieux, Sinrijck.
 Sentiment, gevoeltghheit / gevoelen / oordeel.
 Separatie, scheidinge.
 Separatio bonorum, Wedel-scheidinge.
 Separabil, onderscheidelijck.
 Separeren, scheidden.
 Sepiment, Chym / rupninge.
 Seboneren, wechleggen / ter zijden leg-
 gen.
 Sepulchre, Graf.
 Sepulture, Begraeffenis / Graf.
 Sequele, gevolgh.
 Sequeren, volgen / nabolgen.
 Sequestratie, bylegginge / overgift / inde-
 waerstellinge.

Sequester, **Schepdis-man / Seghs-man /**
Maechelaer / wiens handen een trossi-
 ge sake te bewaren / ende als in verseke-
 ringe geset wert.

Sequestreren, overgeven / in bewaring stel-
 len.

Sereniteyt, **Relaxheyt.**

Sergeant, **Bedienaer / Rechts-bode.**

Serieux, ernstigh.

Sermoen, **Verboch / Predicatie / Leer-
 reden.**

Sermocinatie, rebenering.

Serpent, **Slang.**

Servateur, **Behoeder / Behouder.**

Serviteur, **Dienaer.**

Servituyt, **diensbaerheyt.**

Servitus prædiorum, **Erf-dienstbaerhe-
 den.**

Servitus prædiorum Urbanorum, **Stads-
 dienstbaerheden.**

Servitus prædiorum Rusticorum, **Weldt-
 dienstbaerheden.**

Seruyt, **handt-boeck.**

Sessio, **sitting / vergadering / by-een-kom-
 ste.**

Serveriteyt, **Rechtsheyt / Frugheyt.**

Seurete des Corps, **By-gelap / By-brief.**

Sexe, **Soort / Geslacht / Kunt / by-
 d'op.**

Sicaneren, moorden.

Sicanerie, baetsoekighheyt/hoetelachtigheyt / moorderpe.

Sicaneur, hoetelaer / baetsoekinge / moorderpe.

Sidereus, gesterntigh.

nignaal, teycken.

Signature, teyckening.

Signet, Merck-ring / Zegelring.

Significant, duydelyck.

Signifieren, beteykenen.

Signum, Teeken.

Silencie, Afwijging.

Similis, gelijk.

Similiter, gelijckelijck.

Simpel, enkel / eenboudigh / slecht.

Simpliciteyt, eenboudigheyt / slechtigheyt / eenboudigheyt.

Simulacrum, beynsinge / bevolmpellingh.

Simuleren, beynsen / bevolmpelen.

Sincer, oprecht / eenboudigh.

Sinceriteyt, oprechtigheyt.

Singulariteyt, bpsonderheyt.

Singulier, bpsonder / bpsonderlijck.

Sinister, Altes / balsch.

Sistere, inrecht stellen / yemant verthouwen / ofte doen houwen.

Situs, Situatie, standt / gelegentheyt / eygenschap eender plaetse.

Si-

Situëren, stellen/ wederstellen/gelegen zijn.

S O.

Sober, nuchteren/ supnigh/ spaersaem/
schaers.

Sobrieteyt, nuchterheyt/ spaersaemheyt.

Societeyt, Geselschap/ Maetschap/ ge-
mepschap.

Solaas, troost.

Solageren, vertroosten.

Solemneel, feestelijck/ plechtelijck/ opent-
lijck/ na behooren.

Solemniseren, vperen/ feest-vperen/ hoog-
tijdt houden/ plechtigen.

Solemniteyt, hoogheids-vperinge/ feest/
plechtinge.

Sollicitatie, beneerstigingh/ versoeck.

Solliciteren, beneerstigen/ versoeken.

Solide, louter/ hecht/ hard/ vast/ lichame-
lijck.

Soliditeyt, louterheyt/ dichtigheyt/ vastig-
heyt/ lichamelijckheyt.

Solitair, eenzaam.

Solsticie, Sonne-standt.

Solvent, betaelbaar.

Solveren, oplossen/ lossen/ betalen.

Solutie, oplossinge/ lossinge/ beraalingh.

Sombre, beschaadigt/ bedecht/ treurach-
tig/ ahelijck- daerbigh.

Sommarie, inhoudt/ hoort-begriip.

Sommatie, opeffinghe/ optellingh.

Som-

Sommeren , af-epffchen / afborderen / uyt-
epffchen / opepffchen / optellen.

Somtues , fiet Sumptueus.

Sonderen , gronderen / peplen.

Sophist , Mugge - sifter / neug - wijfe /
Bet-wetert / Hapzkloover / Doozdt-
bitter.

Sophistiferen , mugge-siften / bet-weten.

Sorteren , uytsonderen.

Effect Sorteren , standt-grÿpen.

Saulagement , troost.

Saulageren , vertroosten.

Souverain , Opper-hoofst / Opperste / Opa-
permacht.

Sauverainiteyt , Oppermacht / Opper-
hoofdigheyt.

S. P.

Spargeren , verspreyden.

Spacie , wÿdte / rupinte / lege plaets.

Spacieux , rupin / wÿdt.

Speceryen , Zoogeryen / Krupden.

Speciael , sonderlingh / bysonder.

Speciale Procuratie , sonderlinge last.

Specialijck , insonderheyt / bysonderlijck.

Specialiteyt , bysonderheyt.

Specie , gedaente / soozte / bysonder.

Species , Gedaente / Soozte / Gemeen-
gedaente.

Specieux , sonderlijck / sonderlingh.

Specificatie , sonderingh / benoemingh /
uyt

- uytduykingh/ gedaent-gebingh/ Keet-
 ken-geel.
 Specifiëren, Specificeren, sonderen / uyt-
 sonderen.
 Spectakel, Schouwspel/ Beschouwspel.
 Spectateur, Menschouwer.
 Specteren, aenschouwen.
 Speculatie, opmerkinge / bespeuringe /
 bespedinge / beschouwingh / sinlijck-
 heyt.
 Speculeren, besinnen / bespeuren / bespe-
 den / bezessen / beschouwen.
 Speculatijf, opmerkend.
 Spelonck, Aerdhuyl/ Grotte.
 Spenderen, bekoftigen / verspillen / aen te
 kost hangen.
 Sphere, Kloot/ Kogel/ Bol.
 Spirituel, geestelijck.
 Splenderen, glinsteren.
 Splendeur, klaerheyt/ glans.
 Spoliatie, beroobinge/ plonderingh.
 Spolie, stozinge/ roof.
 Spolieren, berooben / plonderen / stozin-
 ge doen.
 Spongieux, schuymachtigh / zwamach-
 tigh.
- S T.
- Stateren, laten staen/ in state stellen.
 Status, Staet/ Hoofd-saech.
 Statue, Beeldt/ Stock-beeldt.

Sta-

- Statuëren, instellen/ vast setten.
 Statuyten, Instellingen/ Landt-rechten/
 Stadts-wetten/ Keuren.
 Stature, lijfs-groote/ lijf-stal.
 Steriliteyt, onvruchtbaerhepdt.
 Simulatie, aenpozinge.
 Stipulatie, toefegginge.
 Stipuleren, toefeggen/ bedwingen.
 Stratagema, arglistigheyt / loofe treck/
 loofhepdt.
 Structure, timmerlinge/ gebouwo.
 Student, Leerlingh / Boeck-deffenaar /
 School-gast.
 Studie, leer-oeffeningh/ bligt.
 Studeren, bligten/ oefenen/ behaerftigen.
 Studieux, naerftigh/ bligtigh/ leerftich-
 tigh.
 Staddor, Oeffen-kamer.
 Stupiditeyt, plompigheyt.
 Stylo novo, na nieuwe Stijl.
 Stylo veteri, na oude Stijl.

S U.

- Suasie, aenradinge/ overredtingh.
 Suasor, Overreder.
 Subalternatie, onderbeftighepdt.
 Subalterne, onderhoozigh.
 Subalterne Rechters, die onder een anderen
 hooger Rechter staen.
 Subcontrarietas, onderftrijdigheyt.
 Subdivideren, onderschepden.

Sub-

- Subject, **Onderwerp** / **onderwerpen** /
Groofsack / **groot**.
 Subjectie, **onderwerpingh**.
 Subjiciëren, **onderwerpen**.
 Subijt, **snel** / **terstont** / **geswindt**.
 Subjungeren, **onderwerpen** / **onderboegen**.
 Submissie, **onderstellinge** / **verblijf**.
 Submitteren, **onderstellen** / **berblijven**.
 Suborneren, **heymelijck bestoeken** / **upt-**
maken.
 Subrept, **steelsuijs** / **ter slupp**.
 Subreptic, **heymelijcke ontreckinge**.
 Subreptijf, **onderkroopen**.
 Subrideren, **meesmuypen** / **hokermuypen**.
 Subrogeten, **in de plaets van een ander**
stellen / **plaets bulen**.
 Subsidie, **onderstandt**.
 Subsisteren, **opstaen** / **onderstant doen** / **hel-**
pen.
 Subsistentie, **onderstandigheyt** / **bestaen-**
lijckhepdt.
 Subsigneren, **ondertepckenen**.
 Substantie, **wesenlijckhepdt** / **selfstandig-**
hepdt.
 Substantieux, **bonghigh** / **selfstandigh** / **ee-**
gen-krachtigh.
 Substractie, **afreckinge**.
 Substraheren, **afrecken**.
 Substituëren, **in de plaets stellen** / **onder-**
stellen / **erf-stellen**.

Sub-

Substituyt, in-de-plaets-gestelde / onder-
gestelde.

Substitutie, in-de-plaets-stellinge / onder-
stellinge / erfmakinge.

Subtractie, vel Subnuctio, afrekingh.

Subtijn, spitsvondigh / scharpsinnig / sijn-
medigh.

Subtiliseren, hapslooben.

Subtiliteyt, spitsvondighheyt / scharpsin-
nigheyt.

Subvenieren, boozkomen.

Subventie, onderstandt.

Subversie, omkeeringe.

Subvirguleren, onderstrepen.

Succederen, inolgen / nabolgen / gelucken.

Successie, versterffentse / nabolginge / in-
bolginge.

Successeur, Erfgenaem / Naomelingh.

Succincte, beknopt.

Saccours, hulp.

Succumberen, onderliggen.

Suffisant, genoeghsaem.

Suite, **Stoet.**

Sumptucus, kostelijck.

Superabondant, overbloedigh.

Superabondantie, overbloedt.

Superbe, hooghmoedigh / trots / hoobaer-
digh.

Superbiteyt, hooghmoedighheyt / trots-
heyt.

Super-

Superficie, opperblach/ blach/ blachte.

Superflu, oberbloedigh/ obertolligh.

Superintendent, Opper-booght.

Superioriteyt, oberhepdt.

Superfcriptie, opfchryft.

Superfederen, aflaten/ nalaten.

Superftitie, obertollighheyt/ by-geloof/ af-geloof/ wan-geloof/ waen-geloo빙h.

Superftitieux, oberftalligh/ by-geloo빙h.

Suppediteren, toerepcken.

Suppleren,ullen/ verbullen.

Supplement, Suppletie, hulftinge.

Supplianten, Smeeckelingen/ Verfoeckers.

Supplicatie, smeekinge/ smeekfchryft/ nootmoedighe verfoeck.

Supplicie, ftraffe/ lijf-ftraffe.

Supplicieren, smeeken/ te doet vallen.

Support, fteunfel/ ftut.

Supporteren, verdragen/ onderftutten/ onderfchragen.

Suppoferen, onderfteecken/ onderftellen/ uytmaken/ toeftellen/ verftieren.

Suppooft, ondergeftelede/ onderhoortge.

Suppositie, uytmakinge/ toeftellinge/ onderftellinge.

Suppreffie, verdruchtinge/ onderdruchtinge.

Supprimeren, verdruchen/ onderdruchen/ t'onderhouden/ dempen.

Sur-

Surcheren, schozten / opshozten.

Surplus, overschot.

Surreptie, astrooning / ontfutseling.

Surrogatie, in de plaets stellinge.

Surrogeren, in de plaets stellen.

Surseance, schozffinge / opshozffinge.

Survivantie, overleebing / toefegging om naer permandts doot in syn Ampt ofte Officie te komen of te blijven.

Susciteren, opwoecken.

Suspect, verdacht.

Suspect de fuga, van boezbluchte verdacht.

Suspecteren, verdencken / nadencken / achterdencken.

Suspenderen, opshozten / affstellen.

Suspensie, opshozffinge / schozffinge / twiffel / onsekerheyt.

Suspicie, achterbocht / arghwaen / nadencken / achterdencken / vermoeden / achterhoosighheyt.

Sustentatie, onderhoudt.

Sustenteren, staendehouden / onderhouden / ophouden.

Sustineren, staendehouden / bybben.

Sustinue, staendehouffinge / bybbinge / geboeten.

S Y.

Synagoge, School / Vergaer-plaetse.

Synode, Kercken-Landtraedt / Kerckelijcke

T A.

- T** Abellioen, Bondtschrijver.
 Tabernakel, een Tente / een Hutte.
 Tacite, stilswijgende / bedektelijck.
 Tactio, raking.
 Tactus, maetslagh.
 Tangibel, geboelijck / tastbaer / geraeckelijck.
 Tailloor, Snij-bord / Dis-bord / Tafel-bord.
 Tapijt, Del.
 Tarra, onreyn / onsupber.
 Tarderen, vertoeven / verijden / ophouden.
 Tayerne, Berberge / Kroegh.
 Tavernier, Waerd.
 Tautologia, hatering / dubbelspreuck.
 Taxatie, schattinge / waerderinge.
 Taxeren, schatten / waerden.

T E.

- T** emerair, roecheloos / stout / vermeten / lichtbaerdigh / onbedachtelijck.
 Temperantie, matighejdt.
 Tempel, Kerck.
 Tempeest, onweer / storm.
 Temporeel, tijdelijck.

Ten-

Tenderen, strecken.

Temptatie, quellinge.

Tempteren, quellen.

Teneur, inhoudt.

Tentatie, beproefinge / versoeking / be-
horinge.

Tenteren, beproeven / versoeken / beho-
ren.

Tergiversatie, uytstel / tegenstribbeling.

Tergiverseren, tegenstribbelen / uytstel
soeken.

Termijn, bepalinge / paer-tecken / merck-
teeken / talwoztel / paer.

Termen, bepaelde ende gepaste woorden.

In Terminis, ter saecke dienende.

Terminatie, eynde / uyt-eynde / bepalinge.

Termineren, eyndigen / bepalen / uytten/
bellen.

Territorij, Landt-palen.

Testament, Upterste-wille / Verbondt.

Testamenteur, Erf-upter / die gestelt is tot
de uytboeringe van pemandis upterste-
wille / anders Exécuteur.

Testateur, Upterste-wil-maecher / Willer.

Testatrice, Upterste-wil-maechster.

Testeren, erf-maken / betuppen.

Testificatie, betuppinge.

Testimonium, getuppenis.

T H.

Theatre, Schoutoburgh / Conneel /
Schoutospel-plaets. The.

Thema, gestel / boozstel.

Theologie, Godgeleertheit / Godts-
dienst-kunde.

Theologus, of Theologant, Godts geleer-
de / Schrift-geleerde.

Thesis, Stelling / Los-gescht.

Thresoor, Schat.

Thresorier, Ontfanger / Schatmeester /
Penning-meester.

T I.

Timiditeyt, bloosheit / vrees.

Tincture, verbornghe / indooptinge.

Tiran, Dwingelandt / Gewoldenaer.

Tirannie, dwingelandpe / gebaelt / woerd-
hepdt.

Titule, Opschrift / Bynaem / Naem / Bena-
ming / Eer-naem.

Tituleren, bynaemen / opschryben.

T O.

Tolerantie, verdraeghsaemhepdt.

Tolereren, verdragen.

Tombe, Graf.

Tome, Boekdeel.

Torment, pijn.

Tormenteren, pynigen.

Torqueren, wenden / drijven / heeren / wren-
gen.

Torture, pyninge.

Tor-

Tortureren, pijnigen.

Totael, geheel / al.

T R.

Tractaet, handeling.

Tractaet van Trevis, Bestandt-handeling.

Tractabel, handelbaer/rechelijck/wel ontfalende.

Tracteren, handelen / onthalen / te goede doen.

Traditie, overleveringe / leberingh / opdracht.

Tradueeren, oversetten / overhalen / bekladden / doorstricken.

Trasijc, koophandel.

Trasijcqueren, koophandel drijven.

Tragedie, Treurspel.

Traineren, slepen.

Traiter, Verrader.

Tranquilliteyt, stilligheyt/gerustheyt.

Transactie, overgevinge/afhandeling/dadinge / overkomst / verdragh.

Transformatie, gedaent-beranderinge/verbozminge.

Transformeren, gedaent-veranderen/verbozmen.

Transgressie, overtreding.

Transiëren, overgaen / boozby passeren.

Transitie, overtred / aftred.

Transigeren, overkomen / oversetten/berdragen.

18

Trans-

- Translateren, oversetzen / overdragen.
 Translatie, **O**versettinge / overdracht.
 Transmigreren, verschuiven.
 Transmitteren, verzenden.
 Transmutatio, verwisseling.
 Transmuteren, verwisselen.
 Transport, **O**verdracht / **O**bergift / **O**p-
 dracht.
 Transporteren, overdragen / overleveren.
 Transubstantiatie, **O**ber-selstandigheyt.
 Travalie, arbeidt.
 Travailiëren, arbeiden / quellen / moepten
 aendoen.
 Travers, dwars / kruys-weghs.
 Traverseren, kruysen / dwerssen / duff-
 beren.
 Trenchee, Loop-grabe / Doozschans.
 Trepidatie, schudding / waggeling / be-
 bingh.
 Trevis, Bestandt / Stilstandt van Wa-
 penen.
 Triangel, driehoek.
 Tribulatie, berdziet / gequel / weder-waer-
 digheyt.
 Tribuyt, **T**ol / **S**chattinge / **O**plage.
 Trinitas, **D**rie-eenigheyt / **D**rieuldig-
 heyt / **D**rieheydt.
 Tripaderen, doorbozen.
 Triste, treurigh / droebigh.
 Triumph, Zegelpzael / Intrede.

Trium.

- Triumpheren, zeege-pzale.
 Tropheen, zeege-tepchenen / zeege-ftich-
 ter.
 Trotteren, draben.
 Troubleren, beroeren.
 Troup, kudde / hoop.

T U.

- Tumulte, oproer.
 Tumultueux, oproet igh.
 Turbatic, beroeringe.
 Turbe, Bende / Menigte / Schare.
 Turberen, beroeren.
 Turbulent, onftupmigh.
 Turpe, leelijck / oneerlijck.
 Tutelle, Dooght / Bomberschap.
 Tuteur, Dooght / Bomber.

T Y.

- Tyrannus, Dwingelandt / Geweldenaer.
 Tyrannie, Dwingelandp.
 Tyranniferen, geweld bedrjben / oberlaft
 doen.

V A.

- V Acant, ledigh.
 Vacantie, ledighhejdt / Wper-tjdt.
 Vacatie, befijhept / ontlediging / ontledig-
 hejdt.
 Vaceren, beledigen / berledigen / ontledi-
 gen.

- Vacillatie, waggelinge / wispelturigheidt.
 Vacilleren, waggelen.
 Vacueren, ledigen.
 Vagebond, Landt-looper.
 Vagus, zwerbent / onbepaelt.
 Vaillant, kloech.
 Valey, Dal.
 Valeur, waerdty / prijs.
 Valideren, gelden.
 Valise, Male.
 Valitude, Gesontheyt.
 Valuarie, waerderinge.
 Valvaseur, die naest een Baron of Dyt-
 heer is.
 Vaniteyt, pdelheyt.
 Vanteren, besemen.
 Vapeur, wasem / damp / damp.
 Vaporeus, dampigh.
 Variabel, veranderlich / wisselbaer.
 Variatie, berandering.
 Variëren, beranderen.
 Varieteyt, berandering.
 Vassal, Leen-man / Smal-heer.
 Vaticineren, waerseggen.

U B.

- Ubi, waer.
 Ubietas, waerte.
 Ubiquitas, ober-alsoepdt.

V E.

- Vegetabilas, lebendt.
 Vehement, hevighe/ heftigh.
 Vehementie, hevighepdt.
 Velocitas, rashepdt/ snelhepdt.
 Venael, hepl.
 Venaison, Wildtbyaedt/ Wildtgeback.
 Vendiceren, toe-eygenen.
 Venditie, verhoopinge.
 Vendue, verhoopingh in 't openbaer.
 Venerabel, eerwaerdigh.
 Veneratie, eeringe/ eerbiedinge/ eerbiedighepdt.
 Ventilieren, wannen/ reden-siften/ winddelen.
 Verbaal, vertellingh/ verhael.
 Verbaliseren, sijn sake met de mond verbedigen.
 Verificatie, waermakinge.
 Verisimile, waerschijnlijck/ de waerheyt gelijk/ geloofwaerdigh.
 Verifiëren, Verificeren, waermaecken/ waertuggen.
 Verfiëren, verheeren/ oeffenen/ onnemen.
 Versie, Overtettinge/ omsettinge/ draayingh/ wendingh.
 Vesper, Abondt-stondt/ Abondt-zangh/ Abondt-dienst/ Abondt-gep.
 Vestige, spooz/ uetflap.
 Vexatie, quellinge/ moeste.

Vexeren, quellen/ plagen.

V I.

- Vicarie, Stadthouderschap / Probe /
Geestelijck Inkomen.
- Vicaris, Plaets-houder / Stadt-houder.
- Vico, mangelbeurt; Item/ gebzeck/ on-
deught.
- Vicieux, ondeugende/ gebzeckigh.
- Viciniteyt, gebuurschap.
- Victorie, Oberhandt / Overwinninge /
Zege.
- Victorieux, zegerijck/ overwinningh.
- Visualie, Doedel / Leesrecht.
- Visualieren, boeden/ spijfen.
- Vigeren, groepen / leven / sterck ende
krachtigh wesen.
- Vigueur, sterckte/ kracht.
- Vigilant, wacker.
- Vigilantie, wackerhepdt.
- Vigoreux, sterck/ krachtigh/ fris.
- Vil, sterck / geringh / onachtbaer / on-
waerd.
- Vilain, guptachtigh/ schandigh / afgun-
siggh.
- Vilainie, gupterpe/ afgunstighheyt.
- Vilipendie, berachtninge/ hlepachtninge.
- Vilipenderen, berachten/ versnaden.
- Vindemie, Wijn-tydt / Wijn-negst.
- Vindicere, byspaschen / verlossen / be-
lypen/

lypen/ epgenen/ wzecken.

Vindicatie, toe-epgeningh.

Violatie, schofferingh/ schendinge.

Violent, geweldigh.

Violeren, schofferen/ verbrachten/ schenden.

Violentie, geweld/ schofferinge.

Visie, sieninge/ schouwinge.

Visier, doozicht.

**Visioen, Gesicht/ Geschicht-spoock/ toon-
gesicht/ Verschijninge.**

Visitatie, besoek.

Visiteren, bezoeken/ besichtigen.

Vitie, ondeught/ mangel.

**Vitius, vol fouten/ ondeugend/ gebrec-
hig.**

Vituperabilis, versmadelijck.

Vituperatie, versmadingh.

**Vitupereren, lasteren/ berachten/ ver-
smaden.**

**Vivaciteyt, lebendigheyt/ langhlebent-
heyt.**

U L

Ultimo, den laetsten.

U N

Unanimitcyt, eenmoedighheyt.

Unie, eenighheyt/ Vereenigingh.

Unieren, vereenigen.

Uniformis, eenboezmigh.

Universalitas, Algemeenhepdt.

Univerfeel, algemeen.

Univerfiteyt, Landt-school / Hooghe-
school / Gemeen-school / algemeen-
hepdt.

V O.

Vocabulaer, Vertael-boeck / Woort-boeck.

Vocatie, beroep.

Voceren, roepen / Beroepen.

Vocifereren, luyde roepen / krijfchen /
mozen.

Volumen, Boeck-deel / Bol / Boeck /
Boeckbant.

Voluntaris, Dypwillige / gewilligh / will-
ligh.

Voluptas, wellust.

Voluptueux, wellustigh / dattel.

Vonnis, Gewijsde-saek.

Voraciteyt, gulstighhepdt.

Voreren, opfloeken / verflinden.

Voyagie, Reyse.

Voueren, verlooven.

U R.

Urbaan, deftigh / burgerachtigh / beleest.

Urbaniteyt, deftighhepdt / burgerlijch-
hepdt.

Urgeren, dringen / dwingen / boozme-
den.

den/ aendzingen/ op-aenstaen.
 Urinaal , Pis-glas.

U. S.

Usantie , Usagie , gebzupch.
 Usufruct , Lijftocht / Drecht-gebzupch /
 Besitneminge/ innemingh.
 Usurparie , gebzupch / innemingh / besit-
 nemingh tegens recht.
 Usurperen , besitnemen / gebzupchen / in-
 nemen.
 Usus , bzupch.

U T.

Utiel , profijtelijck.
 Utiliteyt , profijt/ nut.

V U.

Vulgair , gemeen/ slecht.

W A.

W Aerderen , schatten.

W I.

Willige Condemnatie , een Dounisse op de
 obergifte van Barthpen/ ten weder zij-
 den onwederroepelijck gedaen.
 Wilspecluyr , ongestadigh.

Wispeltuyrigheyt, ongestadigheydt.

Z E.

Z Elateur, ~~U~~beraer.
Z Zele, pber/ zucht.

Z O.

Zona, ~~R~~iem/ Zwaachtel/ Bant/ Gordel/
Luchstreeck.

F Y N I S.

TOT DORDRECHT.

Gedrukt by SYMON ONDER DE LINDE,
Boeck-drucker by de Dirsch-marcht. 1665.

2033

11

50

171

